

Begroting 2018

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
Inleiding	6
Programma 0 Bestuur en ondersteuning.....	8
Thema Bestuur	8
Thema Dienstverlening.....	12
Thema Overhead.....	13
Programma 1 Veiligheid	20
Thema Openbare orde en veiligheid	20
Programma 2 Verkeer en vervoer	25
Thema Verkeer, vervoer en wegen	25
Programma 3 Economie	33
Thema Werken	33
Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen	36
Programma 4 Onderwijs	39
Thema Onderwijs	39
Thema Onderwijshuisvesting	40
Thema Voorschoolse voorzieningen	41
Programma 5 Sport, cultuur en recreatie	45
Thema Cultuur.....	45
Thema Toerisme en recreatie	47
Thema Openbaar groen	48
Thema Sport.....	50
Programma 6 Sociaal domein	53
Thema Uitvoering sociale wetgeving.....	54
Thema Maatschappelijke ondersteuning.....	56
Thema Jeugdhulp.....	60
Thema Dorpenbeleid en dorpshuizen	63
Programma 7 Volksgezondheid en milieu	68
Thema Milieu	68
Thema Gezonde samenleving.....	73
Programma 8 Bouwen, wonen en gronden	77
Thema Ruimtelijke ordening.....	78
Thema Wonen	80
Thema Ruimtelijke kwaliteit.....	82
Thema Grondexploitatie - niet bedrijventerreinen	83
Paragrafen.....	88

Lokale heffingen	88
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	92
Onderhoud kapitaalgoederen	97
Financiering	104
Bedrijfsvoering	105
Toezicht en controle op de gemeente	109
Verbonden partijen	112
Grondbeleid	122
Financiële begroting	126
Overzicht van baten en lasten met toelichting	126
Uiteenzetting financiële positie	137
Bijlage: Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld	141
Bijlage: Totaaloverzicht doelenbomen.....	145

Inleiding

De begroting 2018 is de vierde en laatste begroting van de in 2014 gekozen gemeenteraad. De begroting is gebaseerd op visiedocumenten zoals “Romte en ferskaat 2013” en het “Coalitieakkoord 2014 – 2018” aangevuld met de specifieke beleidskaders die de raad in het nabije verleden heeft vastgesteld. Deze begroting is de eerste begroting sinds de afgelopen 7 jaar waarbij er geen aanvullende bezuinigingen noodzakelijk zijn om de begroting structureel sluitend te maken.

Dit is de eerste begroting die met het online presenteren als uitgangspunt is opgesteld. Een direct zichtbaar effect van deze aanpak is dat de begroting eenvoudiger is te doorzoeken en de informatie compacter is gepresenteerd. Ook is bij deze overstap voor de indeling van de begroting aansluiting gezocht bij de voorgestelde indeling in het vernieuwde ‘Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten’ (BBV). Elk programma is voorzien van een korte inleiding en een overzicht van de kaderstellende beleidsdocumenten. Vervolgens worden de thema's gepresenteerd die elk weer zijn onderverdeeld in doelen. Vervolgens is elk doel nader uitgewerkt in de belangrijkste activiteiten nodig om het doel te realiseren.

Per programma is de koppeling gelegd met de van toepassing zijnde taakvelden. Door deze opbouw is een beter inzicht in de eerste twee zogenaamde W-vragen: “Wat willen we bereiken?” en “Wat gaan we er voor doen?”. Daarnaast zijn de relevante beleidsindicatoren en actieve verbonden partijen genoemd, wat ook een uitloei is van de invoering van het vernieuwde BBV.

Uiteindelijk sluit elk programma af met de derde W-vraag “Wat mag het kosten?” gevolgd door een toelichting hierop. In de paragrafen worden de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, evenals de lokale heffingen en de overhead.

Begrotingsstrategie

Voor de begroting 2018 is de bijbehorende startnotitie op 3 april 2017 vastgesteld door uw raad. Daarbij is een klankbordgroep van raadsleden ingesteld waarin verdere concretisering van en aanpassingen in het proces zijn besproken.

Met de begroting 2018 wordt een structureel sluitende begroting gepresenteerd. Na jaren van bezuinigingen is weer de balans gevonden tussen de inkomsten en de uitgaven. In deze begroting is, conform de raadsnotie van 9 november 2015, de aanvullende OZB verhoging uit de begroting 2016 teruggedraaid omdat deze verhoging niet meer nodig is om de begroting sluitend te maken. Ook wordt met ingang van deze begroting begonnen met het intensiveren van het onderhoud kapitaalgoederen waardoor het onderhoud over een periode van vier jaar weer in balans is en er geen sprake meer is van kapitaalsvernietiging.

In cijfers bedraagt het structureel overschot in 2018 € 0,22 miljoen in 2018 oplopend naar een structureel overschot van € 0,41 miljoen in 2021 en is sprake van een structureel en reëel evenwicht richting de toekomst.

Vaststellen begroting

Deze begroting wordt behandeld in de raadsvergadering van 6 november 2017.

Financieel beeld

Het financiële beeld ziet er als volgt uit:

Financieel beeld begroting 2018				
bedragen in € 1.000	2018	2019	2020	2021

totaal resultaat	303	344	753	1.616
incidenteel resultaat	86	-137	377	1.205
structureel resultaat	217	481	376	411

Volgens de geldende voorschriften is het saldo van de structurele baten en lasten bepalend voor het resultaat van de begroting, incidentele baten en lasten mogen daarvoor niet meegenomen worden.

Programma 0 | Bestuur en ondersteuning

Doelstelling

Opsterland is een moderne, responsieve zelfstandige gemeente, gericht op samenwerking.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Het programma Besturen staat in het teken van het realiseren van de bestuurlijke visie “Romte en ferskaat 2013” en het coalitieakkoord. De verhouding tussen samenleving, overheid en politiek is aan het veranderen. Gemeenten maken een ontwikkeling door van alles zoveel mogelijk zelf doen naar het er voor zorgen dat anderen initiatieven kunnen ontplooiën. De gemeente kiest daarbij uit de verschillende rollen (loslaten, faciliteren, stimuleren, regisseren of reguleren) de rol die het beste bij het onderwerp past. Daarbij gaat de gemeente uit van vertrouwen. Burgers en organisaties krijgen meer verantwoordelijkheid. Minder dichtgetimmerde plannen en meer ruimte voor de ideeën en de kracht van partners.

Ook het Coalitieakkoord 2014 - 2018 besteedt ruim aandacht aan de veranderende rol van de overheid. Dit tegen de achtergrond van de door het Rijk beoogde participatiesamenleving en de blijvende effecten van de economische crisis van de afgelopen jaren. Het coalitieakkoord neemt de kracht van de samenleving (krêft fan de mienskip) als basis en wil een gemeentelijke overheid tot stand brengen die de samenleving daarbij optimaal faciliteert. In de samenwerking met andere gemeenten houdt het coalitieakkoord vast aan de eerder ingezette koers, waarbij de gemeentelijke herkenbaarheid voorop moet blijven staan en er om die reden in de uitvoering ruimte moet zijn voor de zogenoemde couleur locale. De raad heeft besloten, met als vertrekpunt een zelfstandig Opsterland, de samenwerking met de gemeenten Ooststellingwerf en Weststellingwerf te intensiveren (preferent partnerschap) en vervolgens vanuit een sterk platteland de verbinding met de omliggende stedelijke gebieden verder inhoud te geven. Aan dit besluit lag een verkennende strategische oriëntatie op de toekomst en de bestuurskracht ten grondslag. Het besluit is uitgewerkt in het procesplan “Strategische samenwerking OWO-gemeenten”, waarin als concrete activiteiten zijn opgenomen de bundeling van uitvoerende organisatieonderdelen, het beleidsmatig samenwerken, het samen optrekken in regionale verbanden en het invullen van een gezamenlijke bestuurs- en organisatiecultuur. In 2016 heeft de raad de eerder gemaakte strategische keuze voor een intensieve samenwerking voor een intensieve samenwerking met Ooststellingwerf en Weststellingwerf herbevestigd. Tevens is de noodzaak aangegeven om te komen tot een gezamenlijke visie op de gewenste samenwerking in relatie tot de opgaven van het plattelandsgebied in Z.O.-Friesland. De toetreding van nieuwe partners tot het samenwerkingsverband wordt daarbij niet uitgesloten.

Kaderstellende documenten

Romte en ferskaat 2013

Coalitieakkoord 2014-2018

Raadsbesluit samenwerken met andere gemeenten (2011-15194)

Procesplan samenwerking in OWO-verband (2012)

Standpuntbepaling voortgang OWO-samenwerking (2016-01271)

Plan van aanpak integriteit 2016-2018 (2016-31876)

Gedragscode integriteit voor raadsleden, burgemeester en wethouders Opsterland 2016 (2016-19456)

Thema Bestuur

Opsterland is een open, bestuurskrachtige gemeente.

Doelstellingen

Opsterland is in staat om zijn huidige taken uit te voeren, zelf, dan wel in samenwerking met de OWO-partners

Maatregelen

Regie voeren op het realiseren van de doelen in het opgestelde procesplan (2014-2016)

Wij voeren regie op het realiseren van de de doelen van de OWO-samenwerking: - verbeterde kwaliteit, verminderde kwetsbaarheid, minder meerkosten en klantgerichtheid; -optimale dienstverlening vanuit het eigen gemeentehuis met een gezamenlijke backoffice; -stevige positie in de regio. Hierbij is het procesplan uit 2014 nog steeds het uitgangspunt.

Samenwerken met preferente samenwerkingspartners Weststellingwerf en Ooststellingwerf

Wij bekijken in 2018 samen met de OWO-partners hoe wij de toekomstige samenwerking verder vorm kunnen geven.

We investeren in de kwaliteiten van de eigen organisatie

We besteden in 2018 extra aandacht aan integriteit en de opleiding van medewerkers.

Doelstellingen

Opsterland is in staat om toekomstige opgaven uit te voeren, zelf, dan wel in samenwerking met (keten)partners

Maatregelen

Samen met de vijf regiogemeenten, de provincie en het waterschap voeren we het jaarplan Streekagenda Zuidoost-Fryslân uit

Samen met de vijf regiogemeenten Zuidoost -Fryslân, de provincie en het waterschap voeren we het jaarplan Streekagenda Zuidoost-Fryslân uit.

Het jaarplan 2018 wordt in de eerste helft van het jaar voorgelegd aan het college en ter kennisname aan de raad gebracht. Tot nu toe opgenomen projecten zijn: Educatief programma NME (natuur, milieu educatie) en veenweidegebied.

Samenwerken met Plaatselijke Belangen en dorpen

Samenwerken met preferente samenwerkingspartners Weststellingwerf en Ooststellingwerf, andere ketenpartners en verbonden partijen

Wij trekken zoveel mogelijk samen op met Ooststellingwerf en Weststellingwerf in onze relatie met andere ketenpartners en verbonden partijen.

Voorzitterschap P10-verband (actief lobbyen en kennisdelen)

De P10 is een samenwerkingsverband van grote plattelandsgemeenten. Het doel van de krachtenbundeling van de P-10 gemeenten, die een vergelijkbare opbouw en problematiek kennen, is in eerste instantie om gezamenlijk een steviger gesprekspartner te kunnen zijn bij het behartigen van de specifieke belangen van de plattelandsgemeenten. In tweede instantie is kennisoverdracht een belangrijke doelstelling. De vergelijkbare gemeenten kunnen veel leren van elkaars ervaringen en aanpak. De deelnemende gemeenten zijn: Aa en Hunze, Berkelland, Borger-Odoorn, Bronckhorst, Goeree-Overflakkee, Hof van Twente, Hollands Kroon, Hulst, Medemblik, Ooststellingwerf, Opsterland, Peel en Maas, Schouwen-Duiveland, Sluis, Tynaarlo en Westerveld. P10 is geen verbonden partij, omdat wij geen bestuurlijk én financieel belang hebben.

We zorgen ervoor dat de organisatie slagvaardig is

Door te zorgen voor een organisatie die slagvaardig is willen we bereiken dat we doen wat nodig is voor en gevraagd wordt door de dorpen en inwoners van Opsterland.

Doelstellingen

Opsterland heeft een integer, zichtbaar en toegankelijk bestuur

Maatregelen

Het bewaken van democratische waarden en burgerschap in de samenleving

Democratische waarden en burgerschap gaan over meer dan alleen de gemeenteraad en de verkiezingen. Het gaat ook over het actief betrekken van inwoners bij nieuwe ontwikkelingen in de gemeente en het faciliteren van initiatieven uit de samenleving.

Het voeren van een actief bestuurlijk woordvoederschap

Doel:

Inwoners, doelgroepen en media worden snel en laagdrempelig geïnformeerd over actualiteiten en ontwikkelingen binnen onze organisatie.

Dit doen we door:

- het voeren van een actief communicatie- en persbeleid;
- het voeren van een actief bestuurlijk woordvoederschap;
- responsief en actief te reageren op vragen en behoeften vanuit de samenleving.

Het voeren van een actief communicatie- en persbeleid

Doel:

Communicatie wordt professioneel ingezet vanuit de drie disciplines: bestuurscommunicatie, publiekscommunicatie en projectcommunicatie. Dat doen we vooral door in gesprek te gaan en te luisteren, want de relatie en het gesprek staan steeds meer centraal. Zo halen we op wat er leeft in de buitenwereld en communiceren we vanuit deze context met inwoners, organisaties en andere belanghebbenden.

Kortom, we zijn een open, transparante en betrouwbare gesprekspartner, die op tijd de juiste en benodigde informatie laagdrempelig en begrijpelijk ter beschikking stelt. Dat doen we ook richting de pers, die we actief benaderen.

Al onze communicatie weerspiegelt het gezicht van de gemeente.

Dit doen we door:

- het faciliteren van bestuurders en medewerkers van de gemeente in het uitoefenen van hun rol en het realiseren van hun bestuurlijke, beleids- en projectdoelstellingen;
- het faciliteren van inwoners, ondernemers en toeristen in hun rol, taken en doelen/wensen.

Responsief en actief reageren op vragen en behoeften vanuit de samenleving

Wij reageren actief op initiatieven uit de samenleving en willen deze zo goed mogelijk faciliteren. Dit betekent overigens ook, dat de gemeente steeds minder alles zelf doet. In de paragraaf bedrijfsvoering wordt toegelicht wat wij verstaan onder gekanteld werken.

Uitvoeren van plan van aanpak integriteit 2016- 2018

In 2018 worden de laatste actiepunten uit het plan van aanpak uitgevoerd en wordt de uitvoering van het actieplan geëvalueerd.

Doelstellingen

Bewoners en bedrijven ontmoeten een open en faciliterende houding vanuit de gemeente voor initiatieven

Maatregelen

Aansluiting zoeken bij de maatschappelijke ontwikkeling waarbij burgers en organisaties zelf initiatieven ontplooiën.

Hiermee werken we het coalitieakkoord uit met betrekking tot de faciliterende rol van de gemeente, ook wel gekanteld werken genoemd (zie toelichting in paragraaf bedrijfsvoering).

Thema Dienstverlening

De gemeente past haar rolinvulling aan op de belangen en initiatieven van inwoners en gemeenschap en is daar duidelijk over.

Doelstellingen

Rolverdeling bij initiatieven in de gemeenschap is afgestemd op de maximaal haalbare participatiegraad (gekanteld werken)

Het is de inwoners en gemeenschap duidelijk welke rol de gemeente inneemt.

Maatregelen

We voeren het programma faciliterende overheid uit

Wij willen initiatieven uit de samenleving zo goed mogelijk faciliteren (het zogenaamde "gekanteld" werken). De Opsterlandse gedachte hierbij is, dat deze manier van werken een verandering in houding, gedrag en omgangsvormen betekent. Concreet een wijze waarop bestuur en organisatie tot resultaten willen komen in samenspraak met de samenleving als geheel, maar ook op individueel niveau.

Daarnaast toetsen wij (de noodzaak van) regelgeving en processen waarmee burgers en ondernemingen te maken krijgen.

Doelstellingen

Individuele dienstverlening is adequaat en persoonlijk

Maatregelen

Benutten van nieuwe technische mogelijkheden zoals het online maken van afspraken, persoonlijke inlogmogelijkheden beeldverbindingen en 'social media'

Blijvend gebruik maken van nieuwe technische mogelijkheden in het kader van digitalisering. Uitbreiden van het aantal digitaal beschikbare producten (hierbij rekening houdend met de Digitale Agenda 2020).

Doelstellingen

Het bestuur, beleid, de dienstverlening en producten van de gemeente zijn zichtbaar en toegankelijk

Maatregelen

Beheren en doorontwikkelen van de website als dienstverlenings- en informatiekanaal en de toegankelijkheid borgen

Beheren en doorontwikkelen van de website als dienstverlenings- en informatiekanaal en de toegankelijkheid borgen door te (blijven) voldoen aan de web-richtlijnen

Het gericht inzetten van communicatiemiddelen

Strategisch inzetten van communicatiemiddelen.

- Publiceren van gemeentelijke besluiten in de Sa!.
- Input leveren voor de gemeentegids.
- Onderhouden en bewaken van de herkenbaarheid van de gemeentelijke huisstijl.
- Inzet van 'social media'.

Ontwikkelen en uitvoeren van activiteiten ter verbetering van de dienstverlening

Thema Overhead

De organisatie is slagvaardig en doet wat echt nodig is voor de dorpen en de inwoners.

In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt toegelicht hoe we onze (ambtelijke) organisatie en middelen hierbij zullen inzetten.

Doelstellingen

Rolverdeling bij initiatieven in de gemeenschap is afgestemd op de maximaal haalbare participatiegraad (gekanteld werken)

Het is de inwoners en gemeenschap duidelijk welke rol de gemeente inneemt voordat zaken wordt gedaan.

Maatregelen

We voeren het programma faciliterende overhead uit

Wij willen initiatieven uit de samenleving zo goed mogelijk faciliteren (het zogenaamde "gekanteld" werken). De Opsterlandse gedachte hierbij is, dat deze manier van werken een verandering in houding, gedrag en omgangsvormen betekent. Concreet een wijze waarop bestuur en organisatie tot resultaten willen komen in samenspraak met de samenleving als geheel, maar ook op individueel niveau.

Daarnaast toetsen wij (de noodzaak van) regelgeving en processen waarmee burgers en ondernemingen te maken krijgen.

Doelstellingen

De organisatie verricht duurzaam, integer en transparant, zelf dan wel in samenwerking met andere partners, de door het bestuur gewenste werkzaamheden.

De organisatie is responsief, sensitief, vitaal en veerkrachtig en communiceert duidelijk over haar rol.

Maatregelen

Uitvoeren strategische personeelsplanning met als doel taken efficiënt uit te voeren

We wensen de organisatie zo in te richten, dat medewerkers goed met elkaar kunnen samenwerken om maatschappelijke en individuele vraagstukken van inwoners op te lossen binnen en buiten de organisatie. Dit vraagt om dienstverlening, die aansluit bij de vraag/behoefte van onze inwoners en samenleving.

We realiseren de resterende personele taakstelling

Door het verder verhogen van efficiency en flexibiliteit (bv projectmatig werken, digitale dienstverlening en samenwerken met andere gemeenten) verminderen we de personeelskosten structureel en wordt de taakstelling behaald. Zie tevens de concrete toelichting in de paragraaf bedrijfsvoering.

Doelstellingen

De gemeente levert meer maatwerk, betere dienstverlening, en is sterker gericht op de omgeving en op samenwerking met de burger en bedrijven.

De organisatie is toegerust om te kunnen voldoen aan de digitalisering van de communicatie, informatievoorziening en dienstverlening binnen de samenleving en de overheden. Mede met het oog op de gewenste kanteling in houding en gedrag hebben medewerkers een groot inlevend, meedenkend, creatief en verbindend vermogen en zijn tegelijkertijd resultaatgericht.

Maatregelen

Er wordt gewerkt aan een meer oplossingsgerichte afhandeling van klachten en bezwaarschriften

In Opsterland is het gebruik in contact met de teleurgestelde, bezwaarmakende inwoner in te zetten op informele procedures met meer direct persoonlijke contact in plaats van de in het verleden gebruikelijke praktijken van formele en hoofdzakelijke schriftelijke behandeling van bezwaarschriften.

In de personele jaarcyclus hebben we aandacht voor gewenste en gerealiseerde resultaten en gedrag en noodzakelijke individuele opleidingen

Medewerkers krijgen op basis van resultaten en gedrag de mogelijkheid zich te blijven ontwikkelen. Denk hierbij aan inzet op uitdagende(r) functies, flexibele beloning en doorgroeimogelijkheden, of -als dat wenselijk en mogelijk is- detachering buiten de organisatie. Verder zal ingezet worden op individuele scholing en persoonlijke ontwikkeling van medewerkers, zodat zij zich verder specialiseren. Dit heeft te

maken met het feit, dat schaalvergroting voor bepaalde functies om meer specialisme vraagt dan generalisme.

We organiseren organisatiebrede opleidingstrajecten

We wensen de organisatie zo in te richten, dat medewerkers goed met elkaar kunnen samenwerken om maatschappelijke en individuele vraagstukken van inwoners op te lossen binnen en buiten de organisatie. Dit vraagt om organisatiebrede opleidingen, maar soms ook individuele specialistischer scholing, die aansluit bij de vraag/behoefte van onze inwoners en samenleving.

Doelstellingen

De gemeente heeft de basisbedrijfsvoering op orde en beheert haar eigendommen adequaat.

De gemeente beschikt over doelmatige huisvesting maar bezit geen onnodige eigendommen. De gemeente heeft een adequate ICT en informatievoorziening, voldoet aan de eisen van de archiefwet, heeft een jaarlijks materieel sluitende begroting en een goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekening. Daarnaast een duurzaam personeelsbeleid en een goede interne communicatie binnen de organisatie. Tenslotte, zijn bestuur en organisatie goed geadviseerd op overige (beleids)thema's.

Maatregelen

Beheren van gemeentelijke eigendommen die niet voor de openbare dienst bestemd zijn zolang ze niet verkocht zijn

Verkopen van eigendommen die niet nodig zijn voor de gemeentelijke dienst conform het vastgestelde verkoopplan gemeentelijke gebouwen

We verrichten de noodzakelijke activiteiten ten aanzien van de PIOFACH taken

We verrichten de noodzakelijke activiteiten ten aanzien van de PIOFACH taken (Personeel, Informatie, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting). Zie tevens paragraaf Bedrijfsvoering.

Beleidsindicatoren

Formatie <i>(De toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat, in fte per 1.000 inwoners)</i>	Opsterland:	
	Begroot:	7,1
Bron: Eigen gegevens	peildatum 1 januari 2018	

Bezetting <i>(Het werkelijk aantal werkzame fte's, inclusief boventallige medewerkers, in fte per 1.000 inwoners)</i>	Opsterland:	
	Realisatie:	6,7
Bron: Eigen gegevens		Peildatum 1 januari 2017

Apparaatskosten <i>(kosten per inwoner, de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.)</i>	Opsterland:	
	Begroot:	€ 635
Bron: Eigen gegevens		gegevensperiode: 2018

Externe inhuur <i>(kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen) (het betreft hier onder andere de inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacherings-overeenkomsten. Kenmerk van inhuur is dat de ingehuurd functionaris een plaats krijgt in de hiërarchie van de organisatie.)</i>	Opsterland:	
	Realisatie:	13%
Bron: Eigen gegevens		gegevensperiode: 2016

Overhead <i>(Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces, als % van de totale lasten)</i>	Opsterland:	
	Begroot:	11,2%
Bron: Eigen gegevens		gegevensperiode: 2018

Verbonden partijen

- Bedrijven die voortkomen uit de verkoop van Essent namelijk BV Publiek Belang Elektriciteitsproductie, CBL Vennootschap BV, CSV Amsterdam BV.
- NV Bank Nederlandse Gemeenten.

Vennootschapsbelasting

De verwachte lasten in verband met de vennootschapsbelasting zijn voor 2018 € 10.000. De belastingplicht wordt veroorzaakt door verwachte positieve resultaten op de grondexploitatie.

Onvoorzien

Voor onvoorziene uitgaven is voor 2018 € 37.500 beschikbaar.

Wat mag het kosten

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	14.716	14.505	13.741	13.586
Baten	53.036	52.861	52.176	52.108
Saldo van baten en lasten	38.320	38.356	38.435	38.522
Stortingen en onttrekkingen				
Resultaat	38.320	38.356	38.435	38.522

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma (exclusief mutatie reserves) is € 1.325.000 voordeliger dan in 2017. Een belangrijke oorzaak hiervan is de uitkering gemeentefonds. Deze uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2017. De verwachte baten nemen ten opzichte van 2017 met € 1.957.000 toe. Deze toename wordt vooral veroorzaakt door een verhoging van het accres. Ook is er voordeel op kapitaallasten. Bij deze begroting zijn uit de staat van investeringen alle restantboekwaarden kleiner dan € 25.000 afgeboekt ten laste van de algemene reserve. Dat geeft in bijna alle programma's een voordeel op de exploitatie vanwege lagere kapitaallasten. Voor programma 0 is dit voordeel € 201.000.

Daarnaast zijn er hogere personeelslasten als gevolg van CAO-effecten (€ 100.000) en het voor drie jaar aantrekken van trainees (€ 180.000), conform besluitvorming perspectiefbrief 2017). Daarnaast is het gebiedsteam Sociaal Domein nog volop in ontwikkeling. Hierdoor zijn in deze begroting salariskosten opgenomen voor nieuwe functies binnen het gebiedsteam op het gebied van schuldhulpverlening (conform besluitvorming perspectiefbrief 2017), relatie- en contractbeheer, financieel adviseur, loketmedewerker, administratieve ondersteuning en praktijkondersteuning huisarts Jeugd (in totaal € 320.000). Door de inzet van de laatste drie genoemde nieuwe functies kunnen andere medewerkers binnen het gebiedsteam meer directe zorg verlenen. Hierdoor kan het budget Sociaal Domein in programma 6 structureel met € 116.000 verlaagd worden (zie ook de toelichting bij programma 6 Sociaal Domein). Verder is er ten opzichte van 2017 een verlaging van de salariskosten met € 130.000 als gevolg van eerder afgesproken bezuinigingen op de formatie (invulling taakstelling).

Voor 2018 zijn er ten opzichte van 2017 extra lasten (€ 134.000) opgenomen voor het derde deel van de kosten van de OWO-afdelingen. Hiervan is € 73.000 incidenteel (wegwerken achterstanden) en dus € 61.000 structureel (extra formatie backoffice Sociaal Domein).

Ook is er nog een nadeel van € 60.000 doordat er in 2018 per saldo minder kosten vanuit dit programma zijn doorberekend naar de andere programma's dan in 2017. Dit geeft op de andere programma's een tegengesteld effect. Bij de begroting 2018 is de doorberekening van de personeels- en overheadkosten

vanuit dit programma naar de taakvelden in de andere programma's geactualiseerd. Dit geeft in de programma's verschillen ten opzichte van 2017 maar is per saldo over alle programma's budgettair neutraal.

Tenslotte is de opbrengst OZB in 2018 structureel met € 171.000 verlaagd als gevolg van het uitvoeren van de motie van de raad bij de begroting 2016.

Reserves:

Er was in 2017 een extra budget van € 23.000 t.b.v. de rekenkamercommissie en € 100.000 t.b.v. personeelskosten beschikbaar als gevolg van de resultaatbestemming Jaarstukken 2016 (onttrekking uit de algemene reserve). Ook was er in 2017 een storting van € 100.000 in de egalisatiereserve organisatiedoelstellingenfonds. Tenslotte was er in 2017 een onttrekking uit de algemene reserve van € 2.282.000 om een sluitende begroting te kunnen presenteren.

Kredieten:

Multifunctionele kantine (krediet € 75.000 afschrijving m.i.v. 2019 € 7.500)

Uitbreiding van de kantine met een coffee corner. Met als doel als gemeente een werkervaringsplek aanbieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De kans op doorstroming naar een reguliere baan wordt hierdoor verhoogd. In 2016 is al iemand op deze wijze doorgestroomd naar een reguliere baan. Bovendien is door de uitbreiding van de kantine met een coffee corner en deze in te richten als werkcafé met multimediafaciliteiten een betere ontmoetingsruimte voor collega's om de kanteling (elkaar kennen) gestalte te geven. Tevens kun je het werkcafé gebruiken als presentatieruimte en nabeschouwingsruimte voor raadsvergaderingen. Het kan ook voor korte ontvangsten van externen en voor kort intern overleg gebruikt worden. Daarmee denken we ook het tekort aan spreekkamers op te lossen. Kortom, een representatieve ruimte waar het plezierig is mensen te ontvangen.

Programma 1 | Veiligheid

Doel

Opsterland is een veilige woon- en werkomgeving voor inwoners en bezoekers.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Het gemeentelijk veiligheidsbeleid omvat een groot aantal onderwerpen, variërend van woonoverlast en jeugdcriminaliteit tot verkeersveiligheid. Veiligheid dient integraal te worden benaderd. Het strekt zich namelijk uit tot alle schakels van de veiligheidsketen (proactie, preventie, preparatie en nazorg), benut het de mogelijkheden van alle partijen en bewaakt en benut de dwarsverbanden tussen de diverse beleidsterreinen. De gemeente Opsterland ziet het als haar taak om eigen initiatieven van inwoners, maatschappelijke organisaties in het kader van veiligheid te stimuleren en om omstandigheden te creëren die het mogelijk maken dat burgers deze initiatieven ook daadwerkelijk kunnen oppakken en waarmaken.

Kaderstellende documenten

Integraal veiligheidsbeleid Opsterland 2015 – 2018 (2014-13022)
Handhavingbeleidsplan 2014-2018 (2014-09497)

Thema Openbare orde en veiligheid

Opsterland is een veilige en leefbare gemeente waarin ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid worden behouden en waar mogelijk verbeterd.

Doelstellingen

De gemeente is voor onze inwoners, ondernemers en toeristen een veilige en plezierige plaats om te wonen, te werken en te verblijven

De gemeente heeft een pro-actieve aanpak op het gebied van veiligheid.

Maatregelen

Het uitvoeren van taken op gebied van de publieke gezondheidszorg, rampen, crises en het in stand houden van een gemeenschappelijke meldkamer

Het uitvoeren van taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg, publieke gezondheidszorg rondom crises en rampen, de brandweezorg, de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR), de rampenbestrijding en crisisbeheersing en het in stand houden van een gemeenschappelijke meldkamer.

Uitvoeren van het op het beleidsplan IVB (integraal veiligheidsbeleid) gebaseerde uitvoeringsplan IVB 2018

Uitvoeren van het op het beleidsplan IVB (integraal veiligheidsbeleid) gebaseerde uitvoeringsplan IVB 2018.

Uitvoering geven aan een adequate bestrijding van rampen en calamiteiten

Verlenen van vergunningen, ontheffingen, e.d. in het kader van de Drank- en Horecawet, de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) en andere bijzondere wetten

Doelstellingen

Overtredingen van de regels zijn – met inachtneming van de door het college gestelde prioriteiten – aangepakt

Maatregelen

Bij niet-naleving probeert de gemeente te achterhalen wat de oorzaken zijn en daar adequaat op in te spelen.

Bij niet-naleving probeert de gemeente te achterhalen wat de oorzaken zijn en daar adequaat op in te spelen. Afhankelijk van de oorzaak van niet-naleving kiest Opsterland een passende reactie.

De gemeente stimuleert de eigen verantwoordelijkheid van inwoners en bedrijven om zich aan de regels te houden

Door voorlichting te geven over wet- en regelgeving en in geval van conflict meer de rol van mediator als van toezichthouder aan te nemen.

Houden van toezicht en uitvoeren van handhavingsactiviteiten

Houden van toezicht en uitvoeren van handhavingsactiviteiten met betrekking tot diverse wetten, verordeningen en beleidsregels op grond van een jaarlijks door het college vast te stellen jaarprogramma handhaving.

Houden van toezicht en uitvoeren van handhavingswerkzaamheden door de FUMO

Houden van toezicht en uitvoeren van handhavingswerkzaamheden door de FUMO met betrekking tot het wettelijk basistakenpakket op het gebied van het milieu- en omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder.

Doelstellingen

Aan de landelijke kwaliteitsnormen met betrekking tot de handhaving is voldaan

Maatregelen

Monitoren van ontwikkeling van wettelijke kwaliteitsnormen

Monitoren van ontwikkeling van wettelijke kwaliteitsnormen en zo nodig nemen van maatregelen om hieraan te voldoen, hetzij in samenwerking met andere gemeenten (OWO), hetzij via de FUMO.

Beleidsindicatoren

Winkeldiefstallen (het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	0,3	1,6	2,3
<i>Bron: CBS - Geregistreeerde criminaliteit & diefstallen</i>			Gegevensperiode: 2016	

Diefstallen uit woningen (het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	2,3	2,4	3,3
<i>Bron: CBS - Geregistreeerde criminaliteit & diefstallen</i>			Gegevensperiode: 2016	

Geweldsmisdrijven (Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	2,8	4,4	5,3
<i>Bron: CBS - Geregistreeerde criminaliteit & diefstallen</i>			Gegevensperiode: 2016	

Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	3,7	4,9	5,6
<i>Bron: CBS - Geregistreeerde criminaliteit & diefstallen</i>			Gegevensperiode: 2016	

Verwijzingen Halt (het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	19,8	82,8	137,4
<i>Bron: Bureau Halt</i>			Gegevensperiode: 2016	

Harde kern jongeren (het aantal harde kern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	0,4	0,7	1,3
Bron: Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)			Gegevensperiode: 2014	

Verbonden partijen

- De gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân voert voor ons taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg, publieke gezondheidszorg rondom crises en rampen, de brandweezorg, de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR), de rampenbestrijding en crisisbeheersing en het in stand houden van een gemeenschappelijke meldkamer uit. Ook verzorgt de Veiligheidsregio het uitvoeren van brandveiligheidscontroles in het kader van de vergunningverlening.

Wat mag het kosten

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	2.001	2.017	2.034	2.053
Baten	46	46	46	46
Saldo van baten en lasten	-1.955	-1.972	-1.988	-2.007
Stortingen en onttrekkingen				
Resultaat	-1.955	-1.972	-1.988	-2.007

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2018 € 126.000 nadeliger dan in 2017. Dit nadeel wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een hogere bijdrage aan de Veiligheidsregio Fryslân. De bijdrage 2018 is conform de vastgestelde begroting 2018 van de Veiligheidsregio. De hogere last in 2018 betreft hoofdzakelijk de loonontwikkeling conform de nieuwe CAO.

Programma 2 | Verkeer en vervoer

Doelstelling

Opsterland is een goed bereikbare gemeente, waarbij het wegennet en de openbare ruimte bijdraagt aan een leefbare omgeving.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Door de ligging aan verkeersaders (A7 en diverse provinciale wegen) is Opsterland een goed bereikbare gemeente waardoor de woon- en werkfunctie goed uitgewisseld wordt met het omliggende stedelijke gebied. Het gemeentelijke wegennet is van groot belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van onze gemeente. Het in stand houden van het (water)wegennet vraagt om aandacht. De verschillende arealen zoals wegen, bruggen, duikers, kades e.a. worden onderhouden zoals vastgesteld in het beeldkwaliteitsplan openbare ruimte. Hierin zoeken we naar een verantwoorde balans in de kwaliteitsniveaus van de kapitaalgoederen. Veiligheid en bereikbaarheid staan hierin centraal. Gelet op de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland is het openbaar vervoer een belangrijke voorziening voor onze inwoners. De vergrijzing van de bevolking zal onder meer de vraag naar openbaar vervoer vergroten. Er wordt voortdurend naar maatwerk gezocht om het aanbod betaalbaar te houden en aan te laten sluiten op de vraag.

Kaderstellende documenten

Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010 Bereikbaar zijn en blijven (GVVP)
 Evaluatie Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010
 Meerjaren uitvoerend beleidsplan gladheidbestrijding (2011)
 Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018 (2013)
 Aanpassing beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018 (2015)
 Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2014

Thema Verkeer, vervoer en wegen

Het wegennetwerk in Opsterland verbindt de gemeente veilig met haar omgeving.

Doelstellingen

De gemeente heeft een actueel inzicht in het te onderhouden areaal aan wegen en watergangen

Maatregelen

We verwerken areaalaanpassingen in beheerplannen en brengen de financiële consequenties in beeld

Jaarlijks wordt in beeld gebracht welke areaalaanpassingen zijn overgedragen naar beheer en onderhoud vanuit uitgevoerde projecten. De financiële consequenties worden onderbouwd in beeld gebracht.

Doelstellingen

Er wordt een veilig, doeltreffend en doelmatig (water)wegennet in stand gehouden

De gemeente zorgt er voor dat de wegen veilig, heel en schoon zijn. De (Civiele) kunstwerken zijn onderhouden conform de eisen in het beeldkwaliteitsplan en de technische kaders.

Maatregelen

Afronden en evalueren inrichting 60 km/h gebied rondom de N381

Verkeersbeleid

De leidraad voor de inrichting van de gemeentelijke wegen rondom de N381 zijn de principes van Duurzaam Veilig en het Gemeentelijk Verkeer en Vervoerplan (GVVP).

Vanuit verkeersveiligheid is eveneens een belangrijk uitgangspunt, een consistent wegbeeld te creëren.

Monitoring en evaluatie

De gemeente heeft tot op heden weinig klachten ontvangen over de nieuwe inrichting van de wegen en kruispunten.

Volgens afspraak gaan de provincie en gemeente het project monitoren en evalueren. Er is vóór de uitvoering van de werkzaamheden een nulmeting uitgevoerd. De ontwikkelingen worden de ontwikkelingen jaarlijks gemeten, tot drie jaar na afronding van de werkzaamheden.

Momenteel is de provincie samen met de gemeente bezig met de evaluatie (effect N381 gebiedsontwikkeling). Hiervoor worden de belanghebbenden, PB Wijnjewoude/Ureterp en de stuurgroep N381 geïnterviewd.

Na de interviews worden de knelpunten geïnventariseerd en geprioriteerd. De gemeente en de provincie gaan ervan uit dat de knelpunten, “kleine” maatregelen betreffen, die bijdragen aan de verkeersveiligheid/leefbaarheid. Op basis van deze prioritering vindt (bestuurlijke) besluitvorming plaats.

Beheersen van onkruid

Het beheersen van onkruid op verharding is op het niveau basis vastgesteld. In 2015 is er een prestatieovereenkomst afgesloten met Omrin om de verzorgende staat met een pilot wave (onkruid op tegelpaden bestrijden met heet water) en borstelen in het voor- en najaar. Aandachtspunten zijn plekken met obstakels. Ook zien we met de schouw dat de netheid op de verharding wat achteruit gaat.

Het actueel houden en uitvoeren van beleid rondom verlichting

We zorgen voor passende verlichting van de openbare verlichting.

We zorgen voor verlichting die past bij het vastgesteld beleid. Deze laten we beheren waarbij we zowel met de verkeersveiligheid, de verlichtingsdoelstellingen als de milieudoelstellingen rekening houden.

Jaarlijks schouwen we de kwaliteit van kunstwerken

Alle bruggen, steigers, tunnels en andere kunstwerken worden jaarlijks visueel geïnspecteerd. De resultaten van de inspectie 2018 vormen de input voor het onderhoud in 2019.

Op basis van signalen herstellen we onverharde wegen

Onverharde wegen worden niet regulier geïnspecteerd. Krijgen in droge periodes wel veel klachten over stof. In het voorjaar worden de paden visueel beoordeeld en waar nodig onder profiel gebracht om zo de afwatering te waarborgen.

Opruimen, registreren en rapporteren van kadavers in water binnen de bebouwde kom

In opdracht van de provincie Fryslan ruimt en registreert de gemeente botulisme kadavers in watergangen en waterpartijen binnen de bebouwde kom.

Profileren van bermen waardoor het water goed wegloopt

Profileren van bermen waardoor het water goed wegloopt. Te hoge bermen worden afgeplagd en te lage bermen worden aangevuld. Voor de uitvoering wordt de bodemkwaliteitskaart wegbermen als leidraad toegepast.

Renoveren of vervangen van verharde wegen die aan het eind van hun technische levensduur zijn

Voor het vervangen van verhardingen is geen bedrag opgenomen in de begroting. Het is wenselijk om hier in de toekomst, met het oog op de hoge investeringspiek vanaf 2020, verandering in te brengen.

Tweejaarlijks actualiseren van het beheerplan wegen op basis van wegeninspectie van verharde wegen

In 2015 is de laatste weginspectie geweest. In augustus en september van 2017 wordt het gehele verharde areaal in beheer en eigendom opnieuw geïnspecteerd. En er een nieuwe planning en begroting opgesteld voor de komende 5 jaar.

Uitvoeren van het beheerplan kunstwerken

Uitvoeren van het beheer van kunstwerken, al dan niet aan de hand van een beheerplan. De kaders voor het beheer zijn weergegeven in het Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2014-2018.

Uitvoeren van regulier onderhoud aan verharde wegen op basis van wegeninspectie

Op basis van de 2 jaarlijkse weginspectie en de daaraan gekoppelde planning en begroting wordt jaarlijks het beheerplan wegen opgesteld. Daarin wordt het planmatig onderhoud voor het jaar omschreven.

Uitvoeren verkeerseducatieprogramma

Alle acties met de basisscholen en BHS voortzetten.

Meer aandacht voor ouderen en fietsverkeer de komende jaren.

Vegen van goten

Het vegen van goten zit in een prestatiecontract met Omrin. De frequentie van vegen is geënt op het vastgestelde beeldkwaliteitsplan.

Vervanging van circa 800 armaturen door energiezuinige en onderhoudsarme verlichting

De verlichting is conform het vastgesteld beleid. Het beheer houdt rekening met de verkeersveiligheid, de verlichtingsdoelstellingen en de milieudoelstellingen.

Vijfjaarlijks inspecteren we de kwaliteit van kunstwerken

Eens in de vijf jaren wordt een gedetailleerde inspectie uitgevoerd. Met de verkregen informatie wordt de planning en begroting van maatregelen geactualiseerd. In 2021 zal de eerstvolgende actualisatie worden uitgevoerd.

Zorgen voor openbare verlichting en het beheren van die verlichting

We zorgen voor passende verlichting van de openbare verlichting

We zorgen voor verlichting die past bij het vastgesteld beleid. Deze laten we beheren waarbij we zowel met de verkeersveiligheid, de verlichtingsdoelstellingen als de milieudoelstellingen rekening houden.

Doelstellingen

Het verkeerssysteem draagt bij aan verbetering van de recreatieve- en omgevingskwaliteit

Maatregelen

Oplossen van verkeerskundige knelpunten

- Er wordt een overzicht gegeven van aantallen en soorten klachten.
- We blijven luisteren naar de wensen/ klachten en daar waar mogelijk een oplossing bieden;
- In periodiek overleg met de politie/ interne veiligheidscoördinator kijken naar handhaving en raakvlakken buurtproblemen.

Doelstellingen

Woningen, bedrijven en voorzieningen zijn goed bereikbaar

Maatregelen

Realiseren ontsluitingsweg Loevestein Gorredijk

De categorisering van de weg is geactualiseerd. Dit was nodig om aansluiting te hebben met de aangepaste ambitie van de ontwikkeling van woningbouwlocaties rondom deze weg. Vervolgens wordt een nieuw ontwerp en begroting gemaakt voor het eindbeeld van deze weg. Uitvoering is voorzien in 2018. Het Kindcentrum Loevestein is medio 2016 in gebruik genomen. Daarom is op voorhand is dit weggedeelte ingericht als een veilige schoolroute. In 2017/2018 wordt op de schoolroute geoptimaliseerd.

Uitvoeren gladheidsbestrijdingsprogramma.

Tijdens het winterseizoen worden in samenwerking met Meteo Consult en ons eigen weerstation het weer en de wegdektemperatuur 24 uur per dag in de gaten gehouden. Bij verwachte gladheid wordt een groot deel van de wegen preventief voorzien van zout. Dit gebeurt meestal ruim voordat de ochtendspits begint. Als het glad is, strooit de gemeente volgens twee routes: de A- en de B-route. Hierin heeft de A-route de prioriteit boven de B-route. De routes zijn verdeeld naar het gebruik en bereikbaarheid van de wegen.

Uitvoeren maatregelen uit het geactualiseerde uitvoeringsplan GVVP (2015-2020).

Een overzicht van projecten die in voorbereiding zijn:

- verbeteren (fiets)veiligheid van het kruispunt Beetsterweg/ Hoofdstraat/ Gerdyksterwei te Beetsterzwaag
- Mounleane (deel binnen de kom) inrichten als 30 km gebied
- verbeteren verkeersveiligheid Nijlân/ Sinneblom/ Sjoelstrjitte te Gorredijk
- verkeersremmende maatregelen in 60 km gebied bij groot onderhoud
- Sweachsterwei / Gerdyksterwei. Delen van de weg afwaarderen naar 60 km/uur. Gecombineerd met de uitvoering van het project Oude Lanen.

Voorzieningen en informatievoorziening ter ondersteuning van het collectief vervoer

Projecten zoals het zelfrijdend vervoer in Appelscha en de Mobiliteitscentrale in noord-oost Fryslân volgen om te kijken waar mogelijkheden in Opsterland of in de regio OWO + Heerenveen en Smalingerland liggen.

De nieuwe vereniging Buurtbus Opsterland ondersteunen. En samen kijken naar nieuwe reizigers attractie punten.

Beleidsindicatoren

Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig (% als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	7%	7%	8%
Bron: VeiligheidNL		gegevensperiode: 2015		

Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser (% als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	10%	11%	9%
Bron: VeiligheidNL		gegevensperiode: 2015		

Verbonden partijen

- Het vegen van goten is uitbesteed aan de NV Fryslân Miljeu– OMRIN.

Het beheren en onderhouden van de openbare verlichting wordt in samenwerking met andere Friese gemeenten en de Provincie opgepakt en gecoördineerd vanuit de Stichting Openbare Verlichting Fryslân. Formeel is dit geen verbonden partij.

Wat mag het kosten

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	2.824	2.717	2.774	2.836
Baten	92	92	92	92
Saldo van baten en lasten	-2.731	-2.624	-2.681	-2.744
Stortingen en onttrekkingen				
Stortingen	248	248	248	248
Onttrekkingen	200	0	63	0
Mutaties reserves	-48	-248	-185	-248
Resultaat	-2.779	-2.872	-2.866	-2.991

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2018 € 300.000 nadeliger dan in 2017. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt doordat er extra middelen zijn opgenomen voor onderhoud kapitaalgoederen. In 2018 is er € 69.000 extra beschikbaar voor verharding terwijl er 4 jaar lang (te beginnen in 2018) € 248.000 wordt gestort in de egalisatiereserve onderhoud kapitaalgoederen verharding. Zie verder de toelichting in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen. Ook is er een nadeel doordat er in 2018 € 44.000 meer personeels- en overheadkosten zijn doorberekend vanuit programma 0 Bestuur en ondersteuning. Dit geeft op programma 0 een tegengesteld effect. Zie verder ook de toelichting bij programma 0.

Daarnaast is er een voordeel op kapitaallasten ad € 59.000, zie hiervoor ook de toelichting bij programma 0.

Kredieten:

Verkeersknelpunten Sinneblom (krediet/incidenteel budget € 200.000, onttrekking aan de algemene reserve onderdeel investeringen € 200.000)

De laatste jaren is een enorme slag geslagen aan het verbeteren van de leefbaarheid in Gorredijk door het op orde brengen van de wegenstructuur aan de westzijde van Gorredijk.

Om geen negatieve effecten te krijgen aan de oostkant van Gorredijk, door de rondweg en de nieuwe Nijewei/ Hegedyk, moet de wegenstructuur aan de oostzijde van Gorredijk op orde zijn. Evenals in 2008 hebben Plaatselijk Belang Gorredijk en bewoners van Loevestein aandacht gevraagd voor onveilige situaties op de Sinneblom.

In de Verkeersstructuurvisie Gorredijk 2013 is het probleem geconcretiseerd. In het Uitvoeringsplan van het GVVP is er van uitgegaan dat de kosten voor het verbeteren van de knelpunten gedekt konden worden uit een doelreserve van € 400.000 en door mee te liften in projecten als de Groene Long en bouwrijpmaken van Loevestein 4. De extra reserve is met de bezuinigingen geschrapt en opgegaan in de algemene reserve. Twee knelpunten zijn aangepakt door middelen uit het Uitvoeringsplan GVVP te combineren met project en onderhoudsmiddelen. Er resteert geen budget in het GVVP om de berekende kosten van € 200.000 te dekken om bij een aantal kruispunten in de Sinneblom / Sjoelstrjitte en Nijlân sobere fysieke snelheidsremmers aan te leggen. Voorgesteld wordt deze lasten te onttrekken aan de algemene reserve.

Programma 3 | Economie

Doelstelling

Opsterland heeft een gezonde lokale economie.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Ons economisch beleid heeft als doel het stimuleren van de werkgelegenheid. Een duurzame en evenwichtige groei van de Opsterlandse economie is van belang voor het behoud van bestaande en het creëren van nieuwe werkgelegenheid. De agrarische sector, het MKB en Recreatie en toerisme zijn belangrijke pijlers van de Opsterlandse economie. Zij zorgen niet alleen voor werk maar ook voor bestedingen en leveren een bijdrage aan de instandhouding van het voorzieningenniveau. De Opsterlandse economie is steeds in beweging, omdat de omgeving verandert. Goed en structureel overleg tussen gemeente en bedrijfsleven is van groot belang voor de vitaliteit van de Opsterlandse economie. Ons economisch beleid willen we gestalte geven in nauwe samenspraak met de ondernemers in de gemeente. Samen met het bedrijfsleven werken wij aan behoud van duurzame werkgelegenheid en het bevorderen daarvan. Onder de noemer Ondernemend Opsterland worden ondernemers uitgenodigd aan te geven welke thema's voor hen belangrijk zijn. Daarvoor zijn expertteams opgezet. Door ondernemers daarbij zo goed mogelijk te ondersteunen willen we een aantrekkelijk ondernemersklimaat creëren.

Kaderstellende documenten

Bedrijventerreinplan 2010-2020 voor de regio Zuidoost Fryslân

Detailhandelsvisie 2015

Nota Kansen Benutten 2016-2020

Beleidsnota economische zaken 2013-2014

Thema Werken

De huidige lokale en regionale werkgelegenheid blijft minstens stabiel.

Doelstellingen

Opsterland kent toekomstbestendige ondernemingen

Maatregelen

Organiseren van bijeenkomsten voor startende en nieuw gevestigde ondernemers

Nieuwe ondernemers zijn belangrijk voor de economie van gemeenten. Ze geven nieuwe impulsen, zorgen voor innovatie en werkgelegenheid. Daarom wordt aan deze groep specifiek aandacht besteed door bijeenkomsten te organiseren waarin kennis kan worden gemaakt met elkaar en met de gemeente. Ook inhoudelijke actuele thema's en ervaringen van lokale ondernemers maken deel uit van het programma.

We faciliteren ondernemers op zes thema's

Via het project "Ondernemend Opsterland" faciliteren we belangstellende ondernemers op zes thema's door zes verschillende experts en door plannen met hen te ontwikkelen en tot uitvoer te brengen.

Het gaat hierbij om de thema's:

1. Proces- en productinnovatie;
2. Duurzaam ondernemen;
3. Verbetering organisatiegraad;
4. Exportbevordering;
5. Samenwerking ondernemers/onderwijs/overheid;
6. Kwaliteitsimpuls kernwinkelgebieden.

In 2018 wordt, op basis van een te houden evaluatie, beslist op welke manier het project wordt voortgezet.

Doelstellingen

Het onderwijsaanbod sluit aan op de vraag van ondernemers

Maatregelen

We faciliteren het project Ondernemers, Onderwijs en Overheid van de Burgemeester Harmsmaschool

Aansluiting tussen de opleidingen die scholen, in dit specifieke geval de Burgemeester Harmsmaschool (BHS), geven en de vraag van ondernemers naar goed opgeleid personeel was, is en blijft van groot belang. Daarom wordt er op verschillende manieren samengewerkt tussen de BHS en ondernemers. In TechnetKring Gorredijk wordt door 15 bedrijven uit Gorredijk samengewerkt met de BHS waar het gaat om de technische opleidingen. Leerlingen kunnen daarnaast korte stages lopen bij bedrijven om te proeven aan de werkzaamheden die daar worden verricht.

Ook in de Zorg wordt samengewerkt tussen de BHS en zorginstellingen. De gemeente faciliteert dit proces via een procesbegeleider als één van de thema's binnen het project Ondernemend Opsterland 2.0.

Doelstellingen

De drie kernwinkelgebieden blijven aantrekkelijk

Maatregelen

We heffen en innen reclamebelasting in Gorredijk en stellen dit beschikbaar aan ondernemers

De opbrengst van de reclamebelasting wordt, onder aftrek van de perceptiekosten, als subsidie beschikbaar gesteld aan de Stichting Ondernemersfonds Gorredijk.

Het budget is bedoeld om de plannen van de OKO (Ondernemers Kring Opsterland) en de WHI (winkeliersvereniging) uit te voeren. Deze plannen hebben tot doel om ondernemend Gorredijk op zowel het bedrijventerrein "Overtoom" als in het centrum te stimuleren.

Eind 2018 wordt een evaluatie gehouden naar de effecten van het Ondernemersfonds. Ook het draagvlak onder ondernemers wordt dan gepeild. De gemeenteraad heeft als voorwaarde gesteld dat het draagvlak minimaal 60% moet zijn om ook na 2018 een Ondernemersfonds in Gorredijk te houden.

We ondersteunen centrummanagement in de drie grote kernen

In zowel Beetsterzwaag, Gorredijk als Ureterp zijn centrummanagers actief. Deze inzet van deze mensen heeft tot doel om de verbeteringen in het centrum tot stand te brengen in samenwerking met de ondernemersverenigingen en de individuele ondernemers. Voor alle 3 de centra is een plan gemaakt. Eén van de belangrijke aandachtspunten is om de leegstand van winkels te verminderen. Maar ook om de uitstraling en het parkeren te verbeteren.

Doelstellingen

De samenwerking in de regio Zuidoost-Friesland op economische terrein is verbeterd

Maatregelen

In regionaal verband bekijken we de balans tussen vraag en aanbod van bedrijventerreinen in de regio

Doelstellingen

De ondernemers ervaren de dienstverlening van de gemeente als goed

Maatregelen

Bezoeken van bedrijven

Door het regelmatig bezoeken van bedrijven weten we wat er speelt bij individuele ondernemers en welke economische thema's relevant voor hen zijn. Ook wordt gevraagd hoe ze de dienstverlening van de gemeente ervaren.

Zowel (een delegatie van) het college, de wethouder Economische Zaken als de beide EZ adviseurs bezoeken bedrijven. De bezoeken van collegeleden worden ingepland; de adviseurs hebben meestal contact naar aanleiding van specifieke vragen.

Ook de consultant Werk & Inkomen heeft veelvuldig contact met ondernemers. De informatie tussen EZ en Werk en Inkomen wordt regelmatig kortgesloten.

We onderzoeken en verbeteren de gemeentelijke dienstverlening

Wij werken via het gekantelde model. Dat betekent dat wij het nemen van initiatieven zo veel als mogelijk overlaten aan ondernemers. Wij faciliteren vervolgens de plannen daar waar mogelijk en wenselijk. Om dit gekantelde model goed te kunnen uitvoeren moet de dienstverlening aan ondernemers optimaal zijn. Wij kijken dan ook continue naar de kwaliteit van de dienstverlening en proberen deze te verbeteren om het naar een nog hoger niveau te krijgen. Wij hebben het onderdeel dienstverlening om die reden ondergebracht als één van de speerpunten in het project Opsterland 2.0.

Verbonden partijen

- Voor het ontwikkelen en exploiteren van het bedrijvenpark Azeven werken we samen met de gemeente Smalingerland in de gemeenschappelijke regeling Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten.

Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen

De gemeente kan haar grondgebonden activiteiten uitvoeren.

Doelstellingen

Er zijn voldoende vestigingslocaties afgestemd op ondernemers

Maatregelen

Ontwikkelen en exploiteren van het bedrijvenpark Azeven

Samen met de gemeente Smalingerland neemt Opsterland deel in de exploitatiemaatschappij bedrijvenpark Drachten Azeven. Het deel “Zuid” ligt op Opsterlands grondgebied en de bedrijfsgrond is daar voor het grootste deel verkocht. Op dit moment resteert er nog een oppervlakte van een kleine drie hectare vrij beschikbare en verkoopbare grond. Wij zullen ons daarom moeten beraden op de toekomst binnen deze samenwerkingsconstructie.

We bemiddelen en adviseren bij vrijkomende bedrijfslocaties

Als ondernemers zoeken naar een locatie voor hun bedrijf, verkopen we ze graag een goed passende bedrijfskavel. Maar ook bestaande bedrijfspanden kunnen soms passend zijn. Leegstand van bedrijfspanden moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Soms wordt voor leegstaande bedrijfspanden in overleg met de eigenaren naar een andere bestemming gezocht.

Doelstellingen

Gewenste ruimtelijke ontwikkelingen zijn meer door marktpartijen gerealiseerd

Maatregelen

We ondersteunen initiatieven van marktpartijen.

Wij proberen de lokale economie zo optimaal mogelijk te stimuleren door het faciliteren van ondernemersinitiatieven. Dit doen we via het gekantelde model. Wij laten het nemen van initiatieven zo veel als mogelijk over aan ondernemers en wij ondersteunen plannen indien het mogelijk en wenselijk is. Het stimuleren en gebruikmaken van nieuwe en bestaande netwerken wordt daarbij ingezet. Kernwoorden voor onze dienstverlening zijn derhalve: stimulerend, faciliterend en netwerkbevorderend.

Beleidsindicatoren

<p>Funcziemenging (De funcziemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen woningen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.)</p>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	44,8%	49,2%	52,1%
Bron: LISA			Gegevensperiode: 2016	

<p>Bruto Gemeentelijk Product (Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in de gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting (>100) of onder verwachting (<100) wordt geproduceerd.)</p>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	115	96	100
Bron: Atlas voor Gemeenten			Gegevensperiode: 2013	

<p>Vestigingen (van bedrijven) (het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.)</p>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	150,2	144,1	134,0
Bron: LISA			Gegevensperiode: 2016	

Wat mag het kosten

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	443	1.025	536	624
Baten	149	868	379	482
Saldo van baten en lasten	-294	-157	-157	-142
Stortingen en onttrekkingen				
Stortingen	0	0	0	0
Onttrekkingen	40	15	15	0
Mutaties reserves	40	15	15	0
Resultaat	-254	-142	-142	-142

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2018 nagenoeg gelijk aan het saldo in 2017.

Programma 4 | Onderwijs

Doelstelling

Elk kind ontwikkelt zich optimaal.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

De gemeente wil voor elk kind, van welk niveau dan ook, een open, veilige en constante leeromgeving waarin het gestimuleerd wordt om zijn of haar individuele talenten volledig te ontwikkelen. Het is belangrijk dat vanuit elk dorp goed onderwijs bereikbaar is. Kwalitatief goed onderwijs is onontbeerlijk, want het is de basis voor een maatschappij waarin burgers verantwoordelijkheid willen en kunnen nemen voor zichzelf en hun omgeving. De kwaliteit van het onderwijs heeft daarom een hogere prioriteit dan de nabijheid van een school. We bieden basisonderwijs aan in doelmatige schoolgebouwen. Wij zijn er voorstander van om, daar waar mogelijk, te komen tot brede scholen waarin zoveel mogelijk kindvoorzieningen (onderwijs en kinderopvang) zijn ondergebracht. Om het onderwijs hierin mee te krijgen, nemen wij het initiatief om met de schoolbesturen te overleggen om te komen tot intensieve samenwerking in de dorpen. Waarborging van de identiteit van de scholen staat daarbij voorop.

Elk kind heeft recht op onderwijs. Door de preventieve inzet van de leerplichtambtenaar zal het thuiszitten worden voorkomen. Wanneer een kind niet in staat is om het onderwijs in de eigen gemeente te volgen, bestaat de mogelijkheid van leerlingenvervoer. Het leerlingenvervoer zal uiterst efficiënt worden georganiseerd, waarbij door combinatievervoer en het wijzigen van de vergoedingensystematiek getracht wordt de kosten zo laag mogelijk te houden. Onderwijs moet kansen bieden aan alle kinderen en daarbij is ook een goede aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt van belang.

Kaderstellende documenten

Kadernotitie Onderwijsbeleid 2004 - 2020
 Vitaal Opsterland, visie op basisvoorzieningen en accommodaties (2010)
 Criteria- en Uitgangspuntennotitie Vitaal Opsterland 2 (2012)
 Scenario-notitie Vitaal Opsterland 2 (2012)
 Einddocument Vitaal Opsterland 2 (2013)
 Zorg in en om de school, lokaal onderwijsbeleid 2011-2014
 Beleidsnotitie integraal jeugdbeleid Opsterland 2009 – 2012
 Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2015-2030 rapportage en bijlage

Thema Onderwijs

In Opsterland is een open, veilige en constante leeromgeving, waarin ieder kind, van welk niveau dan ook, gestimuleerd is om zijn of haar individuele talenten volledig te ontwikkelen.

Doelstellingen

Leerplichtige kinderen en jongeren volgen onderwijs

Maatregelen

Kinderen die dreigen uit te vallen in het onderwijs worden vroegtijdig gesignaleerd en zo nodig ondersteund door het gebiedsteam

Met de samenwerkingspartners rondom onderwijs en zorg is continu overleg om kinderen die dat nodig hebben, de juiste ondersteuning te bieden. Een voorbeeld van zo'n overleg is het overleg Passend

Onderwijs, waarbij vertegenwoordigers vanuit het onderwijs, Passend Onderwijs Opsterland en de gemeente vertegenwoordigd zijn om gezamenlijk beleid uit te zetten. Daarnaast zijn er ook korte lijnen tussen Passend Onderwijs Opsterland en het gebiedsteam voor vragen op casusniveau.

We voeren de leerplichtwet uit door een leerplichtambtenaar en participatie in het Regionale MeldCentrum (RMC)

We willen ervoor zorgen dat jongeren binnen hun mogelijkheden hun school afmaken, met voldoende bagage de arbeidsmarkt betreden en een maatschappelijke carrière op kunnen bouwen.

Zonodig ouders in staat stellen om zelf leerlingenvervoer te organiseren

Voor leerlingen die dat nodig hebben en in aanmerking komen voor leerlingenvervoer, zijn verschillende vormen van vervoersvoorzieningen beschikbaar.

Doelstellingen

Scholen met minstens 5 uur bewegingsonderwijs per week hebben binnen een straal van 7,5 km een accommodatie voor bewegingsonderwijs

Maatregelen

We stellen gymnastiekruimten ter beschikking

Op grond van de Beleidsregel bewegingsonderwijs hebben scholen recht op bekostiging van 1,5 uur bewegingsonderwijs per formatieplaats in een sportaccommodatie. De nabijheid van een dergelijke accommodatie is afhankelijk van het totaal aantal uren bewegingsonderwijs.

We verzorgen busvervoer als er in het eigen dorp geen gymnastiekaccommodatie is

Met de betreffende scholen worden afspraken gemaakt over de invulling omdat de voorziening na 2019 wordt opgeheven.

Thema Onderwijshuisvesting

Opsterland heeft voldoende onderwijsvoorzieningen die duurzaam zijn.

Doelstellingen

Alle scholen in Opsterland voldoen tenminste aan de geldende bepalingen van het Bouwbesluit

Maatregelen

Bij de ontwikkeling van brede scholen onderzoeken of voor- en naschoolse voorzieningen daarin kunnen worden geïntegreerd

In geval van uitvoering van het IHP worden, indien van toepassing, kinderopvanginstellingen betrokken bij de voorbereidingen om te komen tot een brede school.

Uitvoeren van het integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP) 2015-2030

In uitvoering zijn cbs De Librije in Gorredijk en de Burgemeester Harmsmaschool in Gorredijk. Over de school in Ureterp (obs De Twirre) wordt nog overleg gevoerd. Eind 2017 zal er een evaluatie plaatsvinden waarover begin 2018 naar de raad wordt gecommuniceerd.

Thema Voorschoolse voorzieningen

Elk kind tussen 2,5 en 4 jaar gaat naar een voorschoolse voorziening

Doelstellingen

Het gebruik van voorschoolse voorziening wordt gestimuleerd

Maatregelen

We brengen de peuteropvang op positieve wijze onder de aandacht

Op verschillende wijzen brengen we het belang van het gebruik van peuteropvang bij ouders en verzorgers onder de aandacht.

We monitoren het effect van onze maatregelen ten aanzien van het bereik van de voorschoolse voorzieningen

We werken samen met andere Friese gemeenten en het Fries Sociaal Planbureau (FSP) aan een Friese monitor Bereik Peuters. Daarnaast nemen we ook deel aan de verplichte landelijke monitor.

We verstrekken een gemeentetoeslag peuteropvang

Aan ouders die geen gebruik kunnen maken van kinderopvangtoeslag van de Belastingdienst verstrekken we een gemeentetoeslag. Hiermee verlagen we de drempel voor het gebruik van de peuteropvang en verhogen we het bereik.

Doelstellingen

Er is voor- en vroegschoolse educatie (VVE) op alle peuteropvang locaties

Maatregelen

We subsidiëren benutte VVE doelgroepplaatsen aan de aanbieders

Omdat het bieden van een VVE programma aan doelgroepeuters meer begeleidingskosten met zich meebrengt (voorbereiding, verslaglegging en overdracht naar de basisschool zijn intensiever), wordt aan aanbieders een subsidie verstrekt per gerealiseerde doelgroepplaats.

We voeren de regie op de VVE in Opsterland

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het organiseren van VVE in de voorschoolse periode, schoolbesturen voor het aanbieden van VVE in groep 1 en 2. Over het gehele VVE beleid voert de gemeente de regie.

Doelstellingen

Het VVE programma is laagdrempelig voor ouders

Maatregelen

We subsidiëren het derde dagdeel peuteropvang voor VVE aan aanbieders

We subsidiëren het derde dagdeel peuteropvang bedoeld voor VVE, zodat dit kosteloos is voor de kinderen die op het consultatiebureau een indicatie voor VVE hebben gekregen.

Doelstellingen

Er is een dekkend aanbod van toegankelijke voorschoolse voorzieningen

Maatregelen

We monitoren het aanbod van voorschoolse voorzieningen

Jaarlijks voeren we gesprekken met aanbieders van voorschoolse voorzieningen met speciale aandacht voor de peuteropvang. Daarbij wordt gekeken naar de levensvatbaarheid van de individuele locaties met het oog op de krimp. Waar mogelijk nemen we maatregelen om het voorzieningen niveau in stand te houden.

Doelstellingen

De kwaliteit van voorschoolse voorzieningen is op niveau

Maatregelen

Toezicht houden op de kwaliteit van voorschoolse voorzieningen

De GGD voert inspecties uit waarop de gemeente eventuele handhavingsacties onderneemt.

Jaarlijks legt de gemeente verantwoording af over het gevoerde handhavingsbeleid.

Verbonden partijen

- Het houden van toezicht op de kwaliteit van voorschoolse voorzieningen is uitbesteed aan de GGD, die onderdeel uitmaakt van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân.

Beleidsindicatoren

Absoluut verzuim (het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	1,18	2,6	2,01
Bron: DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs		Gegevensperiode: 2016		

Relatief verzuim (het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	6,49	20,85	26,88
Bron: DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs		Gegevensperiode: 2016		

Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) (het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	0,9%	1,6%	2,0%
Bron: DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs		Gegevensperiode: 2014		

Wat mag het kosten

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	3.034	3.035	3.313	3.313
Baten	213	213	213	213
Saldo van baten en lasten	-2.821	-2.822	-3.100	-3.100
Stortingen en onttrekkingen				
Stortingen	60	90	127	157
Onttrekkingen	251	254	329	318
Mutaties reserves	191	163	202	161
Resultaat	-2.630	-2.658	-2.899	-2.940

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2018 € 20.000 voordeliger dan in 2017. Er zijn hogere lasten door de jaarlijkse cumulatieve toename van € 30.000 van de storting in de reserve huisvesting basisonderwijs ter dekking van het door de raad vastgestelde Integrale Huisvestingsplan. Daarnaast is er een voordeel op kapitaallasten van € 62.000. Zie verder de financiële toelichting bij programma 0 Bestuur en ondersteuning.

Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Opsterland heeft een rijk en gevarieerd cultureel aanbod, vooral bekend om het dorpsstoneel en de iepenloftspullen. Er is een goede culturele infrastructuur met verschillende musea en bibliotheken. De regeling om alle kinderen in het basisonderwijs cultuur- en muziek onderwijs te laten volgen wordt in 2018 geëvalueerd. Er is een subsidieregeling voor cultuurpromotie. We gaan projecten die aansluiten bij Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad 2018 ondersteunen en verder helpen.

Voor de leefbaarheid van de dorpen is het bestaan van verenigingen essentieel. Sportbeoefening en vrijetijdsbesteding in verenigingsverband is daarom een wezenlijk onderwerp voor gemeentelijk beleid. Het accent ligt op gezondheid, sociale cohesie en participatie. Het coalitieakkoord ziet sportbeleid als een onderdeel van het dorpenbeleid, beleid in het sociaal domein en het accommodatiebeleid.

Kaderstellende documenten

Puur Cultuur – Kadernota cultuurbeleid 2012-2022
 Notitie Beleidskeuzes Cultuurnota
 Aktualisaasje Frysk Taalbelied – Frysk en Fierder 2014-2018
 Subsidieregeling Cultuurpromotie Opsterland 2016
 Kadernota Sport en Bewegen (2009-2015)

Thema Cultuur

Er is een toegankelijk (cultuur) aanbod voor diverse doelgroepen.

Doelstellingen

Er is een goede (structurele) basisstructuur voor de bibliotheekfunctie en cultuuronderwijs

Maatregelen

Het laten verzorgen van cultuuronderwijs op de basisscholen

De gemeente Opsterland heeft als doel om de culturele vorming van de jeugd te bevorderen. We willen graag dat alle kinderen in aanraking komen met kunst en cultuur. Dit doen we door het aanbod van culturele activiteiten op de basisscholen te faciliteren. We onderzoeken hoe we dit vanaf schooljaar 2018/2019 opnieuw kunnen vormgeven, in samenwerking met de verschillende betrokken partijen in het onderwijs en het culturele veld.

Verstrekken van jaarlijkse subsidie aan bibliotheek

De bibliotheek speelt een belangrijke rol in de Opsterlandse maatschappij, als centrum voor informatie, cultuur en educatie. De bibliotheek is er voor iedereen en biedt behalve boeken en andere media ook allerlei activiteiten aan voor verschillende doelgroepen, bijvoorbeeld het DigiTaalHuis, dBos - de Bibliotheek op school, of hulp bij belastingaangifte en juridische zaken. Om de bibliotheek voor iedereen toegankelijk en bereikbaar te houden ondersteunt de gemeente Opsterland de bibliotheek.

Verstrekken van jaarlijkse subsidie aan museum Opsterlân in Gorredijk en museum it Damshûs/Sudergemaal Nij Beets

De musea spelen een belangrijke rol in de Opsterlandse maatschappij. Zowel Museum Opsterlân als Openluchtmuseum It Damshûs draagt actief bij aan het bewaren van de Opsterlandse geschiedenis en het vergroten van de kennis daarover. Ze spelen daarom een onmisbare rol bij het uitdragen van de Opsterlandse identiteit en cultuurhistorie.

Doelstellingen

Er vinden meer culturele activiteiten plaats in Opsterland

Het subsidiebeleid van de gemeente is omgevormd van structurele naar incidentele subsidies. Projecten die aansluiten bij Leeuwarden als culturele hoofdstad 2018 kunnen worden ondersteund door de gemeente.

Maatregelen

Afronden van de afbouw van structurele subsidies voor cultuuractiviteiten (muv basisstructuur) en de vrijgekomen middelen inzetten voor incidentele subsidies

De afbouw van structurele subsidies voor culturele activiteiten (m.u.v. basisstructuur) wordt afgerond in 2018. Het totaal aan hierdoor vrijgekomen middelen wordt ingezet voor subsidiëring en stimulering van incidentele culturele activiteiten. Hiervoor is er de Subsidieverordening Cultuurpromotie Opsterland 2016.

Stimuleren van de ontwikkeling van culturele activiteiten dmv subsidieregeling Cultuurpromotie

Opsterland heeft een rijk en gevarieerd cultureel aanbod. Om het aantal culturele activiteiten en de diversiteit ervan blijvend te stimuleren, subsidiëren we incidentele culturele activiteiten door de Subsidieverordening Cultuurpromotie.

We steunen initiatieven in het kader van Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad 2018

Projecten die aansluiten bij Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad 2018 worden ondersteund door de gemeente. De initiatieven uit de mienskip staan centraal en de gemeente levert een bijdrage aan deze initiatieven door te stimuleren, mee te denken, te verbinden en waar nodig (financieel) te ondersteunen. We hebben hierbij extra aandacht voor de sectoren welzijn, cultuur, economie en recreatie en toerisme en de mogelijke verbindingen daartussen.

Doelstellingen

Werkenber en tagonklik hâlde fan de Fryske taal

It brûken fan de Fryske taal wurdt stipe, benammen de meartalichheid by kulturele aktiviteiten en yn it ûnderwiis.

Maatregelen

By it beoardielen fan subsydje oanfragen foar kulturele aktiviteiten is it brûken fan de Fryske taal ien fan de betingsten

We wolle de Fryske taal yn Opsterlân werkenber en tagonklik hâlde; benammen de meartalichheid by kulturele aktiviteiten en yn it ûnderwiis. Omtinken foar it befoarderjen en behâlden fan de Fryske taal en kultuer is dêrom ien fan de toetsingskritearia by subsydjeoanfragen foar kulturele aktiviteiten.

Wy dogge mei oan it Tomke projekt en stypje de Afûk

Wy wolle it brûken fan de Fryske taal yn de gemeente Opsterlân stypje; benammen de meartalichheid by kulturele aktiviteiten en yn it ûnderwiis. Dêrom dogge wy mei oan it Tomke projekt (it befoarderjen fan taal en lêzen foar pjutten) en stypje wy de Afûk (kursussen foar Frysk ûnderwiis foar folwoeksenen en stypjen gemeentlik belied).

Thema Toerisme en recreatie

De toeristische sector is van kwalitatief goed niveau.

Doelstellingen

Toeristen worden uitgenodigd om naar Opsterland te komen en om langer te verblijven in onze gemeente

Maatregelen

Ontwikkelen en profileren van de identiteit van de Friese Wouden en daarbinnen het toeristisch product van Opsterland versterken

Het bevorderen de promotie van het toeristische product in Opsterland en de Friese Wouden. Kwaliteitsverbetering van het gastheerschap in de gemeente Opsterland en de Friese Wouden.

Optimaliseren bestaande routenetwerken in zuidoost Fryslân in samenwerking met de provincie Fryslân

Het optimaliseren van de bestaande infrastructuur. Waar nodig realiseren van nieuwe verbindingen voor de routegebonden recreatie. Optimaliseren van voorzieningen voor de routegebonden recreatie door herinrichting of aanleg van parkeerplaatsen en toeristische overstapplaatsen bij het begin van routes. Promoten van de Friese Wouden als dé regio voor wandelen en fietsen en als een gebied voor ruiters en mennen.

Realiseren van maatregelen en activiteiten op het gebied van de openluchtrecreatie, verblijfsrecreatie, promotie en organisatie

Stimuleren van evenementen en activiteiten die de naamsbekendheid van Opsterland en de dorpen vergroten

Verbonden partijen

- Gemeenschappelijke regeling Recreatieschap De Marrekrite voert diverse taken uit op het gebied van watersport, waterrecreatie en landrecreatie.

Thema Openbaar groen

In de ruimtelijke omgeving zijn gezichtsbepalende kenmerken en de landschappelijke en cultuurhistorische elementen op juiste waarde geschat en worden deze behouden voor toekomstige generaties.

Doelstellingen

De kwaliteit van de ruimtelijke omgeving is geborgd met een differentiatie in onderhoudsniveaus voor de dorpen en het buitengebied

Het onderhoud wordt uitgevoerd conform het Beeldkwaliteitsplan. Daar waar mogelijk worden mensen met afstand tot de arbeidsmarkt hierop ingezet.

Maatregelen

De dorpen stimuleren om zelf aanvullende maatregelen te nemen om de netheid te handhaven of te vergroten

Dorps-, buurt of bewoners faciliteren, adviseren en eventueel begeleiden bij groenonderhouds- of herinrichtingsinitiatieven.

Detacheren van SW Fryslân (Caparis) medewerkers in het onderhoud

In aanvulling op het beheerplan openbaar groen inspecteren we bomen op grond van de VTA richtlijnen

Jaarlijks actualiseren van het beheerplan openbaar groen op basis van het vastgestelde beeldkwaliteitsplan

Jaarlijks actualiseren van het beheerplan openbaar groen op basis van het vastgestelde beeldkwaliteitsplan 2014 -2018 (zie overzicht differentiatie onderhoudsniveau in paragraaf onderhoud kapitaalgoederen) incl. de door de raad vastgestelde bezuinigingen of extra budgetten .

Project: nader uitwerken effecten transitieplan Caparis

Doelstellingen

Oude / cultuurhistorische lanen worden zo veel mogelijk behouden

Maatregelen

Uitvoeren vastgesteld scenario hoe om te gaan met oude cultuurhistorische lanen

De overleggen met de plaatselijke belangen en natuurverenigingen worden gehouden. Dit levert per laan een gedetailleerd uitvoeringsplan op.

Doelstellingen

Perceeleigenaren kunnen hun water kwijt en wateroverlast is zo veel mogelijk voorkomen

Maatregelen

Het uitvoeren van de maatregelen genoemd in de waterstructuurplannen

Het uitvoeren van de maatregelen genoemd in de waterstructuurplannen van Bakkeveen, Beetsterzwaag, Gorredijk, Ureterp en Wijnjewoude. In 2018 zullen met name maatregelen in Bakkeveen en Wijnjewoude worden uitgewerkt.

Onderhouden van niet-schouwplichtig water binnen de bebouwde kom

Niet schouwplichtige watergangen worden alleen geherprofileerd naar aanleiding van wateroverlast als gevolg van onvoldoende waterberging.

Uitvoeren van buitengewoon onderhoud van gemeentelijke watergangen (baggeren)

In opdracht van het Wetterskip worden schouwplichtige watergangen en/of waterpartijen (Keur) gebaggerd als het doorstroomprofiel niet meer aan de norm van het Wetterskip voldoet.

Uitvoeren van gewoon onderhoud van aan het Wetterskip overgedragen stedelijk water in opdracht van het Wetterskip

In 2016 zijn de schouwplichtige watergangen en waterpartijen binnen de bebouwde kom overgedragen aan het Wetterskip in het kader van Overdracht Stedelijk Water. De gemeente onderhoudt echter de watergangen en waterpartijen en ontvangt hiervoor een vergoeding.

Uitvoeren van gewoon onderhoud van gemeentelijke watergangen

Buiten de bebouwde kom worden jaarlijks de schouwplichtige watergangen (keur van het waterschap) gemaaid (hekkelen).

Doelstellingen

De begraafplaatsen zijn passend ingericht met oog voor het gedenken en herdenken

Maatregelen

Jaarlijks actualiseren van het beheerplan begraafplaatsen op basis van het vastgestelde beeldkwaliteitsplan

Verbonden partijen

- Een deel van het onderhoud van het openbaar groen wordt uitgevoerd door medewerkers van de verbonden partij NV Caparis.

Thema Sport

Sportief bewegen draagt bij aan een vitale samenleving.

Doelstellingen

Een hoge deelname aan sport en bewegen om de sociale cohesie te versterken, een gezonde leefstijl te stimuleren en participatie in de samenleving te bevorderen

Maatregelen

Inzetten van buurtsportcoaches en waar nodig andere ondersteuning bieden voor sport- en verenigingsleven

Organiseren van activiteiten in de dorpen gericht op bewegen, gezondheid en voorkomen eenzaamheid. Daarnaast verenigingen helpen met betrekken vrijwilligers. Daarnaast uitwerken van een maatschappelijke kosten-batenanalyse op de buurtsportcoach.

We versterken het sporttechnisch kader door een subsidieregeling

Waar mogelijk kijken wij of financiële ondersteuning middels een subsidie mogelijk is, wél uitgaande van eigen kracht, dus aanvullend/cofinanciering.

We vertalen de nieuwe kadernota in uitvoeringsmaatregelen sport en bewegen in samenhang met de uitvoering in het sociaal domein

Er wordt gewerkt aan een praktische uitvoeringsnota, die jaarlijks geüpdatet wordt.

Doelstellingen

Er is een adequaat voorzieningenniveau

De kwaliteit van voorzieningen is adequaat. De samenleving levert zelf een bijdrage aan het in stand houden van voorzieningen.

Maatregelen

We beheren en onderhouden bestaande sportvoorzieningen in samenspraak met betrokken partijen

We beheren en onderhouden bestaande sportvoorzieningen in samenspraak met betrokken partijen, en conform de beheerplannen. De samenleving levert zelf een wezenlijke bijdrage aan het in stand houden van voorzieningen waar mogelijk. Niet de voorziening zelf, maar de behoefte van de burger aan een mogelijke voorziening staat centraal.

Beleidsindicatoren

Niet sporters <i>(het percentage inwoners dat niet wekelijks sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.)</i>	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	51,9%	50,9%	46,6%
<i>Bron: Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)</i>			Gegevensperiode: 2012	

Wat mag het kosten

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	5.883	5.817	5.802	5.797
Baten	111	111	129	129
Saldo van baten en lasten	-5.772	-5.706	-5.673	-5.668
Stortingen en onttrekkingen				
Resultaat	-5.772	-5.706	-5.673	-5.668

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2018 € 148.000 voordeliger dan in 2017. Dit is enerzijds veroorzaakt doordat er in 2017 € 100.000 extra incidenteel beschikbaar is gesteld voor Leeuwarden Culturele hoofdstad. Deze extra last is er niet in 2018. Daarnaast is er vanuit programma 0 Bestuur en ondersteuning € 88.000 minder aan personeels- en overheadkosten naar dit programma doorberekend. Dit heeft in programma 0 een tegengesteld effect. Zie ook verder de toelichting bij programma 0 Bestuur en ondersteuning. Ook is er een voordeel op kapitaallasten van € 29.000, zie ook hier verder de financiële toelichting bij programma 0.

Hiertegenover staat dat er extra middelen zijn opgenomen voor onderhoud kapitaalgoederen. In 2018 is er € 34.000 extra beschikbaar voor onderhoud openbaar groen. Zie verder de toelichting in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen. Ook was er in 2017 een onttrekking uit de reserve voor veldverlichting Wispolia € 22.000). Dit was een incidentele bate in 2017.

In bovenstaande cijfers is vanaf 2017 structureel een bedrag van € 130.000 opgenomen voor ecologisch beheer bermen. Uw raad heeft op 20 maart 2017 besloten de bermen grotendeels ecologisch te beheren. Het daarbij toegekende budget van € 130.000 wordt, zoals afgesproken, bij de begroting 2018 afgewogen.

Programma 6 | Sociaal domein

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

De gemeente heeft met de invoering van nieuwe sociale wetgeving in 2015 (Jeugdwet, Participatiewet en Wmo 2015) verantwoording voor de ondersteuning van alle inwoners, die problemen ervaren op één of meerdere domeinen van het sociale leven.

Voor de ondersteuning doet de gemeente een sterk beroep op de zelfredzaamheid van burgers, gezinnen en de mensen om hen heen (het sociale netwerk). Als ondersteuning niet in de eigen directe omgeving beschikbaar is, kan (tijdelijk) een beroep worden gedaan op de gemeente. Om te voorkomen dat het tot een hulpvraag komt, investeert de gemeente in preventieve maatregelen. Deze in steek op preventie is afgesproken in het coalitieakkoord.

De gemeente heeft de uitdaging om voor de uitvoering van de taken op het sociale domein uit te komen met de beschikbare Rijksmiddelen. Dit vraagt om een vernieuwende, efficiënte en integrale aanpak. De korte lijnen tussen inwoner, gemeente en zorgaanbieders moet een adequate wijze van hulp en ondersteuning opleveren. Door de gekantelde manier van werken willen we kortdurend maatwerk leveren en het aantal langdurige hulpverleningstrajecten beperken. Door gekanteld te gaan werken willen we, samen met de inwoner, alternatieve oplossingen bedenken voor hun problemen.

De invoering van de nieuwe wetgeving is achter de rug. We zijn er nu aan toe om verdere vernieuwingen (transformatie) door te voeren, waartoe de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wmo ons uitdagen. Dat gaat dan vooral om:

- integraal (domein overschrijdend) werken;
- het “1 gezin, 1 plan” principe;
- vermindering van de bureaucratie;
- inrichten van Algemene voorzieningen;
- zoeken naar creatieve, vernieuwende oplossingen voor problemen.

Het doorvoeren van de transformatie in het sociale domein valt en staat bij de uitvoering door de medewerkers van het Gebiedsteam en van het team Werk en Inkomen. Zij moeten steeds meer in staat zijn om de werkelijke ondersteuningsbehoefte van de cliënt en zijn omgeving in beeld te brengen, regie te voeren, samen te werken met andere partijen, snel en adequaat hulp te verlenen (jeugd) en preventieve maatregelen te nemen.

Al deze ontwikkelingen moeten worden uitgevoerd binnen krimpende budgetten. Tel daar bij op dat er al enige jaren een tekort is op de uitgaven aan de bijstandsuitkeringen (I-deel) en de uitdaging is compleet. Hoewel een deel van de uitgaven aan bijstandsuitkeringen door het Rijk worden gecompenseerd, brengt het nieuwe verdeelmodel een extra financieel risico voor de gemeente met zich mee.

Kaderstellende documenten

Notitie “Heroverweging gemeentelijk minimabeleid, op weg naar toekomstbestendig beleid” (2014)

Beleidsnotitie gekantelde schuldhulpverlening 2012–2016

OWO-visie op de drie decentralisaties (2013)

Beleidsplan drie decentralisaties 2015-2018

Beleidsplan integraal jeugdbeleid 2009–2012

Beleidsnota jongerencaravans (2014)

Centrumregeling sociaal domein (2014)

Zorg voor Jeugd Fryslân: op kompas invoegen en aansluiten (februari 2013)

Regionaal Transitiearrangement Friesland (oktober 2013)

Omvormingsplan Zorg voor Jeugd Friesland (juni 2014)

Uitvoeringsprogramma Omvormingsplan Zorg voor Jeugd Friesland (2015)

Thema Uitvoering sociale wetgeving

De inwoners van Opsterland kunnen zo veel mogelijk zelf voorzien in hun eigen levensonderhoud en kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven.

Doelstellingen

Inwoners die de gemeente ondersteunt in hun levensonderhoud kunnen weer zelf in hun levensonderhoud voorzien of participeren op een andere manier.

Maatregelen

Conform wettelijke kaders continueren we de lopende afspraken ten aanzien van sociale werkvoorziening

Voor de lopende afspraken ten aanzien van de sociale werkvoorziening werken we samen in de gemeenschappelijke regeling Sociale werkvoorziening Fryslân, welke dit werk heeft uitbesteed aan de NV Caparis, waar wij aandeelhouder van zijn.

Ondersteunen bij en toeleiden naar regulier werk, (arbeidsmatige) dagbesteding of sociale activering

Wij voeren activiteiten uit die er aan bijdragen dat mensen door werk weer in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Indien dit niet mogelijk is, zorgen we voor andere vormen van dagbesteding, waarbij we zoveel mogelijk aansluiten bij de talenten van mensen. Uitgangspunt is dat iedereen meedoet in de samenleving.

We organiseren plaatsen voor beschut werken.

We gaan in 2018 minstens 7 Nieuw Beschut Werk plekken realiseren, conform de afspraken met de rijksoverheid. Dit zijn betaalde arbeidsplekken voor mensen met een functiebeperking, waarvan niet verwacht kan worden dat deze bij een reguliere werkgever aan de slag kunnen vanwege de hoge mate van benodigde ondersteuning.

Doelstellingen

Inwoners die (tijdelijk) geen of onvoldoende inkomen hebben zijn ondersteund in hun levensonderhoud

Maatregelen

Het tijdig en rechtmatig verstrekken van een inkomensvoorziening in het kader van de Bbz (bijstand zelfstandigen)

In een aantal situaties kan een zelfstandig ondernemer (tijdelijk) een inkomensvoorziening ontvangen. De beoordeling en uitvoering van de Bbz is uitbesteed aan Bureau Zelfstandigen Fryslan.

Het tijdig en rechtmatig verstrekken van een inkomensvoorziening in het kader van de Participatiewet

Het tijdig en rechtmatig verstrekken van een inkomensvoorziening in het kader van de Participatiewet (levensonderhoud en individuele inkomenstoelage), de loaw, low (oudere werklozen), laoz (zelfstandigen).

Doelstellingen

Inwoners zijn financieel zo vaardig en zelfstandig mogelijk

Maatregelen

Bij signalering van betalingsproblemen door partners ondernemen wij actie

Bij signalering van betalingsproblemen door partners als woningcorporaties, zorgverzekeraars en nutsbedrijven ondernemen wij, in samenwerking met deze partners, actie.

We begeleiden inwoners door middel van schuldhulpverlening

Als mensen problematische schulden hebben kunnen ze voor ondersteuning een beroep doen op de schuldhulpverlener van het Gebiedsteam. Daarnaast wordt ingestoken op een goede preventie (voorkomen dat mensen in de problemen komen).

Doelstellingen

Sociale uitsluiting door beperkte financiële middelen is zo veel mogelijk voorkomen

Maatregelen

Behandelen aanvragen bijzondere bijstand

Sommige mensen worden geconfronteerd met kosten die ze van hun inkomen niet kunnen betalen. Met bijzondere bijstand kan voor dergelijke kosten financiële ondersteuning worden gegeven.

Uitvoeren van het gemeentelijk minimabeleid

1. Het Kindpakket om kinderen in staat te stellen deel te nemen aan sport, cultuur en schoolactiviteiten.
2. Bijzonder bijstand voor onverwachte noodzakelijke kosten.

3. Bijdrage in aanvullende ziektekostenverzekering om extra kosten voor (chronisch) zieken te dekken.
4. Kwijtschelding van gemeentelijke heffingen/belastingen.

Doelstellingen

Misbruik van regelingen is zo veel mogelijk voorkomen en daar waar het wel plaatsvindt zo veel mogelijk opgespoord

Maatregelen

Uitvoeren van het handhavingsplan

Het tegengaan van misbruik van regelingen is een belangrijk uitgangspunt. In het handhavingsplan is opgenomen op welke wijze misbruik van regelingen wordt tegengegaan en fraude wordt opgespoord.

Wij werken met een eigen toezichthouder die fraudesignalen oppakt en thematische controles uitvoert. Daarnaast worden de medewerkers getraind om alert te zijn op fraudesignalen.

Uitvoeren van rechtmatigheidscontroles

Door regelmatige heronderzoeken wordt de rechtmatigheid van een uitkering steeds opnieuw vastgesteld. De heronderzoeksgesprekken zijn ook bedoeld om eventuele bijkomende problematiek te signaleren en mensen verder te helpen bij het vinden van de juiste ondersteuning daarbij.

Verbonden partijen

- Voor de lopende afspraken ten aanzien van de sociale werkvoorziening werken we samen in de gemeenschappelijke regeling Sociale werkvoorziening Fryslân, welke dit werk heeft uitbesteed aan de NV Caparis, waar wij aandeelhouder van zijn.

Thema Maatschappelijke ondersteuning

Inwoners zijn zo lang mogelijk zelfredzaam, wonen waar het kan zelfstandig en kunnen meedoen in de maatschappij.

Doelstellingen

De kracht van de gemeenschap en de individuele inwoners is versterkt

Maatregelen

Individueel of in groepsverband ondersteunen van inwoners die dat nodig hebben om zelfstandig te kunnen (blijven) functioneren

Ondersteunen van bestaande vrijwilligers en activeren van nieuwe vrijwilligers

Via de welzijnsorganisatie worden vrijwilligers geworven, ondersteund en zo nodig geschoold.

Uitvoeren van bewustwordingscampagnes en verstrekken van informatie en advies rondom het zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen

In samenwerking met "Mijn huis op maat" en "Zorg Veranderd" informeren wij onze inwoners over de ontwikkelingen en mogelijkheden om langer thuis te kunnen blijven wonen. Ook worden ze geïnformeerd door een brede bewustwordingscampagne.

Vroegtijdig signaleren en aanpakken van problemen om te voorkomen dat mensen de regie over hun leven kwijtraken

We bieden mantelzorgers ondersteuning aan vanuit het gebiedsteam en door derden

Door het inzetten van voorzieningen willen we mantelzorgers ontlasten. Dat kan door dagbesteding of de inzet van huishoudelijke hulp. Door de inzet van vrijwilliger, het verstrekken van informatie en het organiseren van bijeenkomsten waar mantelzorgers elkaar ontmoeten ondersteunen we mantelzorgers.

We monitoren of er voldoende en adequate algemene voorzieningen zijn

We monitoren of er voldoende en adequate algemene voorzieningen zijn. Samen met partijen zoeken we naar manieren om ontbrekende algemene voorzieningen te realiseren. De in 2017 gestarte algemene voorziening voor dagbesteding wordt in 2018 geëvalueerd.

We voeren aanvullende projecten ter bevordering van de gezondheid van onze inwoners uit

In 2018 gaan we onderzoeken of onze gemeente JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht)-gemeente kan worden.

Doelstellingen

Vraag en aanbod op het terrein van wonen, zorg en welzijn sluiten op elkaar aan

Maatregelen

We zorgen voor overleg en afstemming met de netwerkpartners binnen het sociaal domein

Er zijn meerdere partijen actief in het sociale domein. De gemeente is één van die partijen, met een centrale en regisserend rol. Afstemming wordt o.a. gezocht met dorpssteunpunten, mantelzorgers, huisartsen, zorgaanbieders, zorgverzekeraars en wijkverpleegkundigen. Doel is dat partijen elkaar weten te vinden voor hun kwaliteit en verantwoordelijkheid.

Doelstellingen

Cliënten die het nodig hebben krijgen integrale hulp

Maatregelen

Door middel van vraagverheldering die waar mogelijk in de thuissituatie plaatsvindt maakt het gebiedsteam een probleemanalyse.

Door middel van vraagverheldering die waar mogelijk in de thuissituatie plaatsvindt maakt het gebiedsteam een probleemanalyse. Hierbij kan cliëntondersteuning geboden worden indien de cliënt dat wenst.

Doelstellingen

Inwoners die individuele voorzieningen nodig hebben krijgen die op maat

Maatregelen

Inkopen / contracteren van benodigde voorzieningen en producten

Wmo voorzieningen en producten zijn via een bestuurlijk aanbestedingsproces ingekocht. Afgesloten contracten lopen tot en met 31 december 2019. Nieuwe zorgaanbieders, die voldoen aan de kwaliteitseisen kunnen tussentijds gecontracteerd worden.

Kortdurende ondersteuning en hulpverlening en / of casusregie bieden we daar waar mogelijk rechtstreeks vanuit het gebiedsteam

Casusregie en kortdurende ondersteuning / hulpverlening zijn de corebusiness van het gebiedsteam.

Uitvoeren beleidsvoorbereiding en -evaluatie

Het 'Beleidsplan 3 decentralisaties 2015-2018' wordt geëvalueerd. Voor de periode 2018- 2021 bereiden we een ontwikkelagenda voor, waarin de gemeentelijke ambities op het sociale termijn worden beschreven en de activiteiten om die ambities te realiseren.

Verstrekken van individuele ondersteuning aan inwoners die dat nodig hebben om zelfstandig te kunnen (blijven) functioneren

Iedere inwoner, die (tijdelijk) ondersteuning nodig heeft kan daarvoor bij het Gebiedsteam of bij het team Werk en Inkomen terecht.

Zorgen voor een goede informatievoorziening en voorlichting voor burgers en ketenpartners

Goede informatievoorziening draagt er aan bij dat partijen weten wat ze van elkaar kunnen verwachten en hoe ze elkaar kunnen bereiken. Goede informatievoorziening draagt er ook bij dat inwoners weten waar ze terecht kunnen voor een ondersteuningsvraag.

Doelstellingen

Mensen uit andere culturen zijn in onze samenleving opgenomen (inburgering en participatie)

Maatregelen

Aanbieden van ondersteuning om inburgering en participatie te bevorderen

Wij vinden het belangrijk om mensen uit andere culturen op te nemen in de Opsterlandse gemeenschap. Wij hebben wij een aantal gerichte plannen uitgewerkt om de inburgering en integratie te bevorderen. Wat we gaan doen is terug te vinden in het "activeringsplan nieuwkomers" en "plan van aanpak gezondheidsbevordering nieuwkomers" .

De uitgangspunten van het bestuursakkoord verhoogde asielinstroom integreren in het gemeentelijk beleid

De activiteiten uit het "activeringsplan nieuwkomers" en uit het "plan van aanpak gezondheid nieuwkomers" worden verder uitgewerkt.

Doelstellingen

Regeldruk en administratieve handelingen zijn zo veel mogelijk beperkt

Maatregelen

Uitvoeren van verbeterprojecten

De subsidieverordening Innovatie Sociaal Domein faciliteert en stimuleert zorgaanbieders en inwoners om activiteiten en projecten uit te voeren die bijdragen aan vernieuwingen in het sociale domein.

Doelstellingen

Bij multi problematiek voeren we een gerichte, integrale aanpak

Maatregelen

Coördineren en afstemmen van de hulp vanuit het gebiedsteam en sociaal team

Wanneer de casus dermate complex is dat opschaling nodig is vindt overdracht plaats naar het sociaal team. Indien mogelijk vindt daarna afschaling plaats.

Verbonden partijen

- Op het gebied van publieke gezondheidszorg werken we samen in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân, waar de GGD Fryslân deel van uitmaakt.

Bij de inkoop en de daarmee samenhangende beleidsvoorbereiding van Jeugdhulp en delen van de Wmo werken we samen in de Centrumregeling samenwerking sociaal domein Friese gemeenten. Formeel is dit geen verbonden partij.

Thema Jeugdhulp

Jeugdigen in de gemeente Opsterland groeien evenwichtig op in de eigen sociale omgeving.

Doelstellingen

Bij multiproblematiek voeren we een gerichte, integrale aanpak

Maatregelen

Coördineren en afstemmen van de hulp vanuit het gebiedsteam en sociaal team

Wanneer de casus dermate complex is dat opschaling nodig is vindt overdracht plaats naar het sociaal team. Indien mogelijk vindt daarna afschaling plaats.

Doelstellingen

De preventie is versterkt en daarmee de eigen kracht van jeugdigen, ouders en het sociale netwerk

Maatregelen

Tijdig bieden van (opvoed)ondersteuning aan jongeren/kinderen/gezinnen die dat nodig hebben

Wij bieden ondersteuning aan jongeren/kinderen/gezinnen die dat nodig hebben via het project Home Start van Humanitas. Daarnaast bieden we extra financiële ondersteuning aan gezinnen, waar kinderen om medische redenen, extra gebruik moeten maken van kinderopvang.

Tijdig signaleren in samenwerking met jeugd- en jongerenwerk en pedagogische voorzieningen zoals peuteropvang, basisscholen en voorgezet onderwijs

Maandelijks overleg van vertegenwoordigers van (passend) onderwijs, voorschoolse voorzieningen en de gemeente stimuleert partijen om problemen in een vroeg stadium te signaleren, te delen en op te pakken. Er is op casusniveau overleg tussen het onderwijs en de voorschoolse voorzieningen met het Gebiedsteam.

Uitvoeren onderlinge afspraken gemeente en onderwijs over het organiseren van de zorg

Er wordt uitvoering gegeven aan verschillende activiteiten, zoals project Bouw!, programma gericht op dyslexie en Praktijkondersteuner Jeugd-GGZ .

We faciliteren speeltuinen

We verstrekken subsidie aan de speeltuinverenigingen voor de instandhouding van de speeltuin(en).

We subsidiëren het accommodatie gebonden jongerenwerk

In samenwerking met Timpaan Welzijn leiden we vrijwilligers op om betaalde medewerkers en jongerenwerkers te ondersteunen. In een enkele situatie wordt de accommodatie gerund door een geschoolde vrijwilliger.

We zorgen dat zo veel mogelijk kinderen zonder achterstand instromen en dat zo min mogelijk leerlingen tijdens hun schoolloopbaan uitvallen

Hiervoor werken we nauw samen met onderwijsinstellingen en andere ketenpartners.

We zorgen voor overleg en afstemming met de netwerkpartners binnen het sociaal domein

Er zijn meerdere partijen actief in het sociale domein. De gemeente is één van die partijen, met een centrale en regisserende rol. Afstemming wordt o.a. gezocht met dorpssteunpunten, mantelzorgers, huisartsen, zorgaanbieders, zorgverzekeraars en wijkverpleegkundigen. Doel is dat partijen elkaar weten te vinden voor hun kwaliteit en verantwoordelijkheid.

Doelstellingen

Gezinnen die het nodig hebben krijgen integrale hulp volgens het uitgangspunt 1 gezin 1 plan 1 regisseur

Maatregelen

Contracteren van jeugdhulp

Alle jeugdhulp is vanaf 1 januari 2018 door de Friese gemeenten gezamenlijk ingekocht. De aanbestedende dienst is Sociaal Domein Friesland (SDF). Lokaal wordt geen jeugdhulp meer ingekocht. Nieuwe aanbieders kunnen zich het hele jaar door melden bij SDF om een contract af te sluiten.

Door de praktijkondersteuner huisartsen GGZ/Jeugd vanuit het gebiedsteam bieden we laagdrempelige hulp

Door de inzet van de POH GGZ jeugd worden kinderen in de eigen huisartsenpraktijk nader onderzocht en behandeld ter voorkoming van dure zorgtrajecten.

Inzetten en monitoren van gerichte ingekochte jeugdhulp

Door de medewerker contract- en relatiebeheer monitoren we (de kwaliteit van) de geleverde zorg door zorgaanbieders. De consultants indiceren de benodigde jeugdhulp, houden een vinger aan de pols en monitoren de ingezette jeugdhulp. Indicaties van verwijzers buiten het gebiedsteam om zijn bij het gebiedsteam niet in beeld. Dit kan ook niet i.v.m. privacy richtlijnen.

Kortdurende ondersteuning en hulpverlening en / of casusregie bieden we daar waar mogelijk rechtstreeks vanuit het gebiedsteam

Casusregie en kortdurende ondersteuning / hulpverlening zijn de corebusiness van het gebiedsteam.

Uitvoering geven aan het project Veiligheid Voorop!

Uitvoering geven aan het project Veiligheid Voorop! (regio Zuidoost Friesland). Versterken van de signaalfunctie en het beperken van veiligheidsrisico's van cliënten en vooral van kinderen.

Doelstellingen

Regeldruk en administratieve handelingen zijn zo veel mogelijk beperkt

Maatregelen

Uitvoeren van verbeterprojecten

De subsidieverordening Innovatie Sociaal Domein faciliteert en stimuleert zorgaanbieders en inwoners om activiteiten en projecten uit te voeren die bijdragen aan vernieuwingen in het sociale domein.

Verbonden partijen

- Op het gebied van publieke gezondheidszorg werken we samen in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân, waar de GGD Fryslân deel van uitmaakt.

Bij de inkoop en de daarmee samenhangende beleidsvoorbereiding van Jeugdhulp en delen van de Wmo werken we samen in de Centrumregeling samenwerking sociaal domein Friese gemeenten. Formeel is dit geen verbonden partij.

Thema Dorpenbeleid en dorpshuizen

Opsterland houdt vitale dorpen.

Doelstellingen

Dorpen en hun inwoners denken en werken aan hun toekomst en nemen initiatief bij het uitvoeren van de gewenste maatregelen

Maatregelen

Faciliteren van de dorpen bij het maken van toekomstplannen

Faciliteren van de dorpen bij het uitwerken en uitvoeren van activiteiten of projecten die de leefbaarheid en de burgerparticipatie in het dorp vergroten

Uitvoeren van het nieuwe dorpenbeleid

Doelstellingen

In elk dorp is de dorpshuisfunctie aanwezig voor het vergroten van de sociale cohesie

Maatregelen

Het faciliteren van de dorpshuisbesturen bij nemen van maatregelen die de duurzaamheid van de dorpshuizen vergroot

Samen met dorpshuisbesturen en andere ketenpartners zorgen dat in alle dorpen de bestuursvormen en het beheer zijn ingericht op een zelfstandige exploitatie

Beleidsindicatoren

Banen (het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	548,7	697,7	744,0
Bron: LISA		Gegevensperiode: 2016		
Netto arbeidsparticipatie (Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	65,6%	64,9%	65,8%
Bron: CBS - Arbeidsdeelname		Gegevensperiode: 2016		

Werkloze jongeren (het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	1,62%	2,08%	1,52%
Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel			Gegevensperiode: 2015	

Achterstandsleerlingen (het percentage leerlingen (4-12 jaar) in het primair onderwijs dat kans heeft op een leerachterstand.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	9,2%	7,1%	11,6%
Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel			Gegevensperiode: 2012	

Personen met een bijstandsuitkering (het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners die 18 jaar en ouder zijn.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	334	459	413
Bron: CBS - Participatiewet			Gegevensperiode: 2016	

Lopende reïntegratievoorzieningen (het aantal reïntegratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	384	248	255
Bron: CBS - Participatiewet			Gegevensperiode: 2016	

Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	432	550	620
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO			Gegevensperiode: 2016	

Jongeren met een delict voor de rechter (het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	0,76%	1,28%	1,45%
Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel			Gegevensperiode: 2015	

Kinderen in uitkeringsgezin (het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	5,03%	6,17%	6,58%
Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel			Gegevensperiode: 2015	

Jongeren met jeugdhulp (het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	9,6%	10,1%	10,7%
Bron: CBS – Beleidsinformatie Jeugd			Gegevensperiode: 2016	

Jongeren met jeugdreclassering (het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	0,2%	0,4%	0,5%
Bron: CBS – Beleidsinformatie Jeugd			Gegevensperiode: 2016	

Jongeren met jeugdbescherming (het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	1,9%	1,5%	1,2%
Bron: CBS – Beleidsinformatie Jeugd			Gegevensperiode: 2016	

De indicatoren ten aanzien van voortijdig schoolverlaten en absoluut en relatief verzuim zijn te vinden in het programma Onderwijs.

Wat mag het kosten

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	34.112	33.927	33.702	33.720
Baten	10.532	10.604	10.670	10.812
Saldo van baten en lasten	-23.580	-23.323	-23.032	-22.908
Stortingen en onttrekkingen				
Stortingen	30	30	30	30
Mutaties reserves	-30	-30	-30	-30
Resultaat	-23.610	-23.353	-23.062	-22.938

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2018 € 564.000 voordeliger dan in 2017. Er is een voordeel op Inkomensregelingen van € 270.000, voornamelijk als gevolg van een hogere rijksvergoeding voor sociale uitkeringen. Daarnaast is de geraamde bijdrage aan Caparis € 90.000 lager dan in 2017 vanwege de verwachte terugloop van het aantal WSW'ers. Ook is er een voordeel op Jeugd en WMO van € 250.000. Dit is gebaseerd op het meerjarenperspectief zoals dat in de begroting 2016 was opgenomen en gebaseerd op het huidige beleid. Ook is een deel van het budget omgezet in salariskosten loketmedewerker, administratieve ondersteuning Praktijkondersteuner Jeugd (€ 116.000). Zie ook de toelichting bij programma 0.

Ook was er een voordeel van € 58.000 als gevolg van de bezuiniging op dorpshuizen zoals deze is afgesproken in de begroting van 2017 met ingangsjaar 2018. Tenslotte was er ook nog voordeel op kapitaallasten van € 61.000, zie hiervoor verder de financiële toelichting bij programma 0 Bestuur en ondersteuning.

Hier staat een nadeel van € 270.000 tegenover omdat er meer personeels- en overheadkosten zijn doorbelast vanuit programma 0 Bestuur en ondersteuning. Zie ook de toelichting bij programma 0.

Kredieten:

Werkbus (krediet € 45.000, afschrijving m.i.v. 2019 € 4.500).

Om efficiënt en flexibel(er) werkzaamheden te kunnen uitvoeren in de openbare ruimte is een extra werkbus nodig. We gaan meer inzetten op de leer/werkprojecten en het meer flexibel en zelfstandig werken (allround inzetbaar).

Programma 7 | Volksgezondheid en milieu

Doelstelling

Opsterland behoudt en beheert haar hoogwaardig leefmilieu in samenwerking met inwoners en bedrijven.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Duurzaamheid en beperking van gebruik van energie en grondstoffen zijn essentiële opdrachten voor de gemeenschap. De gemeente geeft hierin het goede voorbeeld door te streven naar vermindering van CO2 uitstoot, het zijn van een 'Fairtrade Gemeente' en het op waarde schatten van gezichtsbepalende of cultuurhistorische elementen.

Fysieke en mentale gezondheid zijn het fundament van persoonlijk welbevinden en van de kwaliteit van onze samenleving. Een goede gezondheid is voor de gemeente een middel om haar doelen te bereiken. Denk hierbij aan: regie op het eigen leven, kwaliteit van leven, meedoen in de maatschappij en het gebruik maken van sociale netwerken. De gemeente wil haar inwoners bewegen tot gezond gedrag door de gezonde keuzes de gemakkelijkste keuze te maken

Kaderstellende documenten

Notitie klimaatneutraal Opsterland (2009)
 Milieubeleidsplan 2005-2015 (2005)
 Tussenbalans Milieubeleidsplan 2005-2015 (2011)
 Milieuprogramma 2011-2015 (2011)
 Beleidsnota Licht in de Duisternis (2009)
 Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2015-2019 (GRP)
 Handhavingsbeleidsplan 2014-2018
 Preventie- en handavingsplan Drank- en Horecawet 2015-2018
 Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2014
 Nota lokaal gezondheidsbeleid gemeente Opsterland 2016-2019
 Omgevingsvisie 2015-2030

Thema Milieu

Er is een duurzaam leefmilieu.

Doelstellingen

De gemeentelijke organisatie handelt duurzaam

Maatregelen

Bij nieuwbouw gemeentelijke gebouwen extra aandacht besteden aan duurzaamheid boven de wettelijke normen

Het beleid vanuit de omgevingsvisie voor duurzaamheid is er op gericht om het goede voorbeeld te geven door gebouwen duurzamer te maken dan de wettelijke normen. In het kader hiervan zullen ook de gebouwen die door de gemeente nieuw worden gebouwd in 2018 duurzamer worden dan de wettelijke norm. Hoe dit er uit gaat zien wordt overgelaten aan de markt en de mogelijkheden die er op het moment van aanbesteden zijn.

Het voeren van een mede op duurzaamheid gericht inkoop- en aanbestedingsbeleid

In het beleid voor inkoop en aanbesteding staat dat we daar waar het kan duurzaam gaan inkopen. In 2018 wordt dat beleid voortgezet.

Onderzoeken maatregelen om bestaande gemeentelijke gebouwen duurzamer te maken

In het coalitieakkoord is aangegeven dat we op het gebied van verduurzaming van eigen gebouwen het goede voorbeeld gaan geven. Voor het gemeentebedrijf is budget vrijgemaakt om zonnepanelen te plaatsen en om een houtsnipperkachel te plaatsen. In 2018 worden de zonnepanelen en de houtsnipperkachel in gebruik genomen. In 2018 gaan we ook kijken of er maatregelen zijn die we kunnen inzetten om onze andere gebouwen te verduurzamen.

Onderzoeken van de mogelijkheden waar zonnecollectoren op de gemeentelijke gebouwen of gronden kunnen worden geplaatst

Bij het gemeentebedrijf worden zonnepanelen op het dak geplaatst. Het gemeentehuis is niet geschikt voor zonnepanelen vanwege de schaduw van de aanwezige bomen en vanwege de richting van het dak. In 2018 zal gekeken worden of er andere gemeentelijke gebouwen geschikt zijn voor zonnepanelen. In ons ambitiesdocument hebben we aangegeven initiatieven te faciliteren en ondersteunen om zonneparken binnen de gestelde kaders te realiseren. We willen dit beleid evalueren als we 9 MWatt aan zonnevelden hebben.

We houden gegevens over duurzaamheid bij in de 'milieubarometer'

We houden gegevens over duurzaamheid bij in de 'milieubarometer'; een programma waarmee we met andere gemeenten kunnen vergelijken wat onze klimaatvoetafdruk is. Door gegevens te vergelijken kunnen we zien waar mogelijkheden liggen om van ons energiegebruik bij te sturen.

Doelstellingen

De bedrijven en inwoners van Opsterland worden gestimuleerd tot duurzaam handelen

Maatregelen

Het stimuleren en faciliteren van initiatieven om dorpen energieneutraal te maken

Wijnjewoude is als dorp bezig om te proberen energieneutraal te worden. We blijven het dorp faciliteren en ondersteunen om dit doel te bereiken. Ook andere dorpen blijven de mogelijk behouden om ondersteuning te krijgen bij initiatieven om hun dorp energieneutraal te maken. Te denken valt dan aan nieuwe ideeën maar het is ook mogelijk om de successen van Wijnjewoude te gebruiken en toe te passen in andere dorpen.

Organiseren van bewustwordingsactiviteiten voor duurzaamheid

Duurzaamheid is een ruim begrip en komt in een groot deel van het doen en laten van de gemeente terug. De gemeente is sinds 2015 fairtrade. De fairtrade werkgroep Opsterland organiseert jaarlijks een evenement om fairtrade onder de aandacht te brengen en zal ook in 2018 jaar een evenement organiseren om fairtrade onder de aandacht te brengen. Verder ondersteunen we Wijnjewoude met hun doelstelling energieneutraal te worden. Door de successen van Wijnjewoude proberen we ook andere dorpen zover te krijgen dat ze ook binnen hun dorp initiatieven opstarten om duurzaam te worden.

Stimuleren van duurzame energie en aandacht besteden aan isoleren van woningen

De subsidiemogelijkheid voor het plaatsen van een zonneboiler blijft in 2018 staan. Ook bieden we nog steeds een ieder die een kavel koopt de mogelijkheid om een onderzoek te doen naar een zo duurzaam mogelijk huis. Via het duurzaam bouwloket, waar we als gemeente mee verbonden zijn en die samen met een aantal andere gemeentes is opgezet, kunnen mensen allerlei tips krijgen om hun woning te verduurzamen en kunnen ze zien welke bedrijven in de buurt duurzame maatregelen kunnen aanbieden.

Doelstellingen

De opwekking van duurzame energie wordt gestimuleerd

Maatregelen

Het maken van beleid rondom de randvoorwaarden voor duurzame energie

In 2016 is het ambitiedocument voor zonne-energie uitwerking omgevingsvisie vastgesteld. Naast zonne-energie zijn er ook andere vormen van duurzame energie mogelijk. Met het opstellen van een milieuprogramma dat is voorzien voor 2018 zal ook in 2018 het programma met randvoorwaarden voor duurzame energie ontwikkeld worden.

Doelstellingen

Volksgesondheid en milieu zijn beschermd en de waterkwaliteit is gewaarborgd

Maatregelen

Faciliteren van himmelploegen die vrijwillig zwerfafval opruimen

De gemeente krijgt €1,18 per inwoner per jaar (ca €35.000) om aan zwerfafval te besteden, conform vastgestelde doelstellingen. Dat wordt grotendeels uitgegeven aan het faciliteren van de himmelploegen en andere bij de gemeente bekende vrijwilligers.

Het budget wordt besteed aan:

- Faciliteren vrijwilligers; afvalgrijpers, veiligheidshesjes, ophalen ingezameld zwerfafval, e.d.

- Beloning voor de vrijwilligers
- Ondersteunen zwerfafvalprojecten
- Lidmaatschap Gemeenteschoon
- Beleidsondersteuning

Het inzamelen en verwerken van afval

De afvalinzameling en verwerking wordt door Omrin uitgevoerd. De gemeente voert een diftar-beleid. De grondstoffen gft, papier, glas, textiel worden brongescheiden. Kunststoffen, drankenkartons en metalen wordt via nascheiding gescheiden. Overig grof afval worden via de milieustraat gescheiden.

Reinigen en inspecteren van circa 20km riolering

Om inzicht te krijgen in de staat van onderhoud van de riolering, wordt jaarlijks circa 20 km vrij verval riolering geïnspecteerd.

Reinigen van circa 10.000 straatkolken

Alle straatkolken in de gemeente worden één keer per jaar preventief gereinigd.

Uitvoeren van het Gemeentelijk Rioleringsplan

Uitvoering geven aan de maatregelen, zoals die in het Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2019 zijn benoemd.

We onderzoeken de mogelijkheden voor het terugdringen van restafval

We onderzoeken de mogelijkheden voor het terugdringen van restafval door een betere afvalscheiding aan de bron.

Hiervoor wordt het tarief voor gft gehalveerd en een biobakje voor de keuken verstrekt. Daarmee wordt ingezet op het verminderen van de hoeveelheid gft in het restafval en het behalen van de VANG-doelstelling van 100 kg restafval per inwoner per jaar in 2020.

Doelstellingen

Natuurlijke verscheidenheid (biodiversiteit) en ecologische waarden worden behouden en waar mogelijk hersteld

Maatregelen

Binnen regulier groenonderhoud rekening houden met behoud van biodiversiteit en ecologische waarden

In stand houden van natuurlijke beplantingen en werken volgens de vastgestelde gedragscodes in relatie tot de Natuurwet.

Faciliteren duurzame landbouw

In het bestemmingsplan buitengebied is er ruimte gegeven aan duurzame landbouw om zich te ontwikkelen. Door landelijke regelgeving zijn er meer ontwikkelmogelijkheden voor de duurzame landbouw ten opzichte van de gangbare landbouw. In het kader van gekanteld werken zullen boeren die zich melden met de ambitie om duurzame landbouw te plegen worden ondersteund om te kijken wat er binnen de kaders mogelijk is. In 2018 worden er verder geen projecten voorzien die de duurzame landbouw binnen de gemeente stimuleren.

Doelstellingen

Schone grond blijft schoon en verontreinigde grond is beheerd

Maatregelen

Het bijhouden (evalueren en vernieuwen) van bodembeleid en het actueel houden van bodemkwaliteitskaarten

In 2010 is er een bodembeheerplan opgesteld. De bodemkwaliteitskaarten behorende bij het plan zijn op dit moment actueel. Onlangs is er een bodemkwaliteitskaart voor bermen aan het plan toegevoegd. Het beleid is er op gericht om schone gebieden schoon te houden en grond met dezelfde kwaliteit op een eenvoudige manier uitwisselbaar te maken. In 2018 is geen wijziging voorzien van het bodembeleid of de bodemkwaliteitskaarten.

Toetsen van meldingen grondverzet aan de bodemkwaliteit

In 2010 hebben we een bodembeheerplan opgezet. We hebben actuele bodemkwaliteitskaarten waarmee we kunnen zien welk grondverzet we kunnen goedkeuren zonder dat er bodemonderzoek nodig is. Bedrijven en particulieren die grondverzet plegen moeten bij de gemeente melden wat ze gaan doen. De gemeente toets of het grondverzet voldoet aan de regels van ons beheerplan en de kwaliteitskaart.

Doelstellingen

Er wordt gestreefd naar het behouden van de duisternis 's nachts voor de natuur en de dieren

Verbonden partijen

- Het inzamelen en verwerken van afval is uitbesteed aan de NV Fryslân Miljeu (inzameling) en de NV Afvalsturing Fryslân (verwerking) – OMRIN.
- Voor onder andere advies over vergunningen en toezicht op de 'zwaardere' bedrijven wordt samengewerkt met de FUMO.

Het beheren en onderhouden van de openbare verlichting en de inkoop van (groene) energie wordt in samenwerking met andere Friese gemeenten en de Provincie opgepakt en gecoördineerd vanuit de Stichting Openbare Verlichting Fryslân. Formeel is dit geen verbonden partij.

Thema Gezonde samenleving

Inwoners zijn zo lang mogelijk zelfredzaam, wonen waar het kan zelfstandig en kunnen meedoen in de maatschappij.

Doelstellingen

De preventie is versterkt en daarmee de eigen kracht van jongeren, ouders en het sociale netwerk.

Maatregelen

We bevorderen een gezonde leefstijl van inwoners

Preventieve activiteiten ter bevordering van een gezonde leefstijl worden in samenwerking met onze ketenpartners ontwikkeld en uitgevoerd. Onze ketenpartners hierin zijn GGD, wijkverpleegkundigen, huisartsenpraktijken en buurtsportcoaches. Daarnaast faciliteren wij burgerinitiatieven die een gezonde leefstijl voorstaan.

We bieden gerichte informatie aan jongeren, ouders/verzorgers.

Via social media, scholen en andere kanalen verstrekken wij informatie aan jongeren en hun ouders/verzorgers. GGD Fryslan is hierin een belangrijke ketenpartner, die vanuit haar expertise de nodige voorlichting verzorgt.

We faciliteren speeltuinen

We verstrekken subsidie aan de speeltuinverenigingen voor de instandhouding van de speeltuin(en).

We geven uitvoering aan de Wet publieke gezondheid en het gezondheidsbeleid.

GGD Fryslân voert de meeste gemeentelijke taken volgens de Wet publieke gezondheid uit. Daar waar nodig ontwikkelen en organiseren wij gezamenlijke activiteiten die voortvloeien uit de nota gezondheidsbeleid, zoals de Gezonde School, de Persoonlijke gezondheidscheck en bewegingsactiviteiten.

Doelstellingen

De kracht van de gemeenschap en de individuele inwoners is versterkt.

Maatregelen

We geven uitvoering aan het Preventie- en Handhavingsplan Drank- en Horecawet

De activiteiten uit het preventieplan Drank en Horecawet worden verder uitgevoerd en we gaan de eerste stappen zetten voor een eindevaluatie als input voor nieuw beleid voor de jaren 2019-2013.

We ontwikkelen een integrale aanpak voor het terugdringen van sociaal economische gezondheidsverschillen

Om gezondheidsverschillen terug te dringen wordt, samen met interne en externe ketenpartners, een plan van aanpak ontwikkeld voor de periode 2018-2022.

We voeren aanvullende projecten ter bevordering van de gezondheid van onze inwoners uit

In 2018 gaan we onderzoeken of onze gemeente JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht)-gemeente kan worden.

Doelstellingen

Begrafenissen vinden deugdelijk plaats

Maatregelen

Delven graven

Voeren van de grafadministratie incl. leges

Het voeren van een deugdelijke begraafplaatsenadministratie met behulp van het softwarepakket Key2Begraven van Centric. Het heffen van leges gebeurt conform de legesverordening.

Verbonden partijen

Op het gebied van publieke gezondheidszorg werken we samen in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân, waar de GGD Fryslân deel van uitmaakt. Formeel is dit geen verbonden partij.

Beleidsindicatoren

Omvang huishoudelijk restafval (De niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval per bewoner per jaar)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	170 kg*	198 kg	200 kg
Bron: CBS - Statistiek Huishoudelijk afval		Gegevensperiode: 2015		

* inclusief grondstoffen (kunststoffen, drankenkartons, blik; 42 kg per inwoner). Brandbaar residu (overig restafval) is 121 kg per inwoner.

De Friese gemeenten streven de landelijke VANG-doelstellingen na, waarbij het de intentie is om in 2020 100 kg restafval per inwoner (brandbaar residu) en 75% recycling te halen. Op dit moment wordt er 65% gerecycled.

Hernieuwbare elektriciteit (hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	6,2 %	7,4 %	5,4 %
Bron: Rijkswaterstaat Klimaatmonitor		Gegevensperiode: 2015 (Fryslân 2014, 2015 niet bekend)		

Bij een verdieping op de cijfers van hernieuwbare elektriciteit blijkt dat met name gemeenten met veel windmolens en / of biomassacentrales hoog scoren. Dit verklaart de relatief lage realisatie van Opsterland.

Wat mag het kosten

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	6.713	6.748	6.754	6.768
Baten	6.069	6.069	6.069	6.069
Saldo van baten en lasten	-644	-679	-685	-699
Stortingen en onttrekkingen				
Resultaat	-644	-679	-685	-699

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2018 € 503.000 voordeliger dan in 2017. Dit verschil wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er vanuit programma 0 Bestuur en ondersteuning in 2018 € 346.000 minder is doorberekend naar dit programma. Dit geeft op programma 0 een tegengesteld effect. Zie verder ook de toelichting bij programma 0. Het bedrag dat aan btw en overhead in de tarieven afval en riolering kan worden opgenomen is € 210.000 hoger dan in 2017. Zie voor een verdere toelichting de paragraaf lokale heffingen.

Hiertegenover staan nieuwe structurele lasten voor klimaat- en energiebeleid (€ 20.000), Milieu lokale agenda (€ 25.000) en gemeentelijk gezondheidsbeleid (€ 32.000).

Kredieten:

Voor het keuken biobakje wordt een krediet aangevraagd van € 58.000. Afschrijvingslasten worden in het tarief meegenomen.

Programma 8 | Bouwen, wonen en gronden

Programma doelstelling

Opsterland is een aantrekkelijke en vitale leefomgeving

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Door de veranderende maatschappelijke situatie kiest de gemeente steeds meer voor het zich beperken tot de gemeentelijke kerntaken en het inspelen op initiatieven vanuit de samenleving.

De nieuwe Omgevingswet, die ingaande 2019 fasegewijs zal worden ingevoerd, vraagt anders denken en gekanteld werken. In de omgevingsvisie (2015) zijn daartoe al beleidsaanzetten gegeven. In de omgevingsvisie wordt beschreven op welke wijze de kwaliteiten van burgers, maatschappelijke organisaties, ontwikkelaars, ondernemers etc. kunnen worden benut bij ruimtelijke ontwikkelingen.

De omgevingsvisie is voor wat betreft het onderdeel wonen nader uitgewerkt in de woonvisie (2017). Deze dient onder meer voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties en afspraken met andere maatschappelijke partners en de dorpen. Ook vormt het een kader voor dorpsvisies en het gemeentelijk grondbeleid.

Met betrekking tot de ruimtelijke regelgeving worden komend jaar (en 2018) het achterstallig onderhoud en actualisatie van de bestemmingsplannen afgerond. Alle bestemmingsplannen zijn dan actueel en digitaal van kracht. Op deze wijze kan de overgang naar de nieuwe regels op grond van de Omgevingswet eenvoudiger worden gerealiseerd.

De bestemmingsplannen voor het buitengebied, de kommen en de bedrijventerreinen en de nog van kracht zijnde beheerverordeningen zijn (afzonderlijk) te raadplegen onder www.ruimtelijkeplannen.nl. (landelijke website).

Wat het grondbeleid betreft staat in het coalitieakkoord 2014-2018 aangegeven dat een bijstelling van het huidige actieve grondbeleid wenselijk is. Dit door de stagnerende vraag naar grond voor woningen en bedrijven. In 2017 zal de bijstelling van het grondbeleid plaatsvinden.

Om gewenste ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren moet ruimte aan marktpartijen worden gegeven. Het wettelijk instrumentarium biedt daarvoor voldoende mogelijkheden.

Kaderstellende documenten

Omgevingsvisie 2015-2030

Woningbouwprogramma 2008 – 2020

Woonvisie 2017-2021

Welstandsnota Opsterland (laatste wijziging 2009)

Digitale agenda Opsterland (2015)

Vitaal Opsterland, visie op basisvoorzieningen en accommodaties (2010)

Criteria- en Uitgangspuntennotitie Vitaal Opsterland 2 (2012)

Scenario-notitie Vitaal Opsterland 2 (2012)

Einddocument Vitaal Opsterland 2 (2013)

Jaarverslag/programma ruimtelijke plannen 2015-2016

Herwaardering nog niet in exploitatie genomen grond (2012)

Nota grondbeleid (2010)

Regionale afspraken wonen 2013-2020 Zuidoost Fryslân (2013)

Investeren in de woningvoorraad van Zuidoost Fryslân (2015)

Handhavingsbeleidsplan 2014-2018

Thema Ruimtelijke ordening

Evenwichtig gebruik van de ruimte.

Doelstellingen

Initiatiefnemers mogen rekenen op de ruimte in de nieuwe Omgevingswet

Maatregelen

Aanpassen van sectorale plannen (als waterplan, rioleringsplan, milieuplan etc.) op basis van de Omgevingsvisie

Het milieubeleidsplan 2005-2015 heeft zijn looptijd gehad. In 2016 is het plan geëvalueerd. In de omgevingsvisie staan diverse milieuonderwerpen. In 2017 is een begin gemaakt met het uitwerken van de milieuonderwerpen in een milieuprogramma. In 2018 wordt het milieuprogramma verder uitgewerkt waarna een begin kan worden gemaakt met het uitvoeren ervan.

Het actueel houden en uitvoeren van beleid rondom geluid

Binnen de gemeente Opsterland zijn er weinig locaties waar problemen zijn op het gebied van geluid. Het beleid binnen de gemeente is er daarom op gericht om landelijke normen te volgen. Het bedrijventerrein Overtoom in Gorredijk kent een zone rond het terrein waarbinnen een hoger geluid is toegestaan. Er is nog ruimte op het terrein voor meer geluid zonder dat er sprake is van overschrijding van geluid binnen de geluidszone. Naast wegen liggen ook geluidszones waar gekeken wordt of er maatregelen nodig zijn om woningen te beschermen voor geluidsoverlast. Met de komst van de nieuwe Omgevingswet komt er een andere manier van werken aan mogelijke geluidsoverlast. De nieuwe Omgevingswet is nog niet voorzien in 2018. Derhalve zal er in afwachting van de nieuwe Omgevingswet nog geen nieuw beleid voor geluid worden ontwikkeld.

Het actueel houden en uitvoeren van beleid rondom geur bij de veehouderij

Op 30 mei 2012 is de geurverordening Opsterland vastgesteld. Eind 2014 is de geurverordening geëvalueerd waaruit bleek dat de geurverordening het gewenste effect had. Er is tot op heden nog geen aanleiding geweest om de verordening aan te passen. In 2018 is er geen verandering van beleid rondom geur voorzien.

Het voorbereiden van een Omgevingsplan(nen)

Opsterland heeft voorbereidingen getroffen voor het maken van een regulerend kader (lees Omgevingsplan) op gebieds- en perceel niveau om medewerking te verlenen aan het realiseren van plannen en projecten op basis van een duurzame en samenhangende fysieke leefomgeving en het beschermen van de kwaliteiten en waarden van het landschap, natuur, etc. Dit houdt in het actualiseren en digitaliseren van de ruimtelijke plannen, duidelijkheid verkrijgen over op te nemen regels/omgevingswaarden, het in kaart brengen van mogelijkheden om verder te dereguleren en scenario's ontwikkelen over hoe om te gaan met verkregen regelruimte (bijv. geluid, geur, trilling).

Integreren van activiteiten rondom gerelateerde wetten (zoals de Natuurwet) in de nieuwe werkwijze

Uitvoeren van het implementatieplan omgevingswet

Uitvoeren van het implementatieplan omgevingswet ten aanzien van de verplichte instrumenten van de Omgevingswet, de aansluiting bij het Digitaal Stelsel Omgevingswet en de gekantelde werkwijze (meedenken in plaats van toetsen en het leveren van maatwerk op basis van het principe 'ja tenzij').

Doelstellingen

De cultuurhistorische kenmerken en archeologische waarden van de fysieke omgeving zijn geborgd

Maatregelen

Vertalen van de keuzes rondom archeologie / erfgoed in omgevingsvisie en omgevingsplan(nen)

In samenwerking met de provincie wordt gewerkt aan de verdiepingsslag van de archeologische waardenkaart voor het grondgebied van Opsterland. Wanneer deze verdiepingsslag is afgerond, kunnen keuzes rond archeologie worden gemaakt en vertaald in de omgevingsvisie en omgevingsplannen.

Vertalen van de pilot Beetsterzwaag

Voor de Hoofdstraat van Beetsterzwaag wordt een Nota Ruimtelijke Kwaliteit opgesteld om de beeldkwaliteit van het gebied vast te leggen, te beschermen en zo mogelijk te verbeteren. Deze wordt als pilot gebruikt voor het opstellen van een Nota Ruimtelijke Kwaliteit voor de hele gemeente, welke de welstandsnota moet gaan vervangen.

Doelstellingen

Bestemmingsplannen zijn actueel

Maatregelen

Een aantal bestemmingsplannen wordt geactualiseerd

Volgens planning kunnen in 2018 de bestemmingsplannen Beetsterzwaag - Kom, Langezwaag – Kom, Wijnjewoude / Klein Groningen en Siegerswoude - Kom vastgesteld worden. Met de vaststelling c.q. actualisering van deze genoemde plannen is de gehele gemeente op perceelniveau van een digitale bestemming met bijbehorende regels voorzien. Wij zijn daarmee klaar voor de uiteindelijke omvorming van deze informatie uit de bestemmingsplannen naar het nieuwe omgevingsplan (na de inwerkingtreding van de Omgevingswet), waarin ook andere relevante regelgeving met betrekking tot de fysieke leefomgeving opgenomen zal moeten worden.

Thema Wonen

Er is een toekomstgericht woonklimaat.

Doelstellingen

Er zijn voldoende woningen (kwantitatief en kwalitatief), afgestemd op de behoefte van onze inwoners

Maatregelen

Inspelen op de actuele vraag naar woningen samen met marktpartijen

Voor woningbouw vormt de daadwerkelijke woningbehoefte de basis. Indien een actuele vraag realistisch is wordt in samenspraak met marktpartijen bekeken op welke wijze hier invulling aan kan worden gegeven.

Maken van prestatieafspraken met woningcorporaties en huurdersverenigingen omtrent hun bijdrage aan de woonvisie

Op basis van de Woningwet 2015 en de gemeentelijke Woonvisie 2017-2021 worden er jaarlijks voor 15 december prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporaties en de huurdersvereniging voor het daarop volgende jaar.

Samen met de Zuidoost-gemeenten analyseren van ontwikkelingen en vertalen van de uitkomsten in opgaven

De vijf gemeenten in Zuidoost Fryslân doen onderzoek naar trends en ontwikkelingen met betrekking tot het wonen in de regio, brengen op basis daarvan de opgaven in beeld en komen tot (investerings)strategieën om de opgaven te realiseren.

Samen met partners realiseren van herstructureringsprojecten

Uitvoering wordt gegeven aan herstructureringsprojecten die zijn opgenomen in de met de woningcorporaties overeengekomen prestatieafspraken (o.a. Jan Eisengastrijtte in Gorredijk).

Vertalen van de woonvisie (inclusief programma) naar één inzicht per dorp

De in april 2017 vastgestelde woonvisie 2017-2021 zal, gecombineerd met het dorpenbeleid, worden doorvertaald naar keuzes per dorp. Dit doen we in samenwerking met woningcorporaties, maatschappelijke organisaties, marktpartijen, bewonersorganisaties en bewoners.

Doelstellingen

De uitstraling van de bebouwing past bij de omgeving

Maatregelen

Uitvoeren van taken op het gebied van het beoordelen van bouwkundige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid

Het toetsen van bouwplannen waarvoor een omgevingsvergunning nodig is, aan het welstandsbeleid (welstandsadvisering).

Vereenvoudigen van het welstandsbeleid inclusief het aanwijzen van welstandsvrije gebieden

Er wordt gewerkt aan een Nota Ruimtelijke Kwaliteit voor de gehele gemeente. Deze vervangt de huidige welstandsnota en heeft als doel de regels rond welstandstoetsing eenvoudiger te maken en waar mogelijk af te schaffen. Daarnaast heeft deze als doel waardevolle karakteristieke panden en gebieden te duiden en de waarden ervan zo mogelijk te versterken.

Welstandsbeleid herformuleren op basis van de Omgevingswet

Er wordt gewerkt aan een Nota Ruimtelijke Kwaliteit voor de gehele gemeente. Deze vervangt de huidige welstandsnota en heeft als doel de regels rond welstandstoetsing eenvoudiger te maken en waar mogelijk af te schaffen. Daarnaast heeft deze als doel waardevolle karakteristieke panden en gebieden te duiden en de waarden ervan zo mogelijk te versterken. De Nota wordt zodanig vorm gegeven dat deze kan dienen als bouwsteen/programma voor de Omgevingsvisie en Omgevingsplannen.

Doelstellingen

Nieuwe bouwwerken of verbouwingen voldoen aan landelijke, regionale en gemeentelijke regelgeving

Bouwwerken waarvoor een omgevingsvergunning nodig is, worden getoetst aan het gemeentelijk welstandsbeleid.

Maatregelen

Het verlenen van (omgevings)vergunningen, ontheffingen e.d. in het kader van diverse wetten en onderliggende verordeningen en beleidsregels

Het betreft activiteiten die betrekking hebben op het ruimtelijk domein zoals onder andere bouw, milieu, brandveiligheid en evenementen.

Verbonden partijen

- Uitvoering van taken op het gebied van welstandsadvisering vindt plaats door de gemeenschappelijke regeling Hûs en Hiem.

Thema Ruimtelijke kwaliteit

Opsterland is een veilige en leefbare gemeente waarin ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid worden behouden en waar mogelijk verbeterd.

Doelstellingen

Aan de landelijke kwaliteitsnormen met betrekking tot de handhaving is voldaan.

Maatregelen

Monitoren van ontwikkeling van wettelijke kwaliteitsnormen

Monitoren van ontwikkeling van wettelijke kwaliteitsnormen en zo nodig nemen van maatregelen om hieraan te voldoen, hetzij in samenwerking met andere gemeenten (OWO), hetzij via de FUMO.

Doelstellingen

Overtredingen van de regels zijn aangepakt.

Overtreding van de regels zijn - met inachtneming van de door het college gestelde prioriteiten - aangepakt

Maatregelen

Bij niet-naleving probeert de gemeente te achterhalen wat de oorzaken zijn en daar adequaat op in te spelen.

Bij niet-naleving probeert de gemeente te achterhalen wat de oorzaken zijn en daar adequaat op in te spelen. Afhankelijk van de oorzaak van niet-naleving kiest Opsterland een passende reactie.

De gemeente stimuleert de eigen verantwoordelijkheid van inwoners en bedrijven om zich aan de regels te houden.

Door voorlichting te geven over wet- en regelgeving en in geval van conflict meer de rol van mediator als van toezichthouder aan te nemen.

Houden van toezicht en uitvoeren van handhavingsactiviteiten

Houden van toezicht en uitvoeren van handhavingsactiviteiten met betrekking tot diverse wetten, verordeningen en beleidsregels op grond van een jaarlijks door het college vast te stellen jaarprogramma handhaving.

Houden van toezicht en uitvoeren van handhavingswerkzaamheden door de FUMO

Houden van toezicht en uitvoeren van handhavingswerkzaamheden door de FUMO met betrekking tot het wettelijk basistakenpakket op het gebied van het milieu- en omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder.

Verbonden partijen

- Voor het houden van toezicht en uitvoeren van handhavingswerkzaamheden met betrekking tot het wettelijk basistakenpakket op het gebied van het milieu- en omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder werken we samen in de Gemeenschappelijke regeling Fryske Utfieringstjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO).

Thema Grondexploitatie - niet bedrijventerreinen

De gemeente kan haar grondgebonden activiteiten uitvoeren.

Doelstellingen

Er zijn nieuwe bouwlocaties gerealiseerd, waar mogelijk binnen de huidige grondpositie.

Maatregelen

Noodzakelijke (alleen voor de verkoop) maatregelen treffen op bouwterreinen

Om de financiële risico's beperkt te houden worden bouwgronden pas bouwrijp gemaakt als er een reële verwachting is dat de grond verkocht zal worden om woningbouw te realiseren.

We maken bouwterreinen bij voldoende zekerheid van kopers bouwrijp

Om de financiële risico's beperkt te houden worden bouwgronden pas bouwrijp gemaakt als er een reële verwachting is dat de grond verkocht zal worden om woningbouw te realiseren.

Doelstellingen

Bestaande bouwlocaties voor woningbouw zijn ontwikkeld.

Maatregelen

Na gereedkomen van alle woningen ronden we de inrichting van de openbare ruimte af.

Nadat alle bouwgrond verkocht en bebouwd is wordt een grondexploitatie afgesloten. De inrichting van de openbare ruimte wordt dan afgerond en overgedragen aan beheer.

Doelstellingen

De grondposities sluiten aan op de doelen en de risico's zijn beheerst.

Maatregelen

Aangaan van qua prijsstelling en timing verantwoorde grondtransacties

Binnen de kaders van de door de raad vastgestelde grondexploitaties en de grondprijzenbrief wordt (bouwrijpe) grond verkocht.

Bijstellen van de huidige beleidsnota grondbeleid

Nu de Omgevingsvisie en de Woonvisie door de raad zijn vastgesteld kan de nota grondbeleid herzien worden.

Vaststellen van alle grondprijzen in de grondprijzenbrief.

Jaarlijks stelt het college van B&W een grondprijzenbrief vast met actuele grondprijzen en tarieven.

Verkopen van overtollige gronden op basis van het Verkoopplan gemeentelijke grondposities.

De gronden die geen strategische waarde hebben kunnen verkocht worden. Per gebied zal beoordeeld worden of er nog woningbouw of projecten (zoals velden met zonnepanelen) gerealiseerd zullen worden.

Doelstellingen

Gewenste ruimtelijke ontwikkelingen zijn meer door marktpartijen gerealiseerd.

Maatregelen

We ondersteunen initiatieven van marktpartijen.

Wij proberen de lokale economie zo optimaal mogelijk te stimuleren door het faciliteren van ondernemersinitiatieven. Dit doen we via het gekantelde model. Wij laten het nemen van initiatieven zo veel als mogelijk over aan ondernemers en wij ondersteunen plannen indien het mogelijk en wenselijk is. Het stimuleren en gebruikmaken van nieuwe en bestaande netwerken wordt daarbij ingezet. Kernwoorden voor onze dienstverlening zijn derhalve: stimulerend, faciliterend en netwerkbevorderend.

We stimuleren en faciliteren marktpartijen in hun ruimtelijke plannen.

De gemeente zal voornamelijk een faciliterend grondbeleid voeren. Dit betekent dat initiatieven en de bijbehorende (financiële) risico's zo veel mogelijk aan marktpartijen overgelaten worden en dat de gemeente ondersteuning en samenwerking biedt. De gemeente neemt alleen bij uitzondering grondposities in en laat bouwrijp maken zo veel mogelijk aan marktpartijen over.

Beleidsindicatoren

Nieuw gebouwde woningen (het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	1,7	5,5	6,0
Bron: ABF - Systeem Woningvoorraad			Gegevensperiode: 2014	

Gemiddelde WOZ-waarde (gemiddelde WOZ waarde van woningen in duizend euro)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	€ 192	€ 164	€ 209
Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende zaken			Gegevensperiode: 2016	

Demografische druk (het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	78,2%	76,4%	69,0%
Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek			Gegevensperiode: 2017	

Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een eenpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	€ 570	€ 610	€ 644
Bron: COELO, Groningen			Gegevensperiode: 2017	

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt)	<u>Opsterland:</u>		<u>Fryslân:</u>	<u>Nederland:</u>
	Realisatie:	€ 681	€ 695	€ 723

<i>aan woonlasten.)</i>				
<i>Bron: COELO, Groningen</i>				<i>Gegevensperiode: 2017</i>

Wat mag het kosten

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	5.313	3.258	1.396	2.007
Baten	4.931	2.617	1.020	2.481
Saldo van baten en lasten	-383	-641	-376	474
Stortingen en onttrekkingen				
Onttrekkingen	10	10	10	4
Mutaties reserves	10	10	10	4
Resultaat	-373	-631	-366	478

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2018 € 374.000 voordeliger dan in 2017. Voor een belangrijk deel wordt dat veroorzaakt doordat het geraamde saldo op de bouwgrondexploitatie in 2018 € 639.000 voordeliger is dan in 2017. Voor een verdere toelichting kan worden verwezen naar de paragraaf grondbeleid. Ook is er een voordelig effect doordat er in 2017 sprake was van incidentele budgetten (duurzaam bouwen € 50.000 en klein Groningen € 150.000). Deze lasten zijn er in 2018 niet.

Hiertegenover staan nadelen vanwege hoger incidenteel budget invoeren Omgevingswet (in 2017 € 95.000, in 2018 € 175.000, dus € 80.000 hoger) en een hogere doorbelasting kosten vanuit programma 0 Bestuur en ondersteuning (€ 25.000). Zie ook de toelichting bij programma 0. Daarnaast waren er in 2017 incidentele baten in verband onttrekkingen uit reserves van in totaal € 305.000 (onder meer Zwanenburg € 50.000, herinrichting Klein Groningen € 150.000, invoering Omgevingswet € 95.000). Deze baten zijn er dus niet in 2018.

Tenslotte is er vanaf 2018 een structurele lastenverhoging van € 25.000 in verband met de implementatie van de woonvisie. In april 2017 heeft de gemeenteraad - in aansluiting op de Omgevingsvisie (2015) - de Woonvisie 2017-2021 vastgesteld.

Paragrafen

Lokale heffingen

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen

De diverse verordeningen belastingen en heffingen worden jaarlijks in december voorafgaand aan het betreffende jaar vastgesteld. In de begroting is al uitgegaan van het nieuwe niveau van de tarieven. Waar dat mogelijk is en wettelijk is toegestaan worden de tarieven van 2017 verhoogd met de indexering van 1,4%. Een uitzondering hierop vormen de tarieven voor afval en riolering. Deze tarieven zijn gebaseerd op kostendekkendheid.

Kaderstellende documenten

De jaarlijks vastgestelde verordeningen belastingen en heffingen.

Overzicht geraamde inkomsten

In het hierna volgende overzicht staan de in onze gemeente geldende belastingen en heffingen. De verwachte opbrengst aan belastingen en heffingen bedraagt in 2018 € 12,8 miljoen, ongeveer 17% van de totale gemeentelijke baten.

progr.	lokale belastingen en heffingen (bedragen x € 1.000)	jaarrek 2016	begr 2017 (incl. wijz)	begr 2018	begr 2019	begr 2020	begr 2021
0	algemeen plaatselijke verordening	28	46	46	46	46	46
0	leges publiekszaken	538	442	448	448	448	448
8	leges omgevingsvergunning	616	625	625	625	625	625
3	toeristenbelasting	160	148	148	148	148	148
7	begravenisrechten	185	150	150	150	150	150
7	afvalstoffenheffing	3.311	2.814	2.731	2.731	2.731	2.731
7	rioolheffing	2.531	2.551	2.645	2.645	2.645	2.645
0	onroerendezaakbelasting	4.426	4.406	4.309	4.309	4.309	4.309
0	precariorechten	1.710	1.700	1.700	1.700	1.700	1.700
	totaal	13.505	12.882	12.802	12.802	12.802	12.802

Toeristenbelasting

Het tarief voor de toeristenbelasting is vastgesteld op 4% van de logiesomzet. Het percentage is niet gewijzigd.

Afvalstoffenheffing

Het tarief van de afvalstoffenheffing is gebaseerd op 100% kostendekking. Het aantal verwachte ledigingen daalt ten opzichte van 2017. Hierdoor worden zowel lagere lasten als lagere baten verwacht. Het tarief per lediging van de grijze container stijgt met € 0,30 terwijl het tarief voor het legen van de groene container met 50% wordt verlaagd naar € 0,50 per keer. Het vaste jaarlijkse tarief stijgt met € 0,50 (0,4%).

Rioolheffing:

We willen in vier jaar toegroeien naar 100% kostendekking. Dit betekent vier jaar lang een extra verhoging van de tarieven van ongeveer 2% per jaar. Het nadeel op riolering is in 2018 nog € 119.000.

Onroerendezaakbelasting:

De baten uit onroerendezaakbelasting dalen ten opzichte van 2017 met € 171.000 als gevolg van het uitvoeren van de bij het vaststellen van de begroting 2018 aangenomen motie. Daarnaast is het tarief, zoals afgesproken, geïndexeerd.

Precariorechten

In 2018 worden voor € 1,7 miljoen aanslagen precariorechten voor kabels en leidingen opgelegd. Omdat de opbrengsten precariorechten voor de jaren na 2013 nog omgeven zijn met een aantal risico's wordt voor hetzelfde bedrag een voorziening gevormd (zie raadsvoorstel 8 oktober 2012).

Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

Bestemmingsheffingen (afvalstoffenheffing en rioolrecht) en retributies (bijvoorbeeld leges, marktgelden en standplaatsgelden) zijn bedoeld om met de inkomsten uit die belastingheffing de gemeentelijke lasten van die activiteiten te bekostigen. Om te voorkomen dat een gemeente met deze specifieke belastingen ook andere activiteiten financiert, is in de gemeentewet het verbod opgenomen dat de geraamde baten de geraamde lasten overschrijden. (De wetsbepalingen die de kostendekkende tarieven voorschrijven, spreken steeds over geraamde bedragen. Dit komt doordat de rechtsbescherming vereist dat de verordening voor aanvang van de belastingheffing moet zijn vastgesteld. Op dat moment zijn alleen de verwachtingen bekend. De mate van kostendekkendheid moet derhalve op begrotingsbasis worden vastgesteld.) Door dit vereiste mogen de opbrengsten hooguit kostendekkend zijn. In de praktijk spreekt men dan ook wel van kostendekkende tarieven. Als de opbrengsten minder dan kostendekkend zijn, zullen de lasten uit andere inkomsten worden betaald. Bijvoorbeeld uit de algemene belastingen (met name OZB) of uit de algemene middelen. Als de gemeente niet voor kostendekkende tarieven kiest, betekent dit dat niet alleen de kostenveroorzakers, maar alle belastingplichtigen meebetalen. Het uitgangspunt dat de veroorzaker betaalt, wordt dan losgelaten.

Kruissubsidiëring

Zeker bij leges waarbij de tarieven voor verschillende activiteiten in één belastingverordening worden geregeld, kan zich de vraag voordoen op welk niveau de kostendekkendheid moet worden getoetst. Het uitgangspunt daarbij is toetsing op verordeningenniveau, waarbij de geraamde lasten van alle benoemde activiteiten worden gedekt door de gezamenlijke baten uit de te heffen belastingen/leges. Hierdoor is zogenoemde kruissubsidiëring mogelijk: een verwacht overschot bij de ene activiteit wordt gebruikt voor de dekking van een verwacht tekort bij een andere activiteit.

Afval en Riolering

Kostendekkendheid

De mate van kostendekkendheid wordt in de onderstaande tabellen weergegeven:

Afval

Directe kosten		
Totaal van de gemeentelijke lasten	€ 2.709.984	

Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	€ 741.550	
Netto directe kosten taakveld		€ 1.968.434
Indirecte kosten		
btw	€ 521.646	
Overhead en rente	€ 44.614	
		€ 566.260
Totale lasten product 'Afval 2018'		€ 2.534.694
Totale heffingen		
Afvalstoffenheffing		€ 1.691.646
Afvalstoffenheffing Restafval		€ 811.580
Afvalstoffenheffing GFT		€ 29.124
Totale heffingen product 'Afval 2018'		€ 2.532.350
Dekkingspercentage		100%

Riolering

Directe kosten		
Totaal van de gemeentelijke lasten	€ 2.105.804	
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	€ -	
Netto directe kosten taakveld		€ 2.105.804
Indirecte kosten		
btw	€ 372.426	
Overhead en rente	€ 285.787	
		€ 658.213
Totale lasten product 'Riolering 2018'		€ 2.764.017
Totale heffingen		
Rioolheffing, baten		€ 2.645.387
Totale heffingen product 'Riolering 2018'		€ 2.645.387
Dekkingspercentage		96%

De gemeente Opsterland heeft als uitgangspunt dat de tarieven van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing kostendekkend moeten zijn.

Omgevingsvergunningen

Omgevingsvergunningen

De tariefstelling ten aanzien van de diverse omgevingsvergunningen is niet van een dergelijke omvang dat volledige kostendekkendheid kan worden bewerkstelligd. Een volledige kostendekkendheid kan niet worden gerealiseerd omdat dan de tarieven voor bepaalde vergunningen (bijvoorbeeld evenementenvergunningen) zodanig zouden moeten stijgen dat de hoogte van de leges niet meer in verhouding staat tot de activiteit.

Kostendekkendheid

<u>Directe kosten</u>		
Totaal van de gemeentelijke lasten	€ 571.593	
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	€ -	
Netto directe kosten taakveld		€ 571.593
<u>Indirecte kosten</u>		
btw	€ -	
Overhead en rente	€ 269.341	
Netto indirecte kosten taakveld		€ 269.341
Totale lasten product 'Omgevingsvergunningen'		€ 840.934
<u>Totale heffingen</u>		
Heffingen	€ 470.669	
Totale heffingen product 'Omgevingsvergunningen'		€ 470.669
Dekkingspercentage		56%

Lokale lastendruk

De lokale lastendruk 2018 kan niet eerder vastgesteld worden dan na vaststelling van de tarieven in december 2017. Bij het vaststellen van de tarieven zal rekening worden gehouden met de eerder genoemde uitgangspunten uit het coalitieakkoord en de aangekondigde maatregelen.

De "Atlas van de lokale lasten 2017" (COELO) geeft voor onze gemeente de volgende rangnummers (lager rangnummer geeft aan een lager tarief):

- Woonlasten meerpersoonshuishouden eigenaar-bewoner rangnummer 92 (2016 nr. 85)

Beleidsindicatoren

De beleidsindicatoren die betrekking hebben op woonlasten en gemiddelde WOZ waarde zijn opgenomen in programma 8.

Kwijtscheldingsbeleid

Voor de onroerendezaakbelastingen en de heffingen voor riool- en afvalstoffenheffing, zoals die elk jaar gecombineerd worden opgelegd, kan kwijtschelding worden verkregen. Bij kwijtschelding vindt een

vermogenstoets en een inkomenstoets plaats. De gemeente moet hiervoor een norm vaststellen. Deze norm wordt gerelateerd aan de bijstandsnorm. In onze gemeente is de kwijtscheldingsnorm gelijk aan de bijstandsnorm (100%).

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Een juist oordeel over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit kan alleen maar worden gegeven als er een juist en volledig beeld bestaat van de risico's, de kans hierop en de eventuele financiële gevolgen. Daartoe wordt jaarlijks een risicoprofiel opgesteld.

Kaderstellende documenten

Beleidskader reserves en voorzieningen.

Beleidskader vaststelling bedrag post onvoorzien.

Inventarisatie van de risico's en het weerstandscapaciteit

Risicoprofiel:

In onderstaande tabel benoemen we de risico's en schatten daarbij de factoren "kans" (dat het risico zich voordoet) en "invloed" (de impact als het risico zich voordoet) in. De top tien van risico's, gesorteerd naar invloed op de weerstandscapaciteit, geeft het volgende beeld.

Risico	Kans	maximaal financieel gevolg	Totaal risico	invloed
Uitgaven Decentralisatie Jeugd en WMO overschrijden de geraamde bedragen	40%	€ 1.200.000	€ 480.000	11%
Meerjarige afname WSW-medewerkers verloopt trager dan verwacht	60%	€ 385.000	€ 231.000	5%
Financiële consequenties herstructurering Caparis NV	15%	€ 864.570	€ 129.686	3%
Tegenvallende resultaten grondexploitaties.	25%	€ 500.000	€ 125.000	3%
Borgstellingen.	1%	€ 28.240.000	€ 282.400	7%
Invoering Europese richtlijn Energieprestatie Gebouwen (EPBD, zie ook P-Brief 2017)	90%	€ 432.000	€ 388.800	9%
Financiële tegenvallers grote projecten	10%	€ 20.000.000	€ 2.000.000	47%
Faillissement of opheffing verbonden partijen.	10%	€ 500.000	€ 50.000	1%
Bezuinigingen vanuit het Rijk, open einde financiering en steeds toenemende decentralisatie.	25%	€ 750.000	€ 187.500	4%
Er is een risico dat de uitkering uit het gemeentefonds in een volgende circulaire wordt verlaagd.	70%	€ 600.000	€ 420.000	10%

De genoemde maximale financiële gevolgen zijn relatief. Een risico met een groot maximaal financieel gevolg kan op basis van de “kans” en “invloed” een relatief beperkte invloed op het aan te houden minimale weerstandscapaciteit hebben. Omgekeerd kan een klein maximaal financieel gevolg een grote invloed hebben.

Beheersing van de hiervoor genoemde risico's:

Financiële consequenties die voortvloeien uit het actueel worden van bovengenoemde risico's worden opgenomen in de jaarstukken (verantwoording) en komen via het resultaat ten laste van de algemene reserve. Zoals hierna aangegeven is het niveau van de algemene reserve voldoende.

Bepalen weerstandscapaciteit:

De benodigde weerstandscapaciteit is berekend op € 4,2 miljoen. De weerstandscapaciteit is € 12,1 miljoen. Dit betekent dat wij in staat zijn om met de huidige weerstandscapaciteit ook grotere risico's het hoofd te kunnen bieden.

In onderstaande tabel wordt de (incidentele) weerstandscapaciteit weergegeven. De bedragen zijn geactualiseerd tot het moment van opstellen van de begroting.

Incidenteel weerstandsvermogen (bedragen x € 1.000)		
Algemene reserve 1 januari 2018:		
Algemene reserve deel buffer	7.500	
Algemene reserve deel investeringen	1.782	
Algemene reserve vrij deel	2.803	
Totaal algemene reserve		12.085
Totaal bestemmingsreserves		9.849
Totale incidentele weerstandscapaciteit 1 januari 2018		21.934

In onderstaande tabel wordt het verloopoverzicht van de algemene reserve vermeld.

Algemene reserve (bedragen x € 1.000)	
	Saldo
saldo verantwoording 2016	13.360
mutaties in 2017:	
resultaat 2016	1.275
resultaatbestemmingen 2016	151-
veldverlichting Wispolia	22-
project kansen Beetsterzwaag	95-
dekking neg resultaat begroting 2017	2.282-
Saldo na genomen raadsbesluiten	12.085

Naast de incidentele weerstandscapaciteit is er ook een structurele weerstandscapaciteit in de begroting opgenomen namelijk de post onvoorzien (€ 37.500).

Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

Jaarlijks worden de risico's geïnventariseerd. Daarnaast berekenen we het beschikbare weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen moet minimaal de berekende risico's kunnen dekken.

Geprognostiseerde balansen

BALANS MEERJAREN-PERSPECTIEF 2016-2020 (bedragen x € 1.000)													
ACTIVA	ein d 2016	ein d 2017	eind 2018	ein d 2019	ein d 2020	ein d 2021	PASSIVA	ein d 2016	ein d 2017	eind 2018	ein d 2019	ein d 2020	ein d 2021
Vaste activa							Vaste passiva						
Immateriële vaste activa	1.226	1.183	1.139	1.095	1.052	1.008	Eigen vermogen	25.006	24.678	24.483	24.550	25.122	26.767
Materiële activa	64.398	69.168	74.785	75.981	73.190	69.943	Voorzieningen	14.134	16.194	17.829	19.611	20.350	21.894
Financiële activa	13.920	13.827	13.731	1.326	1.225	1.121	Vaste schulden	37.467	32.385	27.301	12.907	10.818	8.726
Totaal vaste activa	79.545	84.178	89.655	78.402	75.467	72.072	Totaal vaste passiva	76.608	73.258	69.613	57.068	56.290	57.386
Vlottende activa							Vlottende passiva						
Voorraden	3.361	2.770	1.325	679	1.245	1.042	Netto-vlottende schulden	9.225	9.225	9.225	9.225	9.225	9.225
Uitzettingen < 1 jaar	7.937	7.937	7.937	7.937	7.937	7.937	Liquide middelen	-	4.814	13.491	15.137	13.545	8.852
Liquide middelen	4.078	1	1	1	1	1	Overlopende passiva	10.606	9.106	8.106	7.106	7.106	7.106
Overlopende activa	1.518	1.518	1.518	1.518	1.518	1.518		-	-	-	-	-	-
Totaal vlottende activa	16.894	12.225	10.781	10.135	10.700	10.497		19.832	23.145	30.823	31.468	29.877	25.184
Totaal			100.4	88.5	86.1	82.5	Totaal	96.4	96.4	100.4	88.5	86.1	82.5

activa	96.4 39	96.4 03	35	36	67	70	passiva	39	03	35	36	67	70
--------	------------	------------	----	----	----	----	---------	----	----	----	----	----	----

Kentallen

De vijf voorgeschreven kengetallen die onder andere met behulp van de bovenstaande geprognosticeerde balans zijn berekend, luiden als volgt:

Kengetallen		Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
1	Netto schuldquote	59,83%	66,60%	65,94%	48,65%	44,83%	34,73%
	Netto schuldquote excl. verstrekke leningen	41,19%	47,03%	47,72%	47,20%	43,48%	33,54%
2	Solvabiliteitsratio	25,93%	25,60%	24,38%	27,73%	29,16%	32,42%
3	Structurele exploitatie ruimte	1,14%	-2,52%	0,15%	0,88%	1,08%	1,36%
4	Grondexploitatie	4,59%	4,00%	1,80%	0,95%	1,79%	1,48%
5	Belastingcapaciteit	93,08%	94,07%	94,07%	94,07%	94,07%	94,07%

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie:

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen:

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten die vervolgens onder dezelfde voorwaarden, zijn doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). De gemeente Opsterland heeft nog voor bijna € 13,5 miljoen aan opgenomen leningen uitstaan, die volledig zijn doorbetaald aan woningbouwcorporaties. Het verschil tussen de beide netto schuldquote percentages is daarmee momenteel aanzienlijk. Zoals uit de tabel al blijkt, liggen de beide percentages vanaf ultimo 2019 dicht bij elkaar. Dit wordt veroorzaakt doordat zowel door de woningbouwcorporaties als de gemeente in 2019 tot aflossing zal worden overgegaan van een aantal leningen. Het hiermee gepaard gaande bedrag bedraagt bijna € 12,4 miljoen.

Solvabiliteitsrisico

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om op de lange termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hiervan is bijvoorbeeld sprake indien een lening is aangegaan omdat het eigen vermogen niet liquide is (het eigen vermogen 'zit vast' in bijvoorbeeld een gemeentehuis of is aangewend voor de financiering van andere investeringen). Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van de gemeente. De solvabiliteitsratio drukt immers het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate

waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De VNG gaat ervan uit dat voor gemeenten een solvabiliteit van 20% toereikend is. De solvabiliteit ligt boven deze grens en is dus toereikend.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De kengetallen moeten daarbij in samenhang worden gezien. Wanneer bijvoorbeeld de grondexploitatie er niet toe bijdraagt om de schuldpositie te verminderen en de structurele exploitatie ruimte negatief is, geeft het kengetal belastingcapaciteit inzicht in de mogelijkheid tot hogere baten.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is bij diverse gemeenten gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van de gemeente. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Het is belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of grondexploitatie kan bijdragen aan de verlaging van de schuld. Staat de grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet die worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteitsratio. De gemeente Opsterland heeft een beperkt kengetal 'grondexploitatie' en loopt op grond daarvan op dit terrein een veel kleiner risico dan veel andere gemeenten. Van een te hoge waardering van ronden is bovendien momenteel geen sprake.

Belastingcapaciteit

De OZB-bate is voor de gemeente Opsterland de belangrijkste eigen belastinginkomst. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een eventuele financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen. Ook geeft de belastingcapaciteit aan welke ruimte er theoretisch is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In het BBV is er voor gekozen om de belastingcapaciteit te relateren aan landelijk gemiddelde tarieven. In de eerste plaats is voor een landelijk gemiddelde gekozen omdat over het algemeen geen maximum is gesteld aan belastingentarieven. Daarnaast geeft een gemiddelde meer inzicht in de betekenis van de belastingcapaciteit voor de financiële positie dan wanneer het gerelateerd wordt aan een maximaal te heffen tarief en worden deze gemiddelden ook onderling door gemeenten gebruikt om lasten te vergelijken. Het Coelo publiceert jaarlijks de "Atlas van de Lokale Lasten", een macro en micro overzicht van opbrengsten van de hoogte en ontwikkeling van tarieven, heffingen en woonlasten dat mede daarvoor wordt gebruikt. Ook wordt voortaan in de meircirculaire van het gemeentefonds een overzicht opgenomen met de (ontwikkeling van de) gemiddelde lastendruk van de woonlasten van een meerpersoonshuishouden.

Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat deze beide heffingen niet per se kostendekkend hoeven te zijn (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).

Uit de beschrijving van de verschillende kengetallen blijkt dat een afzonderlijk kengetal nog weinig zegt over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Zo hoeft een hoge schuld niet per definitie een nadelig effect te hebben op de financiële positie. Het effect is namelijk ook afhankelijk van wat er aan eigen vermogen tegenover staat, hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost en wat bijvoorbeeld de omvang van de baten is. Ook een tegenvallende ontwikkeling van de grondprijs hoeft geen negatieve invloed te hebben indien de structurele exploitatieruimte groot (genoeg) is, of als de

gemeente over voldoende ruimte in de belastingcapaciteit beschikt (er is in die gevallen ruimte om tegenvallers op te vangen). Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie. De kengetallen moeten altijd in samenhang worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid voor het beheer van de openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen. Deze openbare ruimte bestaat uit kapitaalgoederen. Dit zijn wegen, riolering, civiele kunstwerken, groen, openbare verlichting, gebouwen en overige bebakening en straatmeubilair. Het onderhoud hiervan is van belang voor de leefbaarheid en veiligheid in onze gemeente. Daarnaast is goed onderhoud van belang om kapitaalverlies te voorkomen.

In het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018 (hierna: BKP) zijn de kwaliteitsniveaus van de arealen (te onderhouden kapitaalgoederen) groen, verhardingen en kunstwerken vastgelegd door de gemeenteraad (13 mei 2013). Hierin heeft in 2017 een herijking plaatsgevonden (notitie Kapitaalgoederen) om kapitaalvernietiging te minimaliseren. Het onderhoud van deze arealen is daarbij gedifferentieerd naar gebruik. Netjes waar het moet, sober waar het kan. De ambitieniveaus voor de riolering zijn vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2019 (hierna: GRP).

Kaderstellende documenten

Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018 (BKP)
 Aanpassingen Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte op openbaar groen (vastgesteld 15-10-2015)
 Notitie kapitaalgoederen 2017
 Beheerplan onderhoud sportvelden (2008)
 Beleidsnota Licht in de Duisternis (2009)
 Gemeentelijk rioleringsplan 2015-2019 (GRP)
 Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010 Bereikbaar zijn en blijven (GVVP)
 Evaluatie Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010
 Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2014

Wegen en verhardingen

Kerncijfers

De gemeente heeft ongeveer 2,7 mln m² verharding in beheer. Deze bestaat voor 58% uit asfalt, 40% elementenverharding (klinkers, tegels e.a.) en 2% beton. De totale verharding vertegenwoordigt een geschatte waarde van ongeveer € 175 mln.

Araal	Hoeveelheid	Kwaliteitsniveaus beheer en onderhoud verharding per structuurelement					
		Bedrijven-terreinen	Buitengebied	Centra	Groengebieden / Parken	Hoofdwegen	Woongebieden
Fietspaden	85km	Hoog	Basis	Hoog	n.v.t.	Basis	Basis
Parkeervoorzienin	11,2ha	Hoog	Basis	Basis	Hoog	Basis	Basis

gen							
Wegen	397km	Basis	Laag	Laag	Laag	Basis	Basis
Voetpaden / trottoirs	124km	Laag	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Huidige kwaliteit (CROW) op basis van inspectie

Het gewenste kwaliteitsniveau van de verhardingen is vastgelegd in het *beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018*.

Om kapitaalvernietiging te voorkomen is aanvullend in september 2017 de Notitie kapitaalgoederen vastgesteld waarmee de ambitie is uitgesproken om alle arealen op een basis niveau te gaan onderhouden.

Areal	Hoeveelheid	Kwaliteitsniveaus beheer en onderhoud verharding per structuurelement					
		Bedrijventerreinen	Buitengebied	Centra	Groengebieden / Parken	Hoofdwegen	Woongebieden
Fietspaden	85km	Basis	Basis	Basis	n.v.t.	Basis	Basis
Parkeervoorzieningen	11,2ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Wegen	397km	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Voetpaden / trottoirs	124km	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Vastgelegde kwaliteit (CROW) in overeenstemming met het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018 en de herijking n.a.v. de Notitie Kapitaalgoederen 2017.

Het begrote budget wordt gebruikt voor groot en klein onderhoud. Om de arealen vanaf 2018 op een basisoniveau te onderhouden wordt het jaarlijkse budget van €1.765.000 in vier jaar tijd verhoogd tot € 2.041.000 (jaarlijks met € 69.000).

Wegen budget onderhoud			
Jaar	Budget	Verhoging	Budget
2018	€ 1.765.000	€ 69.000	€ 1.834.000
2019	€ 1.834.000	€ 69.000	€ 1.903.000
2020	€ 1.903.000	€ 69.000	€ 1.972.000
2021	€ 1.972.000	€ 69.000	€ 2.041.000

Rehabilitatie (het totaal vervangen) van verharding wordt apart aangevraagd. Dit is in 2018 niet aan de orde. Het herstellen van de laag onderhouden arealen wordt gedurende 4 jaar uitgevoerd. Hiervoor wordt gedurende vier jaar jaarlijks € 248.000 in een egaliseringsreserve gedoteerd (totaal € 992.000).

Toekomst

Wegen hebben afhankelijk van gebruik en soort een bepaalde (theoretische) levensduur. Het grootste deel van de wegen in de gemeente is aangelegd of gerehabiliteerd tussen 1970 en 1990. Dit zorgt er voor

dat er in verhouding vanaf 2020 meer wegen aan vervanging toe zijn. Het zwaartepunt van deze (theoretische) vervangingspiek ligt tussen 2030 en 2050. In afwachting van de inspectie die eind 2017 is afgerond wordt in 2018 een investeringsplan opgesteld waardoor meer duidelijkheid ontstaat over de te verwachten vervangingspiek.

Riolering Kerncijfers

In de gemeente ligt meer dan 350 km riolering onder de grond. Hiervan is 214 km vrijverval en 137 km mechanische riolering. Daarnaast zorgen 558 gemalen, 112 IBA's (reinigingsstations op perceelniveau) en 5 bergbezinkvoorzieningen voor de verwerking van afval- en hemelwater. De totale installatie vertegenwoordigt een geschatte waarde van ongeveer € 146 mln.

Gemeentelijke watertaken		Kwaliteitsniveaus per structurelement			
		Centrum	Woongebieden	Bedrijven-terreinen	Buitengebied
Afvalwater	inzameling van afvalwater	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Basis
	transport van afvalwater	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog
Hemelwater	inzameling van overtollig hemelwater	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	n.v.t.
	verwerking van hemelwater in riolen	Basis	Basis	Basis	n.v.t.
	verwerking van hemelwater in openbare ruimte	Basis	Basis	Basis	n.v.t.
Grondwater	inzameling van grondwater	Basis	Basis	Basis	n.v.t.
	verwerking van grondwater	Basis	Basis	Basis	n.v.t.

Huidige kwaliteit (CROW) op basis van inspecties en prognoses.

Beheer

Het gewenste kwaliteitsniveau van de installatie is vastgelegd in het *Gemeentelijke Rioleringsplan 2015 – 2019* (GRP). Met het voortzetten van het huidige beleid wordt de installatie op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Gemeentelijke watertaken		Kwaliteitsniveaus per structurelement			
		Centrum	Woongebieden	Bedrijven-terreinen	Buitengebied
Afvalwater	inzameling van afvalwater	Basis	Basis	Basis	Basis
	transport van afvalwater	Basis	Basis	Basis	Basis
Hemelwater	inzameling van overtollig hemelwater	Basis	Basis	Basis	n.v.t.
	verwerking van hemelwater in riolen	Basis	Basis	Basis	n.v.t.

	verwerking van hemelwater in openbare ruimte	Laag > Basis	Laag > Basis	Laag > Basis	n.v.t.
Grondwater	inzameling van grondwater	Basis > Laag	Basis > Laag	Basis > Laag	n.v.t.
	verwerking van grondwater	Basis	Basis	Basis	n.v.t.

Vastgelegde kwaliteit (CROW) in overeenstemming met het Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2019.

In overeenstemming met het GRP is in 2018 ruim €1 mln. beschikbaar voor onderhoud en vervanging.

Toekomst

Tot 2040 is er voldoende budget om het vastgestelde ambitieniveau te handhaven. Na 2040 is de reserve uitgeput en worden de uitgaven hoger dan de inkomsten.

Vaarwegen en kunstwerken (water)

Kerncijfers

Civiele kunstwerken		
Omschrijving	Aantal	
Bruggen (beweegbaar)	17	stuks
Bruggen (vast)	28	stuks
Bruggen (hout)	96	stuks
Kademuren	6.860	m1
Oeverconstructies	26.734	m1
Vaarrecreatieve voorzieningen	36	stuks
Duikers	4	stuks
Tunnels*	4	stuks
Sluizen	1	stuks

*Van drie tunnels heeft de gemeente het dagelijks beheer. Het eigendom ligt bij de Provincie Fryslân of Rijkswaterstaat

Het totale areaal kunstwerken vertegenwoordigt een geschatte vervangingswaarde van ongeveer € 55 mln.

Beheer

Het gewenste kwaliteitsniveau van kunstwerken e.a. is vastgelegd in het *beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018*. Binnen het begrote budget worden de kunstwerken / voorzieningen op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Areaal	Kwaliteitsniveaus beheer en onderhoud verharding per structurelement					
	Bedrijven - terreinen	Buitengebied	Centra	Groengebieden / Parken	Hoofdwegen	Woongebieden
Bruggen	n.v.t.	Basis	Basis	n.v.t.	Basis	Basis

(beweegbaar)						
Bruggen (vast)	n.v.t.	Laag	Basis	n.v.t.	Laag	Basis
Bruggen (hout)	n.v.t.	Laag	n.v.t.	Basis	Basis	Basis
Kademuren	n.v.t.	Basis	Basis	n.v.t.	n.v.t.	Basis
Oeverconstructies	n.v.t.	Basis	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Basis
Vaarrecreatieve voorzieningen	n.v.t.	Basis	Basis	n.v.t.	n.v.t.	Basis

Vastgelegde kwaliteit (CROW) in overeenstemming met het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018.

Groot onderhoud wordt gedekt vanuit de voorziening. Hier wordt jaarlijks € 257.000 aan gedoteerd. De totale uitgaven aan onderhoud bedragen in 2018 circa € 0,5 mln. Vervangingen worden separaat aangevraagd.

Toekomst

Voor kunstwerken is geen verwachte vervangingspiek. Tot en met 2025 betreft de theoretische vervanging circa €5 mln. Tot en met 2040 bedraagt dit circa €12 mln. Op dit moment is er nog geen sprake van kapitaalvernietiging aan vaste en houten bruggen. In 2018 wordt een vervangingsplan opgesteld voor het areaal kunstwerken.

Groen

Kerncijfers

Opsterland is een groene gemeente met een diversiteit aan openbaar groen. De grootste arealen zijn hieronder weergegeven.

Openbaar groen		
Omschrijving	Aantal	
Bomen	49.000	stuks
Bosplantsoen	900.000	m2
Sierbeplanting	75.000	m2
Hagen	9.500	m1
Grasveld	965.000	m2
Bermen/ruigte	1.893.000	m2
Watergangen/vijvers	590.000	m2

Parkmeubilair	800 stuks
---------------	-----------

Beheer

Het gewenste kwaliteitsniveau van het openbare groen is vastgelegd in het *Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2014-2018*. Om kapitaalvernietiging te minimaliseren is aanvullend in september 2017 de Notitie Kapitaalgoederen vastgesteld waarmee de ambitie is uitgesproken om meer arealen op een basis niveau te gaan onderhouden.

Binnen het begrote budget worden de arealen groen op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Beeldkwaliteit	Centra	Woongebied	Hoofdweg	Bedrijfs-terrein	Groengebieden / parken	Buitengebied	Begraafplaatsen
Bomen	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Bosplantsoen	Basis	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag	Basis
Sierbeplanting	Basis	Basis	Basis	Laag	Basis	Laag	Hoog
Hagen	n.v.t.	Basis	Basis	Basis	Laag	Laag	Hoog
Grasveld	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Hoog
Bermen	n.v.t.	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Kruidrijk gras	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag	n.v.t.	Basis
Watergangen/vijvers	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Parkmeubilair	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Hoog

Vastgelegde kwaliteit (CROW) in overeenstemming met de aanpassingen op het Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte 2014-2018 (15-10-2015) en de Notitie Kapitaalgoederen 2017.

In overeenstemming met het BKP is in 2018 € 1.829.000 beschikbaar voor onderhoud. Vanwege het minimaliseren van de kapitaalvernietiging wordt het jaarlijkse budget structureel opgehoogd met € 135.000 zodat er jaarlijks € 1.964.000 beschikbaar is. De werkzaamheden aan het openbaar groen worden deels uitgevoerd door eigen dienst en Caparis.

Toekomst

In het areaal bomen komt ziekte voor (o.a. essentaksterfte en kastanjabloedingsziekte), waardoor op korte termijn (<5jr) de veiligheid van deze bomen niet kan worden gewaarborgd. Deze bomen (circa 5% van het areaal) worden gekapt. Voor een deel hiervan wordt herplant gepleegd.

Gebouwen

Kerncijfers

De gemeente heeft 53 gebouwen in beheer en eigendom. Het gemeentelijk vastgoed heeft een herbouwwaarde van circa € 63 mln.

Gemeentelijk vastgoed	
Functieomschrijving	Aantal

Bedrijfsvoering	11
Maatschappelijk	14
Monumentaal	8
Voormalige scholen	5
Dorpshuizen	7
Overig	8
Totaal gebouwen	53

Beheer

Het grootste deel (90%) van de gebouwen wordt onderhouden op basis van de kwaliteit 'instandhouding'. Dit betekent dat aan de gebouwen werkzaamheden worden verricht om het gebouw te behouden in de staat waarin deze zich bevindt. Deze gebouwen voldoen wat betreft het onderhoud aan de gestelde bestekskwaliteit. De overige gebouwen (10%) zijn niet meer in gebruik of zullen binnenkort niet meer in gebruik zijn en worden verkocht of gesloopt. Aan deze gebouwen wordt het minimaal noodzakelijke onderhoud gepleegd.

Voor het planmatig onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar. Er is jaarlijks een dotatie van € 731.000 aan deze voorziening. Gemiddeld wordt er jaarlijks ongeveer € 1 mln. uitgegeven.

Toekomst

Onnodig vastgoed wordt afgestoten (sloop of verkoop). Voor het in stand houden van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar.

Openbare verlichting

Kerncijfers

In Opsterland staan circa 4.400 lantaarnpalen waarvan ongeveer 90% in beheer en eigendom van de gemeente zijn. De overige palen zijn in beheer en eigendom van de Provincie Fryslân, Rijkswaterstaat, woningcorporaties en VvE's. Het totale jaarlijkse energieverbruik van het gemeentelijke areaal is 537.000 kWh. De totale vervangingswaarde van de installatie bedraagt ongeveer € 6 mln.

Beheer

De beleidsuitgangspunten van de openbare verlichting staan vastgelegd in de notitie "Licht in de Duisternis" (2009). De masten worden onderhouden op CROW kwaliteitsniveau B (is overeenkomstig aan het 'basisniveau' zoals vastgelegd in het BKP).

Het begrote budget wordt gebruikt voor het onderhouden (in stand houden) van de huidige installatie. Voor vervanging wordt indien aan de orde een vervangingskrediet aangevraagd. In 2017 is gestart met het vervangen van circa 800 armaturen en 80 palen ten laste van het beschikbare krediet van circa € 400.000. Dit project wordt begin 2018 afgerond.

Toekomst

De installatie openbare verlichting is relatief jong. Op basis van de theoretische levensduur ontstaat na 2025 een vervangingspiek. Deze wordt met de komende vervangingsprojecten afgevlakt.

Financiering

Inleiding

Deze paragraaf gaat over de taken financiering, cashmanagement en renterisicobeheer. Deze taken hebben als doel de gemeente te voorzien in de behoefte aan vreemd vermogen tegen zo laag mogelijke kosten en te beschermen tegen ongewenste financiële risico's.

Beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille

In de financiële verordening heeft de raad het college bestuurlijk mandaat gegeven voor het uitoefenen van de financieringsfunctie. Het college zorgt daarbij voor:

1. Het aantrekken van voldoende financiële middelen en het uitzetten van tijdelijke overtollige gelden;
2. Het beheersen van de risico's verbonden aan de financieringsfunctie, zoals renterisico's, koersrisico's en kredietrisico's.
3. Het beperken van de kosten van leningen en het bereiken van voldoende rendement op uitzettingen.
4. Het beperken van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.

Kaderstellende documenten

Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (2017).

Beleidskader reserves en voorzieningen (2016).

Rentelasten, rentebaten, renteverdeling

De door de gemeente betaalde en ontvangen rente wordt per saldo verantwoord op Algemene dekkingsmiddelen.

Financieringsbehoefte

De financieringsbehoefte is vastgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Voor de in de komende jaren aflopende langlopende leningen wordt er van uit gegaan dat deze weer voor hetzelfde leningsbedrag worden aangetrokken tegen een geschat rentepercentage van 1%.

Renteverwachtingen 2018

Een belangrijke variabele bij de uitvoering van het financieringsbeleid is de toekomstige renteontwikkeling. De keuze tussen korte en lange looptijden wordt mede bepaald door de verwachte renteontwikkelingen. We verwachten in 2018 geen grote veranderingen in de rentestand. Daarnaast speelt de spreiding in de schuldportefeuille een grote rol.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet houdt in, dat maximaal 8,5% van de totale begroting met kort geld gefinancierd mag zijn. Voor 2018 is dit voor onze gemeente maximaal € 6,4 miljoen. Normaliter wordt getracht tot aan de kasgeldlimiet via kortlopende leningen te financieren omdat de rente voor kortlopende leningen lager is dan die van langlopende leningen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm houdt in, dat maximaal 20% van het totaal van de begroting aan een renteherziening onderhevig mag zijn. Dit betekent dat we maximaal over € 15,1 miljoen renterisico mogen lopen. Het totaal op de langlopende leningen af te lossen bedrag in 2018 bedraagt € 5 miljoen (exclusief leningen die betrekking hebben op de doorgeleende leningen aan woningbouwcorporaties). We voldoen aan de renterisiconorm.

Doorgeleende leningen

De saldi van de aan de woningbouwcorporaties doorgeleende leningen hebben volgende verloop:

saldo ultimo 2018 € 13,3 miljoen

saldo ultimo 2019 € 0,9 miljoen

saldo ultimo 2020 € 0,8 miljoen

saldo ultimo 2021 € 0,7 miljoen

Renterisicobeheer

Het renterisico is het volume aan uitstaande schuld, dat aan renteherziening onderhevig is. De wetgever heeft in de Wet financiering decentrale overheden (Fido) eisen gesteld aan het renterisico dat een gemeente in enig jaar mag lopen. Deze eisen komen tot uitdrukking in de kasgeldlimiet (voor leningen met een looptijd tot 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). Het college zorgt ervoor dat de gemeente verantwoord en goedkoop financiert binnen de gegeven normen.

Liquiditeiten

Ook in de toekomst zullen wij een beroep moeten blijven doen op de kapitaalmarkt. Aan de hand van de vastgestelde begroting 2018 wordt een meerjarige liquiditeitenplanning opgesteld. Op deze wijze is er sturing mogelijk op onze financieringsbehoefte en de daaraan verbonden kosten.

Bedrijfsvoering

De hoofdpunten van beleid worden beschreven in de programma's van de begroting. Het realiseren van die beleidsdoelen kan alleen met de inzet van diverse middelen als personele inzet, financiële middelen en administratie, communicatie, ICT, onderzoek, informatievoorziening en archivering, juridische adviezen, inkoop, huisvesting en andere ondersteunende faciliteiten. De inzet dient effectief, efficiënt en integer te zijn.

De bedrijfsvoering en de ontwikkeling daarvan hangt nauw samen met vraagstukken rondom sturing en control. Met de woorden: "zijn we in control" wordt bedoeld of de besturing van de ambtelijke organisatie beheerst wordt. Hoe lopen de processen en zijn ze efficiënt ingericht, worden de processen en de kosten beheerst en zijn (financiële) risico's benoemd, zijn risicobeheersmaatregelen tijdig getroffen, zijn de te behalen resultaten helder en smart geformuleerd, boeken we de resultaten die zijn afgesproken, wordt er op de juiste momenten verantwoording afgelegd? Deze zaken hebben permanent aandacht.

Bedrijfsvoering gaat daarnaast ook over innovatie: kunnen we de processen slimmer organiseren en kan het goedkoper en beter? De ontwikkelingsbijdragen van de communicatietechnologie spreken boekdelen. Neem als voorbeeld de ontwikkeling van app's op smartphones en tablets, ook in ons dagelijkse werk.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de ontwikkelingen die in de gemeentelijke bedrijfsvoering spelen. Vele ontwikkelingen zijn al ingezet en zullen in 2018 verder aandacht behoeven. Enkele accenten worden hierna toegelicht.

Kaderstellende documenten

Organisatieverordening (2017).

Inkoop en aanbestedingsbeleid 2016.

Normenkader rechtmatigheid (wordt jaarlijks door het college vastgesteld).

Bestuursovereenkomst OWO 2015

Gekanteld werken

De bestuurlijke visie “Romte en Ferskaat 2013” zet in op de kracht van de leefomgeving en de gemeenschap. Het laat zien, dat de rol van de gemeente voortdurend verandert. De gemeente moet inspelen op verschijnselen en veranderingen die zich voordoen in de samenleving. Dit betekent, dat de gemeente steeds minder alles zelf doet. Burgers en organisaties willen en krijgen meer verantwoordelijkheid. En waar dat kan, laat de gemeente het initiatief bij hen. De gemeente verbindt, mobiliseert, faciliteert en stimuleert maar weet ook wanneer zij kan loslaten. Daartoe zijn we als bestuur en medewerkers actief bezig om een omslag te maken van het traditionele overheidsdenken van controle en regelgeving naar meer vertrouwen en dereguleren. Minder beleid maken en kritisch kijken of het opstellen van regels echt nodig is om zo meer invulling te geven aan een “doe-democratie”. Met minder dichtgetimmerde plannen, meer ruimte voor de ideeën en de kracht van partners inspelen op actuele ontwikkelingen en kansen. Voor bestuur en organisatie betekent dit een nieuwe balans tussen grip en loslaten.

De maatschappelijke context waarin we leven en werken betekent voor bestuur en organisatie dat we moeten anticiperen op steeds wijzigende opgaven en omstandigheden en zich daaraan snel, intelligent en flexibel aanpassen. Daarbij passen begrippen als responsief, sensitief, vitaal en veerkrachtig. Het wordt zichtbaar door duidelijk te zijn in communicatie over onze rol, door meer maatwerk en betere dienstverlening die sterker gericht is op de omgeving en de samenwerking. De burgers moeten er beter van worden.

De gedachte achter 'kanteling van werken' is geen project of programma, maar meer één van houding, gedrag en omgangsvormen in de wijze waarop bestuur en organisatie tot resultaten willen komen in samenspraak met de gemeenschap als geheel, de dorpen, als met iedere inwoner, ondernemer etc.

Deze verandering vraagt het uiterste van kennis, deskundigheid, flexibiliteit en loyaliteit van de organisatie. Van medewerkers wordt verwacht dat zij dienstverlenend zijn richting de burger. Zij moeten vraaggericht maatwerk kunnen leveren, met respect voor wet- en regelgeving. Medewerkers moeten een groot inlevend-, meedenkend-, creatief probleemoplossend- en verbindend vermogen hebben en tegelijkertijd resultaatgericht zijn.

Organisatieontwikkeling, meer doen met minder middelen

Zoals uit het voorgaande kan worden geconcludeerd worden steeds zwaardere eisen gesteld aan de ambtelijke organisatie en aan de bedrijfsvoering. De organisatie moet als gevolg van doorgevoerde ombuigingen met minder financiële middelen meer realiseren. Het gemeentelijke takenpakket en de gewenste kwaliteit nemen elk jaar toe.

Aanjagers voor verhoging van efficiëntie en flexibiliteit om resultaten te boeken zijn onder meer projectmatig werken, digitalisering van de dienstverlening, maar ook samenwerking met andere gemeenten en ketenpartners. Dit vraagt continue aandacht.

Door nieuwe taken kan de formatie ook toenemen. Er zijn dus twee tegengestelde bewegingen.

Verloop fte's op hoofdlijnen	fte's
formatie begroting 2017	219
OWO Backoffice SD	-8
bezuiniging (taakstelling) personeel	-2
nieuwe taken	5
formatie begroting 2018	214

Per 1 juli 2017 is de OWO Backoffice Sociaal Domein in Ooststellingwerf gevormd. Hierdoor is de formatie van de gemeente Opsterland met 8 fte afgenomen. Hiertegenover staat 1/3 deel van de kosten van de OWO Backoffice Sociaal Domein.

Daarnaast is het gebiedsteam Sociaal Domein nog volop in ontwikkeling. Hierdoor zijn in deze begroting salariskosten opgenomen voor nieuwe functies binnen het gebiedsteam op het gebied van schuldhulpverlening (conform besluitvorming perspectiefbrief 2017), relatie- en contractbeheer, financieel adviseur, loketmedewerker, administratieve ondersteuning en praktijkondersteuning huisarts Jeugd. Hierbij kan verwezen worden naar de financiële toelichtingen op de programma's 0 (Bestuur en ondersteuning) en 6 (Sociaal Domein). Ook is er een nieuwe (verplichte) functionaris gegevensbescherming aangesteld. In totaal is de formatie voor de begroting 2018 als gevolg van nieuwe functies met 5 fte toegenomen.

Als gevolg van de taakstelling op personeel zijn per 1 januari 2018 2 fte bezuinigd. Onderstaande tabel geeft het verloop van de taakstelling op formatie weer:

<u>Taakstelling op formatie</u>	<u>2017</u>	2018	2019
	fte	fte	fte
totaal taakstellingen t/m 2014	14	14	14
taakstelling begroting 2015	7	9	10
totale taakstelling	21	23	24
invulling t/m 2016	21	21	21
beginstand 2017	0	2	3
invulling 2017		2	2
Openstaande taakstelling		0	1

Samenwerking in OWO-verband

Wat betreft de intergemeentelijke samenwerking zet de gemeente de ingezette koers voort. Dat betekent intensieve samenwerking met onze preferente partners Ooststellingwerf en Weststellingwerf. Op vier terreinen zijn gezamenlijke afdelingen OWO neergezet:

- Bedrijfsvoering (financiële administratie, personeels- en salarisadministratie, inkoop en aanbesteding, ICT, documentatie informatievoorziening en verzekeringen); gehuisvest te Wolvega.
- Belastingen en vastgoedinformatie; gehuisvest te Oosterwolde;
- Vergunningverlening, handhaving en toezicht; gehuisvest te Gorredijk.
- De gezamenlijke backoffice Werk, inkomen en zorg; gehuisvest te Oosterwolde.

Verdere fine tuning van de aansluiting van vele processen en kwaliteitsniveaus van de OWO-afdelingen met hun respectievelijke moederorganisaties zal in 2018 met kracht worden voortgezet.

De bovenstaande resultaten van deze samenwerking vloeien voort uit de afspraken uit de Bestuursovereenkomst 2015.

Hierin staat ook dat -waar mogelijk- samengewerkt op bestaande en nieuwe beleidsterreinen met als doel borging van kwaliteit, en met behoud van de bestuurlijke autonomie van de drie gemeenten. Voorbeelden zijn: sociaal domein, informatiebeveiliging, e-HRM-systemen.

De drie gemeenteraden ontwikkelen in 2018 een gezamenlijke visie op de gewenste verdere vormgeving van de OWO-samenwerking.

Professionalisering van de organisatie

Opleiden en coachen van medewerkers is essentieel in relatie tot de mogelijkheden van Strategische PersoneelsPlanning (SPP), met als doel om vastgestelde bestuurlijke ambities rond thema's als kanteling en samenwerking met de Mienskip mogelijk te maken. Willen we onze huidige medewerkers in kennis en kunde, én houding en gedrag beïnvloeden, dan zullen we hen daarbij moeten ondersteunen. Vandaar dat ook bij de Perspectiefbrief extra middelen voor het professionaliseren van de organisatie zijn gevraagd. Een investering in onze huidige medewerkers en om nieuwe capabele medewerkers aan te kunnen trekken. Dit om als organisatie beter toegerust te zijn en te kunnen voldoen aan bestuurlijke ambities, maatschappelijke ontwikkelingen en organisatiecondities. Zo wensen we een meer pro-actievere en gekantelde organisatie te zijn. Meer maatwerk, betere dienstverlening, sterker gericht op de omgeving en op samenwerking binnen netwerken. We zouden de organisatie sneller willen laten hervormen om adequaat en toegerust aan de slag te gaan waardoor medewerkers beter met elkaar kunnen samenwerken om maatschappelijke vraagstukken op te lossen in samenwerking met de Opsterlandse samenleving.

Daarnaast wordt onze organisatie geconfronteerd met vergrijzing respectievelijk ontgroening. Daarom willen we graag kansen voor de organisatie en jonge getalenteerde mensen creëren door onder andere trainees en meer stagiaires aan te nemen. Ook hiervoor zijn door uw raad extra middelen beschikbaar gesteld. Met de aanname van jonge getalenteerde medewerkers kan een bijdrage geleverd worden aan een meer evenwichtiger leeftijdsopbouw in de organisatie en wordt ook nog eens een maatschappelijke bijdrage geleverd aan de bestrijding van de jeugdwerkloosheid. Deze Opsterlandse aanpak wordt gewaardeerd door de vakbondsorganisaties, die tevens inzetten op verjonging van de organisatie.

We verwachten met bovenstaande professionaliseringsslag, dat de inwoners van Opsterland meer maatwerk en betere dienstverlening krijgen geleverd. Dit omdat de dienstverlening en producten of voorzieningen die worden verkregen zijn verkregen vanuit participatie en in samenwerking met burgers, bedrijven en samenleving.

Overige ontwikkelingen

Digitale dienstverlening

Het verder ontwikkelen van de interactieve mogelijkheden voor digitale dienstverlening en communicatie via de website en sociale media. De mogelijkheden van Mijnoverheid.nl worden verder benut. In 2018 wordt ook de persoonlijke internetpagina gerealiseerd, waarmee tweezijdige communicatie met (individuele) burgers gerealiseerd wordt.

Informatievoorziening

Het geleidelijk verbeteren van gemeentelijke doelstellingen door deze "smart" te formuleren en waardoor vanuit die nieuwe doelstellingen de begroting concreter kan worden en de controlerende functie van de gemeenteraad bij de Verantwoording kan worden vergemakkelijkt. Bijvoorbeeld m.b.v. www.waarstaatjegemeente.nl, en het streven is om de begroting 2018 beter digitaal 'doorklikbaar' te maken zodat gezochte informatie sneller toegankelijk is.

Informatiebeveiliging en privacybescherming

Met de toenemende digitalisering wordt binnen de gemeente een steeds grote hoeveelheid gegevens verwerkt en wordt de beveiliging van die gegevens steeds belangrijker. Uitval van computers en

communicatiesystemen, het in ongerede raken van gegevensbestanden of het door onbevoegden kennisnemen dan wel manipuleren van (persoons)gegevens kan ernstige gevolgen hebben voor de continuïteit van de bedrijfsvoering en het vertrouwen in de overheid.

Een belangrijke ontwikkeling is de inwerkingtreding op 25 mei 2018 van de nieuwe Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) als vervanging van de nationale wet bescherming persoonsgegevens (wbp). De AVG is strenger dan de wbp als het gaat om verwerkingen van persoonsgegevens. Organisaties worden verplicht te allen tijde inzicht te verschaffen in de verwerking van gegevens, de doelmatigheid hiervan, de grondslagen die worden gesteld en hierover moet de organisatie zich accountable verklaren.

Met het oog op informatiebeveiliging werkt de gemeente er aan om de implementatie van de maatregelen uit de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) vorm te geven. De implementatie van de BIG wordt opgepakt en uitgevoerd. Door het toenemende belang van informatiebeveiliging is in 2017 ENSIA als landelijke methodiek uitgerold om gemeenten horizontaal verantwoording af te laten leggen aan de gemeenteraad en verticaal aan ministeries en geeft meer inzicht in de stand van informatiebeveiliging.

Verzuim en welzijn van medewerkers

Het verzuimpercentage ligt onder het landelijk klassegemiddelde. Preventieve aanpak van verzuim is kostenbesparend omdat het inhuur voorkomt. Maar het draagt bovenal bij aan het welbevinden en productiviteit van medewerkers.

Duurzame en wendbare inzet (SPP) is een speerpunt van HRM-beleid. Eind 2016 heeft het welzijnsonderzoek plaatsgevonden. De geaccordeerde aanbevelingen worden in 2017 en 2018 geïmplementeerd.

Toezicht en controle op de gemeente

Doel paragraaf toezicht en controle

Door de invoering van de Wet revitalisering generiek toezicht en de daaruit voortvloeiende versterking van de controlerende taak van de raad, is het voor de overzichtelijkheid noodzakelijk om alle elementen van toezicht en controle uit de verschillende programma's te bundelen in deze paragraaf "Toezicht en controle op de gemeente". Het gaat dus om toezicht en controle op de gemeente. Dit ter onderscheiding van het toezicht en de handhaving die de gemeente zelf uitvoert op activiteiten van burgers, bedrijven en instellingen (wetshandhaving).

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de toezichtvormen en controles die in 2018 zullen plaatsvinden, te weten:

1. Accountantscontrole en rechtmatigheid.
2. Audits informatiebeveiliging.
3. Horizontale verantwoording college aan de raad.
4. Interbestuurlijk toezicht door de provincie.
5. Rekenkamercommissie.
6. Waarstaatjegemeente.nl.

Ad 1 Accountantscontrole en rechtmatigheid

De raad heeft een kaderstellende rol met betrekking tot de accountantscontrole. De uitgangspunten voor de accountantscontrole 2018 zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren. Deze zijn:

- De goedkeuringstolerantie is voor de jaarrekening 2017 vastgesteld op de wettelijke norm van 1% voor fouten en 3% voor onzekerheden.

- De rapporteringtolerantie is voor de jaarrekening 2017 vastgesteld op 0,5% voor fouten en 1,5% voor onzekerheden.

Voor de concretisering van het begrotingscriterium zijn de bepalingen in het *Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado)* en de uitwerking daarvan in de Kadernota rechtmatigheid van de Commissie BBV leidend.

Overige uitgangspunten zijn:

1. Budgetrecht raad

Indien bij de uitwerking van de door de raad vastgestelde plannen door het college blijkt dat het door de raad geautoriseerde bedrag onvoldoende is, zal het college in principe voor aanvullende budgettaire ruimte voorstellen doen aan de raad. Dit is niet nodig als er door het college dekking kan worden gevonden binnen het desbetreffende programma. Echter, indien de uitgaaf wel financieel binnen het programma past, maar inhoudelijk niet overeenkomt met de doelstellingen van de raad, dan moet het college dit ter besluitvorming voorleggen aan de raad. Mutaties worden elk jaar bij de Perspectiefbrief gemeld, waarbij het college een voorstel aan de raad overlegt tot het wijzigen van de lopende begroting.

2. Normenkader

Het normenkader bestaat uit alle wettelijke en gemeentelijke regelgeving, die van belang zijn voor de accountantscontrole op de rechtmatigheid. Het normenkader en het toetsingskader worden jaarlijks per 31 december door het college vastgesteld en ter kennis van de raad gebracht.

3. Controleplan

Het controleplan van de accountant voor 2018 (over het boekjaar 2017) zal met de auditcommissie worden afgestemd.

Met het vaststellen van de begroting worden ook de bovenvermelde uitgangspunten voor de accountantscontrole vastgesteld.

Ad 2 Audits informatiebeveiliging

Er zijn landelijk algemene eisen gesteld aan de organisatorische en fysieke beveiliging, aan ICT-beveiliging en er zijn ook specifieke wettelijke eisen m.b.t. de onderdelen: BRP, PUN, Suwinet, BAG, BGT en DigiD waarover de gemeente verantwoording dient af te leggen. Dit noemen we de 'verticale verantwoording'. De horizontale verantwoording richting gemeenteraad vormt hiervoor de basis. De normen van de BIG en de specifieke normen van de BRP, PUN, Suwinet, BAG, BGT en DigiD zijn opgenomen in de zelfevaluatievragenlijst.

Voor 2017 vindt de toetsing van de diverse wettelijke vereisten niet meer separaat plaats maar via een eenmalige uitvraag: ENSIA (Enkelvoudige normering, single information audit). Dit betekent dat maar één keer per jaar de zelfevaluatielijst ingevuld hoeft te worden. De informatie wordt gebruikt voor de horizontale verantwoording richting gemeenteraad en de diverse verticale verantwoordingslijnen richting departementen

ENSIA heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren door het toezicht te bundelen en aan te sluiten op de gemeentelijke Planning & Control-cyclus. Hierdoor heeft het gemeentebestuur meer overzicht over de stand van zaken van de informatieveiligheid en kan het beter sturen op de voortgang van de implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging gemeenten (BIG).

Ad 3 Horizontale verantwoording van college aan de gemeenteraad

Door de invoering van de Wet revitalisering generiek toezicht is de controlerende taak van de gemeenteraad versterkt. Dit komt tot uitdrukking door de volgende activiteiten:

- a. meer aandacht voor de uitvoering van de medebewindstaken in de jaarstukken en
- b. deelname aan het VNG-project Versterken horizontale verantwoording. Dit project richt zich op verantwoording via de website “waarstaatjegemeente.nl”.

Wat punt a betreft wordt in het jaarverslag in verschillende programma’s informatie verstrekt over de uitvoering van landelijke wetgeving. In de meeste gevallen wordt dit in tabellen aangegeven, waarbij de ontwikkeling van de laatste drie of vier jaren te vergelijken is. Substantiële financiële mutaties worden toegelicht in de programma’s bij de derde W (wat heeft het gekost).

Naast deze vorm van verantwoorden is over de uitvoering van de medebewindswetgeving meer informatie te vinden op de website “Waarstaatjegemeente.nl”.

Een nieuwe toevoeging aan de begroting zijn landelijke kengetallen, welke opgenomen zullen worden bij de betreffende programma’s in de begroting.

Ad 4 Interbestuurlijk toezicht door de provincie (verticaal toezicht)

Het interbestuurlijk toezicht (IBT) is de wettelijke toezichtstaak die een provincie heeft ten aanzien van de uitvoering van de medebewindstaken door gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen.

De provincie richt zich als toezichthouder op de volgens de provincie meest risicovolle thema’s binnen de beleidsterreinen waar het toezicht ophoudt. Dit zijn de volgende beleidsterreinen:

- Archief en informatiebeheer
- Huisvesting verblijfsgerechtigden
- Monumentenzorg
- Omgevingsrecht
- Ruimtelijke ordening

Ook houdt de provincie toezicht op de financiële positie van gemeenten.

Het toezicht gebeurt op basis van vertrouwen en eigen verantwoordelijkheid van de gemeenten. Als basis van het interbestuurlijk toezicht is een goede horizontale verantwoording (controle door gemeenteraad bij gemeenten) onmisbaar.

Het interbestuurlijk toezicht is gericht op de uitvoering van wettelijke medebewindstaken. Aan de hand van het stoplichtmodel wordt er een beoordeling gegeven. De uitkomst hiervan kan de kleur groen, oranje of rood zijn. Groen staat voor goed en oranje staat voor matig/risico.

Ingrijpen gebeurt alleen als wettelijk vastgelegde taken niet of niet juist worden uitgevoerd. Of als besluiten in strijd zijn met het algemeen belang of het recht. In deze gevallen is de uitkomst van de beoordeling de kleur rood en kan de provincie gebruik maken van de volgende instrumenten:

- Indeplaatsstelling bij taakverwaarlozing; bij taakverwaarlozing kan de provincie de taak overnemen.
- Schorsing en vernietiging; als er besluiten worden genomen die in strijd zijn met het recht of het algemeen belang, dan kan het besluit worden voorgedragen voor schorsing of vernietiging.

Informatie over de prestaties van onze gemeente staat op “Waarstaatjegemeente.nl”.

Ad 5 Rekenkamercommissie Opsterland

De rekenkamercommissie heeft als taak het onderzoeken van de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het door de gemeente vastgestelde beleid en de uitvoering van het beleid.

Voor 2018 zal een onderzoeksplan vastgesteld worden.

Ad 6 Waarstaatjegemeente.nl

Jaarlijks worden actuele gegevens aangeleverd voor de website “Waarstaatjegemeente.nl”. De website laat zien hoe onze gemeente er op verschillende beleidsterreinen voor staat. Daarbij kunnen vergelijkingen worden gemaakt met andere gemeenten. Het instrument “Waarstaatjegemeente.nl”, een product van het Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING), is voortdurend in ontwikkeling. Bijvoorbeeld door betere indicatoren uit te vinden en nieuwe beleidsvelden toe te voegen. Naast de genoemde toezichtinformatie is op “Waarstaatjegemeente.nl” ook tal van andere informatie over Opsterland beschikbaar.

Voorbeelden zijn: bevolkingsontwikkeling, woningmarkt, overlast en onveiligheid, verkeersveiligheid, waardering onroerende zaken, sociale zekerheid (uitkeringen), zorg en welzijn, onderwijs, duurzaamheid, lokale economie en de baten en lasten in de gemeentelijke begroting.

Verbonden partijen

Het doel van deze paragraaf

In de verschillende programma’s van de begroting worden maatschappelijke effecten beoogd die (mede) door externe organisaties worden verwezenlijkt. In een aantal daarvan heeft de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang. In deze paragraaf wordt daarvan een overzicht gegeven.

Definitie verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een *bestuurlijk* én een *financieel* belang heeft.

Van een *financieel belang* is sprake als:

- een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat;
- de gemeente voor bedragen aansprakelijk kan worden gesteld indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Van een *bestuurlijk belang* is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur hetzij door stemrecht. Dit betekent concreet dat er sprake is van een *bestuurlijk belang* als de burgemeester, een wethouder of een raadslid van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt of namens de gemeente stemt.

Visie op en de beleidsvoornemens betreffende verbonden partijen

De gemeente heeft met het oog op het beperken van regelgeving geen afzonderlijke Kadernota verbonden partijen vastgesteld. Visie en beleid op verbonden partijen zijn daarom terug te vinden in deze paragraaf van de begroting. De gemeente voert overheidstaken uit en wil doelen bereiken in de samenleving. Dit moet effectief en efficiënt. In een aantal gevallen kan de gemeente deze taken en doelen niet of moeilijk zelf uitvoeren en is er een noodzaak om met andere gemeenten, provincie of waterschap samen te werken. De gemeente Opsterland voert hierbij een terughoudend beleid. Verbonden partijen worden alleen aangegaan als dit door de wet verplicht wordt gesteld of als er een ondubbelzinnig gemeentelijk belang is, gerelateerd aan grensoverschrijdende belangen en/of de kwaliteit en efficiëntie van de uitvoering van de taken.

Bij deelname aan een verbonden partij moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

1. De op te richten verbonden partij moet bij uitstek het instrument zijn om het gemeentelijke doel te realiseren.

2. Er moet een gedegen afweging plaatsvinden met betrekking tot de vorm van de verbonden partij (praktisch en beperken van bestuurlijke drukte).
3. De verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden moet helder en duaal omschreven worden.
4. Bij het aangaan van verbonden partijen moet volstrekte duidelijkheid bestaan over zaken als werkwijze, zeggenschapsverhoudingen, winst- en risicoverdeling en te leveren (toetsbare) prestaties.
5. Er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over de inzichtelijkheid en beheersbaarheid van (financiële) risico's.
6. Er moeten voldoende waarborgen in de regeling worden opgenomen voor democratische legitimatie (bij overdracht raadsbevoegdheden) en voor controle en beïnvloeding door o.a. inzichtelijke en transparante begrotingen en verantwoordingen, het verstrekken van relevante en adequate informatie (nieuwsbrieven en tussenrapportages) en door controlemechanismen als financiële adviescommissies en rekenkameronderzoek.

Kaderstellende documenten

De diverse gemeenschappelijke regelingen en daaraan ten grondslag liggende collegebesluiten en raadsbesluiten.

Overzicht verbonden partijen

Lijst verbonden partijen

- Gemeenschappelijke regelingen:
 - Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden
 - Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grou
 - Sociale werkvoorziening Fryslân te Drachten
 - Recreatieschap De Marrekrite te Leeuwarden
 - Hûs en Hiem, welstandsadvisering en monumentenzorg in Fryslân te Leeuwarden
 - Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten te Drachten
- Vennootschappen:
 - Caparis NV te Drachten
 - NV Afvalsturing Fryslân
 - NV Fryslân Miljeu
 - NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag
 - BV Publiek Belang Elektriciteitsproductie te Den Bosch
 - CBL Vennootschap BV Den Bosch
 - CSV Amsterdam BV Den Bosch

Informatie per verbonden partij:

Naam en vestigingsplaats	GR Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden.
--------------------------	--

Te behartigen openbaar belang.	De gemeenschappelijke belangen van de Friese gemeenten op de terreinen van publieke gezondheidszorg, brandweezorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing, het bevorderen van de multidisciplinaire samenwerking en de coördinatie in de uitvoering van de rampenbestrijding en crisisbeheersing, het in standhouden en beheren van een gemeenschappelijke meldkamer en tot slot het zijn van een platform voor samenwerking voor aan hulpverlening gelieerde diensten, partners, dan wel organisaties en andere openbare lichamen.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft.	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	3,70 %
Het eigen vermogen.	Eigen vermogen per 01-01-2016 € 2.116.031. Eigen vermogen per 31-12-2016 € 2.343.541.
Het vreemd vermogen.	Vreemd vermogen per 01-01-2016: € 54.818.121 Vreemd vermogen per 31-12-2016: € 56.132.541.
Het resultaat.	2016: -/- € 166.000.
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente.	Algemene bijdrage: € nihil Betaling voor verrichte diensten in 2015: € 2.187.481
De risico's die de gemeente loopt.	De risico's zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten. De Veiligheidsregio Fryslân is nog volop in ontwikkeling om de bedrijfsvoering verder op orde te brengen. De veiligheidsregio heeft daarnaast te kampen met de invoering en overname van wettelijke taken met de implementatie en uitvoering van de regionalisering van de brandweezorg. Dit vergroot de druk op de bedrijfsvoering.
Programma waaronder deze verbonden partij valt.	Programma's 1 Veiligheid; 4 Onderwijs; 6 Sociaal domein; 7 Volksgezondheid en milieu.

Naam en vestigingsplaats	GR Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grou.
Te behartigen openbaar belang.	Het behartigen van de belangen van de 24 deelnemende Friese gemeenten, de provincie en het waterschap bij de uitvoering van taken en bevoegdheden op het gebied van het milieu- en omgevingsrecht in ruime zin in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in het bijzonder, alsmede taken en bevoegdheden op het terrein van vergunningverlening, toezicht en handhaving op grond van de in artikel 5.1 van de Wabo genoemde wetten.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft.	Er zijn geen veranderingen geweest.

Zeggenschap	Het aantal stemmen is afhankelijk van de financiële bijdragen van de deelnemers en wordt jaarlijks vastgesteld. Opsterland heeft op dit moment 1 stem van de 75 (1,33%). Een wijziging van de stemverhoudingen is aanstaande.
Het eigen vermogen.	Eigen vermogen per 01-01-2016: € 1.159.785 Eigen vermogen per 31-12-2016: € 430.704
Het vreemd vermogen.	Vreemd vermogen per 01-01-2016: € 2.432.326 Vreemd vermogen per 31-12-2016: € 2.139.749
Het resultaat.	2016: -/- € 410.903
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente.	Bijdrage 2017: €145.805.
Risico's die de gemeente loopt.	Er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten. De FUMO vult een organisatie in op basis van uitgangspunten en een bedrijfsplan uit 2012. Intussen is gebleken dat die uitgangspunten niet meer actueel zijn. Dit verhoogt het risico van financiële tekorten in de aanloopfase. Diverse gemeenten, waaronder de OWO-gemeenten, hebben in een zienswijze aan de bel getrokken en dringend gevraagd om een uiterst sober en zuinig opereren.
Programma waaronder deze verbonden partij valt.	Programma's 7 Volksgezondheid en milieu; 8 Bouwen, wonen en gronden

Naam en vestigingsplaats	GR Sociale werkvoorziening Fryslân te Drachten.
Te behartigen openbaar belang.	Het uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en de uit deze wet voortvloeiende wettelijke voorschriften voor de 8 deelnemende gemeenten. Het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling heeft de uitvoering van deze taak "uitbesteed" aan Caparis NV ("Caparis").
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft.	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	12,50 %
Het eigen vermogen.	Eigen vermogen per 01-01-2016: € 690.000 Eigen vermogen per 31-12-2016: € 697.000
Het vreemd vermogen.	Vreemd vermogen per 01-01-2016: € 4.361.000 Vreemd vermogen per 31-12-2016: € 3.998.000

Het resultaat.	Niet van toepassing (zie Verbonden partij Caparis).
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente.	Algemene bijdrage: € 4.235 (begroting 2017 voor 145 formatieplaatsen in zogenoemde SE's (standaard eenheden van 36 uur). Betaling voor verrichte diensten in 2016: € nihil
Risico's die de gemeente loopt.	Gemeenten ontvangen van het Rijk een bijdrage in de kosten van de sociale werkvoorziening. Deze bijdrage is m.i.v. 2015 jaarlijks verder door het Rijk naar beneden bijgesteld. Omdat de rijksbijdrage op dit moment al onvoldoende is om de werkelijke kosten (loonkosten) te dekken, zal het tekort de komende jaren verder toenemen. Dit zogenoemde "subsidietekort" moet door de gemeenten zelf worden gedragen. De GR treedt op als financier voor Caparis. Voor de leningen van de GR aan Caparis zijn door Caparis zekerheden gesteld in de vorm van hypotheek- en pandrecht. Het risico voor de GR bestaat daarin, dat Caparis in staat moet zijn om aan de vereiste aflossingsverplichtingen te kunnen voldoen en dat bij ingebrekestelling de waarde van de verkregen zekerheden niet toereikend is voor het aflossen van de financiering. Er is dus een risico dat de deelnemers bij eventuele tekorten moeten bijspringen (zie Verbonden partij Caparis).
Programma waaronder deze verbonden partij valt.	Programma 6 Sociaal domein.

Naam en vestigingsplaats	GR Recreatieschap De Marrekrite te Leeuwarden.
Te behartigen openbaar belang.	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van 19 deelnemende Friese gemeenten (excl. Ooststellingwerf en de vier eilanden) en de provincie Friesland op het gebied van een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de watersport en van andere vormen van recreatie op en aan het water, met inachtneming van de belangen van natuur en landschap. In de praktijk wordt gezorgd voor de bevaarbaarheid van waterwegen (baggeren), beheer en onderhoud aanlegsteigers en andere voorzieningen, vuilnisophaal in watersportgebieden en een uniforme regeling brugbediening.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft.	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	4,55 %
Het eigen vermogen.	Eigen vermogen per 01-01-2016: € 4.196.647. Eigen vermogen per 31-12-2016: € 4.410.207.
Het vreemd vermogen.	Vreemd vermogen per 01-01-2016: € 729.904. Vreemd vermogen per 31-12-2016: € 635.465.
Het resultaat.	2016: -/- € 214.560.
De geraamde financiële bijdrage	Bijdrage in 2016: € 17.794 Bijdrage waterrecreatie: € 12.671 (begroting 2017).

van de gemeente.	Bijdrage landrecreatie: € 3.372 (begroting 2017). Bijdrage baggerfonds: € 1.444 (begroting 2017). Bijdrage onderhoud Fietsen en wandel 2017: € 1.947 (begroting 2017) De bijdragen zijn niet geïndexeerd.
Risico's die de gemeente loopt.	De risico's zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat de deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.
Programma waaronder deze verbonden partij valt.	Programma 5 Sport, cultuur en recreatie.

Naam en vestigingsplaats	GR Hûs en Hiem, welstandsadviesing en monumentenzorg in Friesland te Leeuwarden.
Te behartigen openbaar belang.	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de bouwkundige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân. In de praktijk betekent dit geven van welstandsadviezen over bouwplannen en het adviseren over algemene welstandsvraagstukken.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft.	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	3,85 %
Het eigen vermogen.	Eigen vermogen per 01-01-2016: € 139.928. Eigen vermogen per 31-12-2016: € 173.097.
Het vreemd vermogen.	Vreemd vermogen per 01-01-2016: € 66.497. Vreemd vermogen per 31-12-2016: € 96.307.
Het resultaat.	2016: -/- € 18.022.
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente.	Voor de dienstverlening door Hûs en Hiem is de gemeente een vergoeding verschuldigd die via de gemeentelijke leges wordt doorberekend aan de vergunning aanvragers. Er is dus geen vaste gemeentelijke bijdrage. Lasten in 2016: € 49.457.
Risico's die de gemeente loopt.	De risico's zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.
Programma waaronder deze verbonden partij valt.	Programma 8 Bouwen, wonen en gronden.

Naam en vestigingsplaats	GR Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten te Drachten.
--------------------------	--

Te behartigen openbaar belang.	Het te behartigen belang is het ontwikkelen en exploiteren van het bedrijvenpark Drachten en het verzorgen van een optimale afstemming van alle hiermee samenhangende aspecten en bevoegdheden van de beide deelnemers, de gemeente Smallingerland en Opsterland.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft.	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	50 %
Het eigen vermogen.	Eigen vermogen per 01-01-2016: niet van toepassing. Eigen vermogen per 31-12-2016: niet van toepassing.
Het vreemd vermogen.	Vreemd vermogen per 01-01-2016: € 13.470.000. Vreemd vermogen per 31-12-2016: € 12.411.000.
Het resultaat.	€ nihil.
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente.	Algemene bijdrage: niet van toepassing. Betaling voor verrichte diensten in 2015: niet van toepassing.
Risico's die de gemeente loopt.	De prognoses van de resultaten zijn gebaseerd op aannames (restant looptijd, tempo van verkopen, fasering woonrijp maken). De verwachtingen, waar de resultaten op zijn gebaseerd zijn zo goed mogelijk onderbouwd. Echter hoe langer de looptijd (in dit geval tot 2030) van de exploitatie, hoe minder betrouwbaar de prognoses en dus ook het berekende resultaat zijn. Beide gemeenten zijn op basis van de afgesproken verdeelsleutel aansprakelijk voor eventuele verliezen. Al gerealiseerde winsten worden binnen de exploitatie gehouden ter dekking van eventuele risico's. De gemeente Smallingerland heeft in de jaren 2012-2013 2,6 miljoen als gevolg van een voorzienbaar tekort. Daarmee gaan we er op basis van de huidige verwachtingen vanuit dat er sprake is van een minimaal kostendekkende exploitatie.
Programma waaronder deze verbonden partij valt.	Programma 2 Verkeer en vervoer.

Naam en vestigingsplaats	Caparis NV te Drachten.
Te behartigen openbaar belang.	Het in opdracht van de Sociale werkvoorziening Fryslân uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en de uit deze wet voortvloeiende wettelijke voorschriften voor de deelnemende gemeenten. Bij Caparis NV kunnen mensen die in aanmerking komen voor een WSW-dienstverband te werk gesteld worden. Voor een deel van de WSW-ers is het niet haalbaar om bij een private of publieke organisatie te werken. Voor dat deel van de populatie is door de 8 gemeenten van de gemeenschappelijke regeling Sociale werkvoorziening Fryslân in 2001 de Caparis NV opgericht.

Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft.	De wetgeving is per 1 januari 2015 veranderd. Dit heeft gevolgen voor de uitvoering van de wetgeving door Caparis NV.
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 3.465 aandelen (7,77%).
Het eigen vermogen.	Eigen vermogen per 01-01-2015 € 5.668.000. Eigen vermogen per 31-12-2015 € 10.131.000.
Het vreemd vermogen.	Vreemd vermogen per 01-01-2015: € 14.983.000. Vreemd vermogen per 31-12-2015: € 13.210.000.
Het resultaat.	2015: € 4.463.000.
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente.	Algemene bijdrage: € nihil. Betaling voor verrichte diensten in 2015: € 641.000.
Risico's die de gemeente loopt.	Risico's op korte termijn ontstaan door tegenvallende bedrijfsresultaten. Als gevolg van de economische crisis stagneerde een aantal jaren het binnenhalen van werk tegen een goed tarief. De bedrijfsresultaten over 2012 waren voor het eerst weer positief. Hoe langer de periode duurt waarin het onduidelijk is wat in de toekomst van Caparis NV verwacht wordt door de 8 gemeenten die in GR-verband als opdrachtgever fungeren, des te lastiger het voor Caparis NV is en wordt om een financieel gezonde bedrijfsvoering te realiseren. Door de aanhoudende onduidelijkheid bestaat het risico dat er opnieuw exploitatietekorten ontstaan. Bij een faillissement valt het aandelenkapitaal van € 3.465 weg en moeten kosten worden gemaakt om de uitvoering van de wetgeving op andere wijze te continueren.
Programma waaronder deze verbonden partij valt.	Programma's 5 Sport, cultuur en recreatie; 6 Sociaal domein; 7 Volksgezondheid en milieu.

Naam en vestigingsplaats	NV Afvalsturing Fryslân (AF) en NV Fryslân Miljeu (FM) (beide Omrin) te Leeuwarden.
Te behartigen openbaar belang.	Het te behartigen openbaar belang is het voor de aandeelhoudende Friese gemeenten inzameling en verwerking van afval. De NV Afvalsturing zorgt voor de afvalverwerking. De NV Fryslân Miljeu voor de inzameling. Omrin is de handelsnaam van beide NV's.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft.	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 120 aandelen in de NV Afvalsturing (4,00 %) en 11.381 in de NV Fryslân Miljeu (8,10%).
Het eigen vermogen.	Eigen vermogen per 01-01-2016: € 43.108.000 (AF) en € 6.970.000 (FM). Eigen vermogen per 31-12-2016: € 44.721.000 (AF) en € 7.412.000 (FM).

Het vreemd vermogen.	Vreemd vermogen per 01-01-2016: € 183.242.000 (AF) en €18.606.000 (FM). Vreemd vermogen per 31-12-2016: €168.058.000 (AF) en € 19.367.000 (FM).
Het resultaat.	2016: € 1.330.000 (AF) en € 1.116.000 (FM).
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente.	Algemene bijdrage: € nihil. Betaling voor verrichte diensten in 2016: € 2.948.858 (AF en FM).
Risico's die de gemeente loopt.	De Restafvalstoffen Energie Centrale (REC) is in 2011 in gebruik genomen. Het niet volledig benutten van de capaciteit van de REC vormt op de langere termijn een risico voor de resultaten van de onderneming. Tot op heden heeft de REC bijgedragen aan lagere verwerkingskosten met als resultaat een lager tarief voor afvalstoffenheffing voor de inwoners. Voor de toekomst is dit dus niet zeker. Bij een faillissement valt het aandelenkapitaal van € 54.454 (Afvalsturing) en € 75.119 (Fryslân Miljeu) weg en moeten kosten worden gemaakt om de uitvoering op andere wijze te continueren.
Programma waaronder deze verbonden partij valt.	Programma's 2 Verkeer en vervoer; 7 Volksgezondheid en milieu.

Naam en vestigingsplaats	NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag.
Te behartigen openbaar belang.	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft.	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 66.651 aandelen (0,12 %) op 31-12-2015.
Het eigen vermogen.	Eigen vermogen per 01-01-2016 € 4.163 miljoen. Eigen vermogen per 31-12-2016 € 4.468 miljoen.
Het vreemd vermogen.	Vreemd vermogen per 01-01-2016: € 145.328 miljoen. Vreemd vermogen per 31-12-2016: € 149.514 miljoen. Achtergestelde schulden per 01-01-2016: 31 miljoen. Achtergestelde schulden per 31-12-2016: 31 miljoen.
Het resultaat.	Netto winst 2016: € 369 miljoen (2015: € 226 miljoen).
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente.	Algemene bijdrage: niet van toepassing. De gemeente ontvangt jaarlijks een dividend. Over 2015 was dit: € 109.308. Betaling voor verrichte diensten: niet van toepassing.
Risico's die de	De BNG is een solide bank in handen van overheden met een beperkt statutair

gemeente loopt.	werkterrein. Dit biedt financiers vertrouwen. De bank heeft een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen scherpe prijzen. Bij een faillissement valt het geplaatst/gestort aandelenkapitaal van € 151.225 weg en moeten kosten worden gemaakt om de uitvoering op andere wijze te continueren.
Programma waaronder deze verbonden partij valt.	Programma 0 Bestuur en ondersteuning.

Naam en vestigingsplaats	BV Publiek Belang Elektriciteitsproductie te Den Bosch.
Te behartigen openbaar belang.	
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft.	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 34.746 aandelen in de PBE (0,02 %).
Het eigen vermogen.	Eigen vermogen per 01-01-2016 € 1,58 mln. Eigen vermogen per 31-12-2016 € 1.64 mln.
Het vreemd vermogen.	Vreemd vermogen per 01-01-2016: € 118.063 Vreemd vermogen per 31-12-2016: € 50.833.
Het resultaat.	Er is in 2015 een winst behaald van € 58.949. Dit bedrag is toegevoegd aan de algemene reserve van de BV.
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente.	Algemene bijdrage: niet van toepassing. Betaling voor verrichte diensten: niet van toepassing.
Risico's die de gemeente loopt.	De boekwaarde van de aandelen is verwaarloosbaar, namelijk € 1,-. Het risico is nihil.
Programma waaronder deze verbonden partij valt.	Programma 0 Bestuur en ondersteuning.

Naam en vestigingsplaats	CBL Vennootschap BV en CSV Amsterdam BV beide te Den Bosch..
--------------------------	--

Te behartigen openbaar belang.	Deze twee BV's zijn van tijdelijke aard en handelen reserveringen voor risico's en verstrekte leningen aan derden van het voormalige Essent af.
Veranderingen in het belang dat de gemeente heeft.	Er zijn geen veranderingen geweest.
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 464 aandelen in elke BV (0,02 %).
Het eigen vermogen.	Eigen vermogen CBL per 01-01-2016: \$ 9,46 mln. Eigen vermogen CBL per 31-12-2016: \$ 827.130 mln. Eigen vermogen CSV per 01-01-2016: -/- € 42.078. Eigen vermogen CSV per 31-12-2016: € 3.209.046
Het vreemd vermogen.	Vreemd vermogen CBL per 01-01-2016: \$ 445.265. Vreemd vermogen CBL per 31-12-2016: \$ 156.076. Vreemd vermogen CSV per 01-01-2016: € 50.162 Vreemd vermogen CSV per 31-12-2016: € 170.799
Het resultaat.	Resultaat 2016 CBL: \$ 156.456 verlies.. Resultaat 2016 CSV: € 3.251.124 winst. De resultaten zijn ten laste van of onttrokken aan de algemene reserves van de BV's.
De geraamde financiële bijdrage van de gemeente.	Algemene bijdrage: niet van toepassing. Betaling voor verrichte diensten: niet van toepassing.
Risico's die de gemeente loopt.	De boekwaarde van de aandelen is verwaarloosbaar, namelijk in elke BV € 5. Het risico is nihil.
Programma waaronder deze verbonden partij valt.	Programma 0 Bestuur en ondersteuning.

Grondbeleid

Uitgangspunten

De hoofdlijnen van het grondbeleid zijn vastgelegd in de nota grondbeleid. Het grondbeleid heeft voornamelijk invloed op en samenhang met de realisatie van het programma wonen en werken. Daarnaast heeft het grondbeleid een grote invloed op de vermogenspositie van de gemeente. De incidentele baten en lasten die voortvloeien uit de bouwgrondexploitatie maar ook de daarmee samenhangende financiële risico's zijn van invloed op algemene financiële positie van de gemeente.

In de nota grondbeleid is vastgesteld dat de keuze voor het voeren van een actief of faciliterend grondbeleid bij het ontwikkelen van nieuwe locatieplannen jaarlijks gedaan wordt in deze paragraaf grondbeleid van de begroting. Evenals in voorgaande jaren zal in 2018 een (terughoudend en voorzichtig) actief grondbeleid gevoerd worden, omdat de gemeente de regie wil blijven voeren over de ontwikkelingen in de woningbouw en de openbare ruimte. In nagenoeg alle dorpen zijn op dit moment gronden in eigendom voor woningbouw. De ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvestigingen concentreren zich

in de dorpen Gorredijk en Wijnjewoude. Het bedrijventerrein Drachten-Azeven valt onder de gemeenschappelijke regeling en valt dus buiten het kader van deze paragraaf.

In financieel opzicht wordt een voorzichtige koers gevaren:

- de voorraad grond die niet in exploitatie is genomen wordt gewaardeerd tegen de boekwaarde per 1 januari 2017;
- exploitaties worden financieel behoudend opgezet. Bouwrijp maken gebeurt pas nadat verkopen van kavels binnen een plan substantieel zijn overeengekomen.
- winstbepaling en winstneming vindt plaats volgens de geldende verslaggevingsvoorschriften (BBV).
- de algemene reserve geeft dekking aan de risico's.

Kaderstellende documenten

Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (2017).
Nota grondbeleid.

Ontwikkelingen grondbedrijf

1. Economische situatie en meerjarenperspectief

In 2018 en de daaropvolgende jaren zal de totale resultaatprognose zich stabiliseren ten opzichte van de prognose in de begroting van 2017. Door de aantrekkende woningmarkt is er een lichte toename van de vraag naar (koop-)woningen. In de begroting van 2018 en in het meerjarenperspectief 2019-2021 zijn de verkopen behoedzaam geraamd.

2. Bouwgrond in exploitatie (BIE)

Er zijn, verspreid over de verschillende dorpen, tien bouwgrondcomplexen in exploitatie (BIE) bestaande uit woningbouwlocaties en het bedrijventerrein Gorredijk industrie (Overtoom en Tolbaas). De boekwaarde was per 31 december 2016 circa € 3,5 miljoen inclusief de gevormde voorzieningen voor de complexen Gorredijk industrie en Tijnje Riperwâlden (totaal circa € 0,6 miljoen).

Prognose van het meerjarige resultaat

Het verwachte exploitatieresultaat voor de BIE is € 4,0 miljoen (voordelig) en is gebaseerd op recente verkoopprognoses. In de tijd uitgezet zullen de resultaten naar verwachting als volgt worden gerealiseerd:

Verwachte exploitatieresultaten in miljoenen euro's	
in het begrotingsjaar 2018	0,8
in de jaren 2019 t/m 2021	2,6
in de jaren ná 2021	0,6
Totaal	4,0

3. Belangrijke ontwikkelingen/wijzigingen in de prognose van het resultaat

Het verwachte resultaat vanaf 2018 in de Bouwgronden In Exploitatie (BIE) is in totaal € 0,4 miljoen lager dan in de begroting van 2017. De daling van de resultaatprognose wordt veroorzaakt door lagere verwachte verkoopopbrengsten in de meerjarige prognose en door de begrote winstnemingen in 2017.

4. Algemene risico's in de grondexploitatie

Het nemen van risico's is inherent aan de bedrijfsvoering van grondexploitaties. De volgende risico's zijn van belang:

- conjunctuur- en renterisico's, waardoor de vraag naar bouwgrond kan afnemen en renteverliezen kunnen ontstaan;
- verandering in woon- en werkvoorkeuren en behoeftes, tussen het tijdstip van het tot stand komen van het plan en het moment van aanbieden van de bouwgrond, waardoor het product niet meer aansluit op de vraag;
- het niet tijdig kunnen verwerven van gronden en het stijgen van aankooprijzen;
- milieurisico's;
- planschadeclaims;
- hogere prijsstijgingen en lagere opbrengststijgingen dan voorzien in exploitatieberekeningen;
- archeologische risico's;
- het niet kunnen krijgen van voldoende woningbouwcontingenten.

Zoveel mogelijk wordt getracht om deze risico's te ondervangen door middel van het doen van marktonderzoeken, te zorgen voor flexibiliteit, vroegtijdige verwerving, etc. in de planontwikkeling. Daarnaast wordt de ontwikkeling van de in exploitatie zijnde complexen ten opzichte van de door de gemeenteraad vastgestelde kostprijsberekeningen jaarlijks beoordeeld. Desondanks blijven er risico's daarom is het noodzakelijk middelen beschikbaar te hebben voor financiële tegenvallers. Overigens kunnen zich ook meevallers voordoen met betrekking tot bovenstaande aspecten.

5. Actuele risico's in de bouwgrondexploitatie

In de lopende grondexploitaties is altijd het risico aanwezig dat toekomstige gebiedsontwikkelingen minder winstpotentie zullen hebben dan verwacht, bijvoorbeeld doordat de boekwaarden te hoog opgelopen zijn door alle gecumuleerde kosten of door tegenvallende verkopen.

Verwachte totaalresultaten lopende complexen			
(bedragen x € 1.000)	voordelig	nadelig	looptijd
Woningbouwlocaties:			
Frieschepalen - De Skâns	9	-	2020
Gorredijk - Loevestein fase 4 - west	38	-	2020
Hemrik - Fabryksleane	294	-	2019
Lippenhuizen - De Wiken	620	-	2018
Terwispel - Kolderveen	37	-	2019
Tijnje - Ripervâlden		50	2019
Ureterp - Noord	429	-	2020
Ureterp - De Hege Kamp	3.029	-	2026
Wijnjewoude - Zuidwest	150	-	2019
Totaal woningbouw	4.606	50	
Bedrijventerreinen:			
Gorredijk - Industrie	-	530	2027

Totaal bedrijventerreinen	-	530	
Totaal	4.606	579	
Saldo resultaatprognose	4.027		

Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten met toelichting

Toelichting

De begrote baten en lasten zijn als volgt over de diverse programma's verdeeld:

(de financiële analyses zijn opgenomen in de beleidsbegroting)

Totaaloverzicht baten en lasten

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	75.039	73.048	70.053	70.704
Baten	75.179	73.481	70.795	72.434
Saldo van baten en lasten	140	433	742	1.729
Stortingen en onttrekkingen				
Stortingen	338	368	405	435
Onttrekkingen	501	279	416	322
Mutaties reserves	163	-89	11	-113
Resultaat	303	344	753	1.616

Programma 0

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	14.716	14.505	13.741	13.586
Baten	53.036	52.861	52.176	52.108
Saldo van baten en lasten	38.320	38.356	38.435	38.522
Stortingen en onttrekkingen				
Resultaat	38.320	38.356	38.435	38.522

Programma 1

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	2.001	2.017	2.034	2.053
Baten	46	46	46	46
Saldo van baten en lasten	-1.955	-1.972	-1.988	-2.007
Stortingen en onttrekkingen				
Resultaat	-1.955	-1.972	-1.988	-2.007

Programma 2

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	2.824	2.717	2.774	2.836
Baten	92	92	92	92
Saldo van baten en lasten	-2.731	-2.624	-2.681	-2.744
Stortingen en onttrekkingen				
Stortingen	248	248	248	248
Onttrekkingen	200	0	63	0
Mutaties reserves	-48	-248	-185	-248
Resultaat	-2.779	-2.872	-2.866	-2.991

Programma 3

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	443	1.025	536	624
Baten	149	868	379	482
Saldo van baten en lasten	-294	-157	-157	-142
Stortingen en onttrekkingen				
Stortingen	0	0	0	0
Onttrekkingen	40	15	15	0
Mutaties reserves	40	15	15	0
Resultaat	-254	-142	-142	-142

Programma 4

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	3.034	3.035	3.313	3.313
Baten	213	213	213	213
Saldo van baten en lasten	-2.821	-2.822	-3.100	-3.100
Stortingen en onttrekkingen				
Stortingen	60	90	127	157
Onttrekkingen	251	254	329	318
Mutaties reserves	191	163	202	161
Resultaat	-2.630	-2.658	-2.899	-2.940

Programma 5

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	5.883	5.817	5.802	5.797
Baten	111	111	129	129
Saldo van baten en lasten	-5.772	-5.706	-5.673	-5.668
Stortingen en onttrekkingen				
Resultaat	-5.772	-5.706	-5.673	-5.668

Programma 6

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	34.112	33.927	33.702	33.720
Baten	10.532	10.604	10.670	10.812
Saldo van baten en lasten	-23.580	-23.323	-23.032	-22.908
Stortingen en onttrekkingen				
Stortingen	30	30	30	30
Mutaties reserves	-30	-30	-30	-30
Resultaat	-23.610	-23.353	-23.062	-22.938

Programma 7

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	6.713	6.748	6.754	6.768
Baten	6.069	6.069	6.069	6.069
Saldo van baten en lasten	-644	-679	-685	-699
Stortingen en onttrekkingen				
Resultaat	-644	-679	-685	-699

Programma 8

Bedragen x1000

Exploitatie	Ontwerpbegroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Lasten	5.313	3.258	1.396	2.007
Baten	4.931	2.617	1.020	2.481
Saldo van baten en lasten	-383	-641	-376	474
Stortingen en onttrekkingen				
Onttrekkingen	10	10	10	4
Mutaties reserves	10	10	10	4
Resultaat	-373	-631	-366	478

Gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd

De ramingen zijn gebaseerd op bestaand beleid. Bedragen (zowel de baten als lasten) zijn niet meerjarig geïndexeerd. De baten met betrekking tot belastingen en heffingen zijn voor 2018, waar mogelijk geïndexeerd met het percentage BBP (bruto binnenland product) van 1,4%. Bij het bepalen van de loonkosten is rekening gehouden met (verwachte) cao afspraken.

Overzicht geraamde incidentele baten en lasten

Lijst incidentele baten en lasten per programma						
Programma	2018	2019	2020	2021	2022	
Incidentele baten:						
8	grondexploitatie	754.701	535.254	687.412	1.473.000	211.000
8	reserve duurzaam bouwen	10.000	10.000	10.000	10.000	3.821
8	reserve herinrichting Skoalleane Ureterp	-	-	62.500	-	-
3	reserve Breedband internet	40.000	15.000	15.000	-	-
Totaal incidentele baten		804.701	560.254	774.912	1.483.000	214.821

Incidentele lasten:						
0	extra formatie	180.000	180.000	120.000	-	-
0	algemeen budget raad	15.000	-	-	-	-
0	projectkosten OWO	25.000	-	-	-	-
0	evaluatie projectm werken	-	5.000	-	-	5.000
8	invoering omgevingswet	175.000	175.000	-	-	-
6	subsidie De Wier	30.000	-	-	-	-
6	reserve verbouw dorpshuizen	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
0	kosten OR	16.000	16.000	-	-	-
0	verkiezingen	-	43.000	-	-	-
2	onderhoud kap goederen	247.750	247.750	247.750	247.750	-
	Totaal incidentele lasten	718.750	696.750	397.750	277.750	35.000
	Incidenteel resultaat	85.951	-136.496	377.162	1.205.250	179.821

Uiteenzetting financiële positie

Balans

Onderstaand de geprognosticeerde meerjarenbalans.

BALANS MEERJAREN-PERSPECTIEF 2016-2020 (bedragen x € 1.000)													
ACTIVA	ein d 2016	ein d 2017	eind 2018	ein d 2019	ein d 2020	ein d 2021	PASSIVA	ein d 2016	ein d 2017	eind 2018	ein d 2019	ein d 2020	ein d 2021
Vaste activa							Vaste passiva						
Immateriële vaste activa	1.226	1.183	1.139	1.095	1.052	1.008	Eigen vermogen	25.006	24.678	24.483	24.550	25.122	26.767
Materiële vaste activa	64.398	69.168	74.785	75.981	73.190	69.943	Voorzieningen	14.134	16.194	17.829	19.611	20.350	21.894
Financiële activa	13.920	13.827	13.731	1.326	1.225	1.121	Vaste schulden	37.467	32.385	27.301	12.907	10.818	8.726
Totaal vaste	79.545	84.184	89.655	78.402	75.467	72.072	Totaal vaste	76.608	73.258	69.613	57.068	56.290	57.386

activa	78						passiva						
Vlottende activa							Vlottende passiva						
Voorraden	3.361	2.770	1.325	679	1.245	1.042	Netto-vlottende schulden	9.225	9.225	9.225	9.225	9.225	9.225
Uitzettingen < 1 jaar	7.937	7.937	7.937	7.937	7.937	7.937	Liquide middelen	-	4.814	13.491	15.137	13.545	8.852
Liquide middelen	4.078	1	1	1	1	1	Overlopende passiva	10.606	9.106	8.106	7.106	7.106	7.106
Overlopende activa	1.518	1.518	1.518	1.518	1.518	1.518		-	-	-	-	-	-
Totaal vlottende activa	16.894	12.225	10.781	10.135	10.700	10.497		19.832	23.145	30.823	31.468	29.877	25.184
Totaal activa	96.439	96.403	100.435	88.536	86.167	82.570	Totaal passiva	96.439	96.403	100.435	88.536	86.167	82.570

EMU-Saldo

Het EMU saldo over 2017, 2018 en 2019:

Reserves

Onderstaand wordt de stand en het verloop van de reserves gepubliceerd.

Bestemmingsreserves (* € 1.000)	eind 2016	eind 2017	bij	af	eind 2018	eind 2019	eind 2020	eind 2021
Programma 0 - Bestuur en Ondersteuning								
Organisatie doelstellingfonds	300	400	-	-	400	400	400	400
Programma 2 - Verkeer en vervoer								
Ontsluitingsweg Loevestein Gorredijk	518	518	-	-	518	518	518	518

GVVP	181	76	-	-	76	76	76	76
Hegedyk - Nijewei Gorredijk	778	778	-	-	778	778		
Programma 3 - Economie								
Breedband internet	150	110	-	40	70	55	40	40
Programma 4 - Onderwijs								
Huisvesting basisonderwijs	5.304	5.213	60	251	5.021	4.858	4.649	4.481
Huisvesting speciaal onderwijs	394	304	0	-	304	304	312	319
Programma 5 - Sport, cultuur en recreatie								
Recreatie en toerisme	472	450	-	-	450	450	450	450
Programma 6 - Sociaal Domein								
Verbouw dorpshuizen	230	110	30	-	140	170	200	230
Programma 8 - Bouwen, wonen en gronden								
Duurzaam bouwen	44	34	-	10	24	14	4	1
Komplannen	525	525	-	-	525	525	525	525
Herinrichting Skoalleane Ureterp	63	63	-	-	63	63	-	-
Herinrichting de Vlecke Gorredijk	148	148	-	-	148	148	148	148
Herinrichting Vlaslaan Beetsterzwaag	573	573	-	-	573	573	573	573
Invoering omgevingswet	95	-	-	-	-	-	-	-
Herinrichting Gorredijk Centrum Oost	547	547	-	-	547	547	547	547
Duurzaam bouwen Zwanenburg	50	-	-	-	-	-	-	-
	10.371	9.849	90	301	9.638	9.479	8.442	8.308

Algemene reserve

Algemene reserve (* € 1.000)	eind 2016	eind 2017	bij	af	eind 2018	eind 2019	eind 2020	eind 2021
Buffer	7.500	7.500	-	-	7.500	7.500	7.500	7.500
Vrij besteedbaar	4.078	2.803	-	-	2.803	2.803	2.803	2.803
Investeringen	1.782	1.782	-	20	1.582	1.582	1.582	1.582

				0				
Totaal algemene reserve	13.360	12.085	-	200	11.885	11.885	11.885	11.885

Voorzieningen

Onderstaand wordt de stand en het verloop van de voorzieningen gepubliceerd.

Voorzieningen (* € 1.000)	eind 2016	eind 2017	bij	af	eind 2018	eind 2019	eind 2020	eind 2021
Onderhoud sportvelden	61	76	55	40	91	106	121	136
Latente belastingschuld VPB	6	6	-	-	6	6	6	6
Groot onderhoud riolering	1.101	1.241	300	437	1.104	789	361	63
Kunstwerken	735	967	258	37	1.188	1.327	735	734
Wethouderspensioenen	3.417	3.300	-	76	3.224	3.148	3.072	2.996
Huishoudelijke Hulp	1.040	1.040	-	-	1.040	1.040	1.040	1.040
Planmatig onderhoud gebouwen	389	472	731	845	358	561	566	625
Voorziening SPP	418	425	156	130	451	567	683	827
Precariobelasting	6.968	8.668	1.700	-	10.368	12.068	13.768	15.468
Totaal voorzieningen	14.134	16.194	3.200	1.565	17.828	19.611	20.350	21.894

Bijlage: Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

omschrijving	Baten	Lasten	Saldo
0 Bestuur en ondersteuning			
0.1 Bestuur	90.750	1.218.184	-1.127.434
0.10 Mutaties reserves	501.446	338.186	163.260
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-	-	-
0.2 Burgerzaken	444.000	580.979	-136.979
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	130.583	833.108	-702.525
0.4 Overhead	332.968	8.658.291	-8.325.323
0.5 Treasury	1.292.586	996.438	296.148
0.61 OZB woningen	2.906.404	664.791	2.241.613
0.62 OZB niet-woningen	1.402.999	13.937	1.389.062
0.64 Belastingen overig	1.881.227	1.712.693	168.534
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	44.554.149		44.554.149
0.8 Overige baten en lasten	-	37.500	-37.500
Totaal 0 Bestuur en ondersteuning	53.537.112	15.054.107	38.483.005
1 Veiligheid			
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-	1.498.272	-1.498.272
1.2 Openbare orde en veiligheid	45.963	502.606	-456.643
Totaal 1 Veiligheid	45.963	2.000.878	-1.954.915
2 Verkeer en vervoer			
2.1 Verkeer en vervoer	89.236	2.807.533	-2.718.297

2.5 Openbaar vervoer	3.258	16.127	-12.869
Totaal 2 Verkeer en vervoer	92.494	2.823.660	-2.731.166
3 Economie			
3.1 Economische ontwikkeling	-	191.070	-191.070
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-	37.572	-37.572
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-	191.560	-191.560
3.4 Economische promotie	149.082	22.996	126.086
Totaal 3 Economie	149.082	443.198	-294.116
4 Onderwijs			
4.1 Openbaar basisonderwijs	-	226.354	-226.354
4.2 Onderwijshuisvesting	885	1.294.504	-1.293.619
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	211.964	1.513.461	-1.301.497
Totaal 4 Onderwijs	212.849	3.034.319	-2.821.470
5 Sport, cultuur en recreatie			
5.1 Sportbeleid en activering	15.000	187.556	-172.556
5.2 Sportaccommodaties	54.846	899.761	-844.915
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-	471.503	-471.503
5.4 Musea	5.881	67.552	-61.671
5.5 Cultureel erfgoed	2.158	6.413	-4.255
5.6 Media	-	583.363	-583.363
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	32.766	3.666.786	-3.634.020
Totaal 5 Sport, cultuur en recreatie	110.651	5.882.934	-5.772.283
6 Sociaal domein			

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	110.082	1.503.074	-1.392.992
6.2 Wijkteams	-	481.929	-481.929
6.3 Inkomensregelingen	9.879.006	12.314.896	-2.435.890
6.4 Begeleide participatie	-	3.957.505	-3.957.505
6.5 Arbeidsparticipatie	31.000	1.629.932	-1.598.932
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	5.000	1.018.675	-1.013.675
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	506.858	5.376.117	-4.869.259
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	5.317.292	-5.317.292
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	2.350.085	-2.350.085
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	162.035	-162.035
Totaal 6 Sociaal domein	10.531.946	34.111.540	- 23.579.594
7 Volksgezondheid en milieu			
7.1 Volksgezondheid	-	1.126.139	-1.126.139
7.2 Riolering	2.645.400	2.064.935	580.465
7.3 Afval	3.273.893	2.597.340	676.553
7.4 Milieubeheer	-	724.962	-724.962
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	150.103	200.046	-49.943
Totaal 7 Volksgezondheid en milieu	6.069.396	6.713.422	-644.026
8 Bouwen, wonen en Gronden (VHROSV)			
8.1 Ruimtelijke ordening	-	202.730	-202.730
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)			578.111

	3.662.300	3.084.189	
8.3 Wonen en bouwen	1.268.271	2.026.234	-757.963
Totaal 8 Bouwen, wonen en Gronden (VHROSV)	4.930.571	5.313.153	-382.582
Totaal	75.680.064	75.377.211	302.853

Bijlage: Totaaloverzicht doelenbomen

